

รายงานความก้าวหน้างานการวิจัย (ฉบับแก้ไข)
เรื่อง

การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงใน
จังหวัดศรีสะเกษ

A strengthen the stability in the life style of the network sufficiency economy in
Si Sa ket.

ภายใต้แผนงานวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนว
พระพุทธศาสนา

The enhancing the network of economic community in Sisaket province
along Buddhism.

โดย

พระพรสวรค์ ฐิติญาโน,ดร.

พระกัญจน์ กนตธมโม,ดร.

พระวัลลภ อภิญาโน

พระกิตติศักดิ์ ปภัสโร

ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760167

รายงานความก้าวหน้างานการวิจัย (ฉบับแก้ไข)
เรื่อง

การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงใน
จังหวัดศรีสะเกษ

A strengthen the stability in the life style of the network sufficiency economy in Si
Sa ket.

ภายใต้แผนงานวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษตามแนว
พระพุทธศาสนา

The enhancing the network of economic community in Sisaket province
along Buddhism.

โดย

พระพรสวรค์ ฐิติญาโน,ดร.

พระกัญจน์ กนตรมโม,ดร.

พระวัลลภ อภิญาโน

พระกิตติศักดิ์ ปภัสโร

ดร.สุทัศน์ ประทุมแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ

พ.ศ. ๒๕๖๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610760167

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report (Edit)

A strengthen the stability in the life style of the network sufficiency
economy in Si Sa ket.

Under the research plan.

The enhancing the network of economic community in Sisaket province along
Buddhism.

By

Phraponsawan Thi Ti Ya No

Phrakan Kantadhammo

Phrawallop Akinjano

Phrkittisak Paphutsaro

Dr.sutus Pratoomkaew

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sisaket colleges

B.E. 2560

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610760167

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมโลกในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมแต่ละประเทศต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายกันและกัน การทุจริตคอร์รัปชัน การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาตินี้วันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้ให้นานออกไปก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีอาชีพและคุณภาพ เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรมรู้จักความพอเพียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ที่จะช่วยสร้างสังคมให้เข้มแข็งในการปฏิบัติหลักธรรมและหลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นหากมีการนำมาใช้ปฏิบัติจะนำไปสู่วิถีทางการดำเนินชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานอย่างมีคุณภาพและมีความสุข การมีความพอเพียงเป็นที่ตั้งจะทำให้รู้จักความพอดีจึงใช้ทางสายกลางที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการตนเองและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ฉะนั้นเมื่อมีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน จะมีการดำเนินการด้านต่างๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเองครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรมทางความคิดและความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันมากเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก”^๑

หลักแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนโดยน้อมนำกระแส

^๑ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง/มูลนิธิพระดาบส, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๕๒) หน้า ๑๗.

พระราชดำรัสคุณธรรม ๔ ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๔ อันสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ หลักฆราวาส ธรรม ๔ ประการเป็นเครื่องขัดเกลาความต้องการส่วนจำเป็นของผู้คนให้ลดน้อยลง อันจะเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้ประชาชนรู้จักพออยู่พอกิน มีความสงบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินชีวิตเกิดความสุขร่มเย็น ดังกระแสพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“... คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่ ๔ ประการ ประการแรกคือการรักษาความสัจ ความจริงใจ ต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติ ปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น อดออม ที่จะไม่ประพฤติสร้างความชั่ว ความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด ประการที่ ๔ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลุกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปดังประสงค์...”

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ได้รับการสานต่อและธำรงรักษากันอย่างกว้างขวาง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ได้จัดระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชน ภาคส่วนของสังคมทั้งระดับจังหวัด อนุภาค และระดับชาติ ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นหลักพื้นฐานของการพัฒนาในทุกเรื่อง และเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาต่อเนื่องจากแผน ฯ ๘ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย การที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) และแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลง ครั้งสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๘ ที่มีการปรับการเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมจากการเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเป็นจุดมุ่งหมายหลักแต่เพียงอย่างเดียวเป็นการเน้นให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้การพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีความสุข และมีคุณภาพที่ดีขึ้นปัจจุบันในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๘ “วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี ๒๕๗๐” ซึ่งน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ศูนย์สุขภาพชุมชนได้มีการจัดทำกรอบทิศทางของแผนพัฒนาฯ แล้วผ่านการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่หมู่บ้าน/ชุมชนจนถึงระดับภาค และระดมความคิดเห็นเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเศรษฐกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น จากนั้นจึงนำมาประมวลเป็นแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๑^๒ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึง

^๒ ดร.สุชาติ อุดมโสภกิจ, ศูนย์คาดการณ์เทคโนโลยีเอเปค สำนักงานนโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.tpa.or.th/publisher/pdfFileDownloadS/TN213B_p037-40.pdf - [๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙].

ระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์^๓

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงการเสริมสร้างความมั่นคงและดุลยภาพการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงและดุลยภาพการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นในจังหวัดศรีสะเกษด้วยแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคง และเพื่อเป็นการความมั่นคงและดุลยภาพการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษอย่างยั่งยืนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิต
๒. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ
๓. เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร(Document Research) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ความมั่นคงในด้านต่างๆ การพึ่งพาตนเอง ความสามัคคี รวมทั้งตำรา เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ๑.บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ๒.บ้านหนองเทาหมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ๓.บ้านโนนไชยงาม น้ำเกลี้ยง ๔.บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ๕.บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอภูสิงห์ ๖.บ้านรณะ ตำบลตูม อำเภอปรางค์กู่ ๗.บ้านละทาย กันทรารมย์ ๘.บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ ๙.บ้านโนนคู่ หมู่ที่ ๗ ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน และ ๑๐.บ้านหนองคูน้อย บึงบูรพ์

๓.๒.๒ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้นำและผู้บริหารชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- ๑) ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน
- ๒) ประชาชนที่ทำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๓๐ คน
- ๓) ประชาชนท้องถิ่น จำนวน ๒๐ คน

^๓ อ้างแล้ว, หน้า ๑.

๔) ตัวแทนภาครัฐ จำนวน ๓๐ คน

จากเกณฑ์การคัดเลือก ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกมา ผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม จำนวน ๑๐๐ คน

๓.๒.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นต้นไป

๔. ปัญหาการวิจัย

๔.๑ แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร

๔.๒ การดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ เป็นอย่างไร

๔.๓ การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษเป็นอย่างไร

๕. คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเสริมสร้างความมั่นคง (A strengthen the stability) หมายถึง การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยั่งยืน

การเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การเสริมสร้างด้านเศรษฐกิจด้วยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จนเกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิตของชุมชน

การดำเนินชีวิต(life style) หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล โดยที่ลักษณะของพฤติกรรมต่างๆจะเป็นตัวบ่งบอกถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตแต่ละแบบ พฤติกรรมในการเข้าถึงคม ในการบริโภค การดำเนินชีวิตจะถูกดำเนินเป็นอุปนิสัย เป็นวิธีประจำที่กระทำสิ่งต่างๆซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้โดยยึดหลักสายกลาง ไม่ประหยัดจนตระหนี่ถี่เหนียวหรือฟุ้งเฟ้อจนเกินความจำเป็น

เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง (network sufficiency economy) หมายถึง การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนที่ใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมในแนวเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซักกันและกัน

๖. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากหนังสือ “๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นหนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลองพระชนมายุ ๘๑ พรรษา ได้จัดทำขึ้น เพื่อรวบรวมพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมี

ผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^๔

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ^๕ นอกจากนี้เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไว้ในหนังสือ “ใต้เบื้องพระยุคลบาท” ว่าพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งมาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและประโยคหนึ่งที่ทรง อรรถาธิบายว่า หัวใจก็คือคำว่าพอ เศรษฐกิจพอเพียงก็คือคำว่าพอ คุณจะมี ชีวิตที่ตั้งอยู่บนมาตรฐาน ความพออย่างไร ความพอก็คือคำว่าพอประมาณ ความพอประมาณ พระองค์ขยายความต่อไปอีก พอประมาณคือพอแต่จำเพาะตัวเองที่หากินได้อย่างมี เหตุมีผล ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จึงไม่ต้องไป เบียดเบียนคนอื่นเขา เน้นอนมาตรฐานแต่ละคนไม่เหมือนกัน ไม่ใช่ทุกคนจะให้จนเหมือนกันหมด นั่น ก็ไม่ใช่ชีวิตจริง บางคนมาตรฐานมีสมบัติเก๋ากินอะไรก็โชคดีไปมาตรฐานก็อยู่แค่นี้ อีกคนกินแต่ เงินเดือนจริงๆ มาตรฐานก็อยู่แค่นี้ แต่ทุกคนต้องมีมาตรฐานเส้นระดับพอดีของตัวเอง คือ ต้องสร้าง มาให้ได้ แล้วยึดตรงนั้นเป็นหลัก ซึ่งภาษาทางพุทธเราก็บอกอยู่แล้วเส้นทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง คือไม่หย่อน ไม่ตึงเกินไป เหมาะสมแต่ละคน^๖ รวมถึงการศึกษาระบบเศรษฐกิจของ ชุมชนไทยในอดีต ว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงซึ่งผลิตพืชผล พืชพันธุ์ไว้เพื่อกิน เพื่อใช้เอง ไม่มี ระบบการพึ่งพิงสังคมภายนอก มีความผูกพันกันสูงช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความพอเพียงในตนเอง นับถือระบบเครือญาติเป็นสำคัญ และไม่มีการแบ่งชนชั้นกัน เป็นต้น^๗

นักวิชาการได้กล่าวสรุปถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า หลักการของเศรษฐกิจ พอเพียง (Sufficiency Economy) เปรียบเสมือนเครื่องยนต์ที่สามารถขับเคลื่อนไปได้และสรุป สาระสำคัญได้ดังนี้

๑. ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึงความสามารถในการควบคุมความรู้สึคนึกคิด ความปรารถนาและพฤติกรรมตลอดจนการประพฤติปฏิบัติอยู่ในขอบเขตอันมีเหตุผล โดยมีลักษณะที่

^๔ พิศุทธิ์ โจทย์ กิ่ง, ดร. ๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๓.

^๕ อ่างใน กัญญารัตน์ กิ่งก้า, “ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจ พอเพียงของชุมชนบ้านม่อนหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”, การค้นคว้าแบบอิสระรัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

^๖ สุเมธ ตันติเวชกุล ดร, ใต้เบื้องพระยุคลบาท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐๓.

^๗ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

เป็นนามธรรมอยู่มากและสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามกรณี ซึ่งความประมาทอาจหมายถึงระดับปานกลาง

๒. ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึงเป็นหลักที่มีความคิดลึกซึ้งซึ่งมีความมีเหตุผลที่ยึดคน ชุมชนและประเทศชาติเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาปัจจัยรอบด้านตัวอย่างเช่น เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความอิสระเสรี การพึ่งพาตนเองได้ ฯลฯ

๓. การมีภูมิคุ้มกัน (Immunity) หมายถึงการมีสภาพที่พร้อมต่อการถูกกระทบจากสิ่งเร้าต่างๆ กล่าวคือ “การมีภูมิคุ้มกัน” เป็นศัพท์ทางการแพทย์ที่ถูกนำมาอธิบายถึงสภาพร่างกายที่สามารถต้านทานเชื้อโรคที่เข้าร่างกายโดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อที่จะลดหรือควบคุมความเสี่ยง (Risk) ต่อปัจจัยที่เข้ามากระทบไม่ให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคจนต้องเกิดความสูญเสียตามมา ดังนั้นการสร้างภูมิคุ้มกันจึงเป็นกระบวนการป้องกันตนเองเพื่อควบคุมความเสี่ยงด้วยวิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงนั้น^๔

กล่าวโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่มุ่งให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดีพออยู่พอกินพอใช้ ไม่ให้เดือดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยที่จะต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อนไม่มุ่งหวังความเจริญแต่เพียงอย่างเดียว ตั้งอยู่ในทางสายกลางมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตอดทน ขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักการประมาณตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล อาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในชุมชนและดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร (โพธิ์ประชุม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ๑. พระสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีบทบาทต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในระดับปานกลาง ($x = ๒.๔๕$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่นเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน ($x = ๓.๗๐$) รองลงมา ได้แก่ สอนธรรมศึกษาแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($x = ๓.๓๓$) และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ จัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อนำชาวบ้านไปสัมผัส หน่วยงานที่ดำเนินการเรื่องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($x = ๒.๖๒$) ๒. ผลการทดสอบสมมติฐาน ๖ ข้อ โดยใช้ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ พบว่า สมมติฐาน ๔ ข้อคือ อายุ วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสมมติฐานอีก ๒ ข้อคือ พรรษา สถานะภายในวัด มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีดังนี้ ๑) ปัญหาที่พระสงฆ์ควรเข้าไปแก้ไขเป็นอันดับแรก คือ ปัญหาเรื่องการขาดศีลธรรมและปัญหาเรื่องความขัดแย้งของคนในชุมชน อันเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่ง

^๔ จรัญ จันทลักษณ์, **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกสรยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร : สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

เป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๒) ข้อเสนอแนะ พระสงฆ์ควรพัฒนาบทบาทที่มีต่อชุมชน จากฐานะที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนร่วมกับองค์กรพัฒนาชุมชนต่างๆ ไปเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการแนะนำหรือเทศน์สอนโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) พระสงฆ์ต้องเป็นสื่อกลางในการชักจูงประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ และต้องประสานงานกับภาครัฐและองค์กรเอกชนต่างๆ ให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพแก่คนในชุมชน หรือเป็นสถานที่จัดโครงการต่างๆ ที่นำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง^๙

พระเพชรสมพร ญาณสมปนโน (สินชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง...ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นให้มาก ในการวางแผนโครงการ รวมถึงสำรวจความคิดเห็นการทำประชาพิจารณ์ควรเปิดกว้างให้ประชาชนที่มีความรู้ความสามารถได้เข้ามามีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานสาธารณะให้มากควรเปิดเผยการใช้จ่ายงบประมาณให้มีความชัดเจนในการนำงบประมาณไปใช้ในการบริหารจัดการท้องถิ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการร่วมคิดร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผลมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ^{๑๐}

ศุภกิจ วรอุไร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนหมื่นสาร บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า วัฒนธรรมเครื่องเงินของชุมชนเสื่อมลง เกิดจากคนรุ่นใหม่ไม่สานต่อ การมีส่วนร่วมของชุมชนเน้นผลประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป ควรแก้ไขทั้ง ผู้นำ ชุมชน สมาชิกในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านรวมทั้งทุกภาคส่วนต้องรณรงค์ชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม^{๑๑}

นิภาพรรณ พิพัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกับการพัฒนาวัฒนธรรมการเมือง กรณีศึกษา:แขวงเมืองราย จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า แนวทางการแก้ไขการมีส่วนร่วมทางการเมือง ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิตในชุมชน ให้กับชุมชนให้มาก ควร จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมมากขึ้น หน่วยงานของรัฐต้องเร่งดำเนินการในการเข้าไป

^๙ พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร (โพธิ์ประชุม), “บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๐} พระเพชรสมพร ญาณสมปนโน (สินชัย), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพระกลางทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๑} ศุภกิจ วรอุไร, “ปัจจัยที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกรณีศึกษา:ชุมชนหมื่นสารบ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘), หน้า บทคัดย่อ.

ช่วยเหลือชุมชน มากขึ้นกว่าเดิม ทั้งการให้คำแนะนำ ปรึกษาทุก ๆ ด้าน ให้ชุมชนเข้าใจจากการศึกษา พบว่าความ เข้มแข็ง ของชุมชนเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนมีการเข้าใจรักสามัคคีกันโดยรวมกลุ่มกันเป็น องค์กร ชุมชนมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะมีการเรียนรู้ภายใต้กฎ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อที่ก่อตัวตามพื้นฐานธรรมชาติ เมื่อเกิดปัญหาก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อ แก้ปัญหาเกิด เป็นองค์กรขึ้นในชุมชน สิ่งที่ส่งผลให้องค์กรในชุมชนเข้มแข็งคือ การมีส่วนร่วมในชุมชน อีกทั้งการมี ผู้นำที่ดี การมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ จารีตประเพณี ทุนทางสังคม ทุนทาง วัฒนธรรม ทุน ทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางเครือข่ายในชุมชนและแนวนโยบายของรัฐบาล ภาคเอกชนซึ่งทุก องค์ประกอบจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน^{๑๒}

เพิ่มวิทยา กันทะทรง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการศึกษาพบว่า ๑) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ความเพียงพอของทรัพยากร และการมีส่วนร่วม ของประชาชน มี อิทธิพลต่อกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนกล่าวคือ ๑.๑) การจัดตั้งองค์กรหรือ คณะทำงาน การกำหนดกฎกติกา การมอบหมาย หน้าที่ ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกที่ชัดเจนและ เหมาะสมกับโครงการหรือกิจกรรมในชุมชน ๑.๒) การดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ใน ชุมชน การประสานทุนจาก ทั้ง ภายในและนอกชุมชน งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ จำนวนสมาชิกที่ เพียงพอกับปริมาณงาน และ ความต้องการในปัจจุบัน ๑.๓) การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะ การที่ประชาชนเสนอปัญหาที่ เกิดขึ้น ในชุมชน หรือแสดงความต้องการของชุมชน มีส่วนร่วมในการ กำหนดวิสัยทัศน์และ เป้าหมายของ ชุมชน มีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ หรือวางแผนการดำเนินงาน ของโครงการ ๒) ประชาชนมีความ เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน อยู่ในระดับสูง^{๑๓}

ศิริพร ใจสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังป่อง ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนบ้านวังป่องมีลักษณะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการเคารพเหตุผล มากกว่าตัวบุคคล การประนีประนอม การมีระเบียบวินัย และความ รับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นการ ดำรงชีวิตประจำวันที่เน้นบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคมอัน เป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างยั่งยืนสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดเป็นพลังชุมชนในการทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน^{๑๔}

^{๑๒} นิภาพรณ.พิพัฒน์, “แนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนกับการพัฒนาวัฒนธรรม การเมือง กรณีศึกษา:..แขวงเม็งราย.จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๓} เพิ่มวิทยา กันทะทรง, “ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๔} ศิริพร ใจสุข, “กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาชุมชนบ้าน วังป่อง ตำบลเหมืองแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:.. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

สงคราม แก้วกันทะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการศึกษาพบว่า ๑. กระบวนการและวิธีการที่สามารถเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็ง ให้กับชุมชน อำเภอปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอนนั้น การจัดทำนโยบายภาครัฐต้องให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย นโยบายจะต้องไม่ซับซ้อนและกว้างเกินไปต้องให้ชุมชนเข้าใจและปฏิบัติตามได้จริง ให้สอดคล้อง กับพื้นที่ ๒. ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสรุป มีปัญหาหลักๆ คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตการ ดำรงชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ปัจจุบันความเจริญเข้าไปในชุมชนทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนตามไปด้วยค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันสูงขึ้นตามมาต้องแสวงหารายได้เพิ่มขึ้น^{๑๕}

สาวตรี ศรีปาน ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะ สะสมทรัพย์บ้านวังชุมเงิน ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”พบว่า กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังชุมเงิน เป็นไปอย่างมีขั้นตอน คือ ๑. ปัจจัยภายในชุมชน คือ ๒) ผู้นำ มีความเข้มแข็งและเสียสละในการส่งเสริมให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ ๓) สมาชิก ให้ความร่วมมือตามอุดมการณ์ของกลุ่มมีความรับผิดชอบการตรงต่อเวลาการถือสัจจะและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๔) การบริหารจัดการของกลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์และอย่างโปร่งใสสมาชิกได้รับผลประโยชน์ ตามที่กำหนดไว้ ๕) กระบวนการส่งเสริมสมาชิกได้มีส่วนร่วมการคัดเลือกกลุ่มและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดถึงการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่าย อื่นๆ ๖) คุณธรรม เกิดความสำนึก ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร มีระเบียบวินัย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมไว้วางใจซึ่งกันและกันและประหยัลดออมมากขึ้น ๗) การตอบสนองแก่สมาชิกทางด้านเศรษฐกิจการแก้ปัญหาด้านการเงินสมาชิกได้ประโยชน์จากการออม กู้ยืม การเป็นผลรวมถึงสวัสดิการอื่นๆและการตอบสนองทางด้านสังคมทำให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการแก้ปัญหาาร่วมกัน^{๑๖}

พระวิทยา ญาณสโร (คุมราชกูร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงได้แก่เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่พอกิน พอใช้ เศรษฐกิจที่ สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่ทุเทสร้าง ความ

^{๑๕} สงคราม แก้วกันทะ, “กระบวนการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชน อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๖} สาวตรี ศรีปาน, “กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์บ้านวังชุมเงิน ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

เจริญยกระษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะ พึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไป^{๑๗}

มณูญ มุกขประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอัน เนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประเทศ ในช่วง ๕ ทศวรรษที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นชัดถึงผลการพัฒนาที่ไม่สมดุล ทำให้เกิดความ เหลื่อมล้ำของ การกระจายรายได้เกิดปัญหาความยากจนและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ความอ่อนแอของสังคมไทยภายใต้กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมยัง ก่อให้เกิด ปัญหาทางศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยม ในวิถีชีวิตที่ต้งามของคนไทยอย่างรุนแรงอีกด้วย ขณะเดียวกันกับที่ โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กว่า ๓,๐๐๐ โครงการที่มุ่งเน้นความ พออยู่ พอกิน พอเพียงและคุณภาพชีวิตของประชากรที่ได้น้อมนำเอาหลักพระพุทธธรรมมาเป็นแนว ทางการพัฒนาของพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ก่อให้เกิดคุณูปการแก่ประชาชนและประเทศชาติเป็นเอนกอนันต์ จนกระทั่งภาครัฐได้น้อมนำเอา ไปเป็นปรัชญานำในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ เพื่อเป็นแนวทางการ พัฒนาของประเทศไทย ผลของการศึกษาวิจัยจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ยังได้ขอสรุปด้วยว่า การพัฒนา ประเทศตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งมีรากฐานมาจาก หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น จะทำให้สังคมและประเทศชาติ ดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน มีคุณภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๑๘}

อรรถพล อุทุมพร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใน องค์การ บริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนทุกคน รู้จัก และรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ เสียงตามสาย ของ หมู่บ้าน สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ของทางราชการ และจากอินเทอร์เน็ตและเขา ใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว ส่วนใหญ่ได้รับการ ฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเฉลี่ยคนละ ๑ ครั้ง หากประชาชนทุกครัวเรือนสามารถ ดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้ จริง ก็จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจใน ระดับครัวเรือนและระดับประเทศได้^{๑๙}

จตุพล ยะจอม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขต เทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับความรู้ความเข้าใจ

^{๑๗} พระวิทยา ญาณสาโร (คัมภีร์ราษฎร์), “การศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๘} มณูญ มุกขประดิษฐ์, “วิเคราะห์ปรัชญาและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๙} อรรถพล อุทุมพร, “การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการ ปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุดได้แก่ ประเด็นความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันในตัว รองลงมาได้แก่ ประเด็นการดำเนินชีวิตทางสายกลางถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากนั้น ยังได้แสดงความคิดเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัส ไว้เพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้แก่พสกนิกรชาวไทย ๒. ระดับการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ในส่วนของการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน อีกประการหนึ่งนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตก็คือการประหยัดอดออมใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ ๓. ระดับการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้น อยู่ในระดับปานกลาง โดยการเข้าร่วมรวมกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านกองทุนอื่นๆ มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด ๔. การดำเนินการของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง โดยการรวมกลุ่ม ต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อที่จะเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เช่นการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ การรวมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และประเด็นที่ชุมชนมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ทอดทิ้งกันก็เป็นประเด็นที่ชุมชนใช้ในการดำเนินการมากเช่นเดียวกัน^{๒๐}

อินทิรา สุภาแสน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลปาง อำเภอสарภัก จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ๑. บทบาทของผู้บริหารในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสарภัก จังหวัดเชียงใหม่ต่อการพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในพื้นที่ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปาง ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาบรรจุในแผนพัฒนาสามปี ในยุทธศาสตร์ด้านการ พัฒนาส่งเสริมการเกษตร โดยมุ่งเน้นส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพทางการเกษตร และ เศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชน โดยส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนขึ้น มีกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกินประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และวิธีการผลิต โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ภูมิปัญญา และวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ๒. ลักษณะการดำเนินวิถีตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน พบว่าประชาชน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยเลือกซื้อของใช้ภายใน ครัวเรือนและของใช้ส่วนตัวเท่าที่จำเป็นเท่านั้น มีการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้มีการวางแผนการใช้จ่ายให้เพียงพอ รายได้จากการทำงานได้ใช้จ่ายอย่างประหยัด เก็บออมไว้ และมีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินประจำเดือนของครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ๓. ปัญหาและอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใน การพัฒนาวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจ

^{๒๐} จตุพล ยะจอม, “การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาล ตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมือง และการ ปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

พอเพียง พบว่า ผู้บริหารยังขาดการพัฒนาองค์ความรู้ เกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการพัฒนาชุมชน งบประมาณสำหรับการส่งเสริม และดำเนินกิจกรรมมีไม่พอเพียง และอัตรากำลัง บุคลากรมีน้อย ตลอดจนระบบการประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่าช้า เป็นต้น^{๒๑}

กล่าวโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชปรัชญาซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อให้สังคมไทยมีชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและ ยั่งยืน ไม่ว่าเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ บนพื้นฐานวิถีชีวิตดั้งเดิมของ สังคมไทยนำมาประยุกต์ใช้ และที่สำคัญการดำรงชีวิตจะต้องอยู่บนความพอเพียง มีความพอประมาณ ในการเป็นอยู่ ไม่โลภมาก ไม่เบียดเบียนผู้อื่นมีการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิต ของชุมชน มีความรัก ความเอื้ออาทร มีความรู้รักสามัคคี รักชุมชนรักผืนแผ่นดินรักประเทศชาติที่ให้ ความร่มเย็นแก่เราเองและลูกหลานของเราสืบไป

๗. วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

๗.๑ การศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน ชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

๑.๑ ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงาน การวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวความคิดการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของ เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๒ ศึกษาการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง แนวคิดและทฤษฎี

๑.๓ การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัด ศรีสะเกษ

๑.๔ สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของ เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๗.๒ การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ หลักการสร้าง เสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

๗.๒.๑ ทำการศึกษาและคัดเลือก เครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย

๑.บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่ง เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอยางชุมน้อย

^{๒๑} อินทิรา สุภาแสน, “บทบาทผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการส่งเสริมวิถีชีวิตเศรษฐกิจ พอเพียง : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลปาย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐ ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

๒.บ้านหนองเทาหมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ซึ่งเป็นหมู่บ้าน
ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอเมือง

๓.บ้านโนนไชยงาม น้ำเกลี้ยง ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทน
ของอำเภอน้ำเกลี้ยง

๔.บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทน
ของอำเภอกันทรลักษ์

๕.บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอภูสิงห์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจ
พอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอภูสิงห์

๖.บ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นตัวแทนของอำเภอปรางค์กู

๗.บ้านละทาย กันทรารมย์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทน
ของอำเภอกันทรารมย์

๘.บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโคด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ

๙.บ้านโนนตู หมู่ที่ ๗ ตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบ
เศรษฐกิจพอเพียง เป็นตัวแทนของอำเภอวังหิน

๑๐.บ้านหนองคุน้อย อำเภอเบ็ญบุรพ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็น
ตัวแทนของอำเภอเบ็ญบุรพ์

๗.๒.๒ ศึกษาข้อมูลในเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์
ท้องถิ่น ตัวแทนภาครัฐ และประชาชน คัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างความมั่นคงในการ
ดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๑๐๐ คน ดังนี้

๑) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน ๗๐ คน จำแนกได้ ดังนี้

-ผู้นำชุมชน จำนวน ๒๐ คน

-ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน ๒๐ คน

-ตัวแทนภาครัฐ จำนวน ๓๐ คน

๒) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) เป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติที่มีส่วนในการสร้างเสริม
ความมั่นคงและคุณภาพการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน ๓๐ คน จำแนกได้
ดังนี้

-ประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน จำนวน ๓๐ คน

๗.๒.๓ ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด หลักการ ทฤษฎี การสร้างเสริมความ
มั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง

๗.๒.๔ สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสารและภาคสนามโดย
นำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ของการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนิน
ชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ในมิติต่างๆ

๗.๒.๕ วิเคราะห์การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจ
พอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการตามโครงการวิจัยนี้ เน้นการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและการสนทนากลุ่ม (Focus group) ส่วนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ ประกอบด้วย แบบสนทนากลุ่ม สำหรับผู้นำชุมชน คัดเลือกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่กรณีศึกษาทั้ง ๑๐ แห่ง

๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัย ใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มสำหรับ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ตัวแทนภาครัฐ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง

๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร(Qualitative Research) และจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๗.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญต้นเนื้อหาที่กำหนด โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis)ตามประเด็นดังนี้

๑) แนวคิดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ

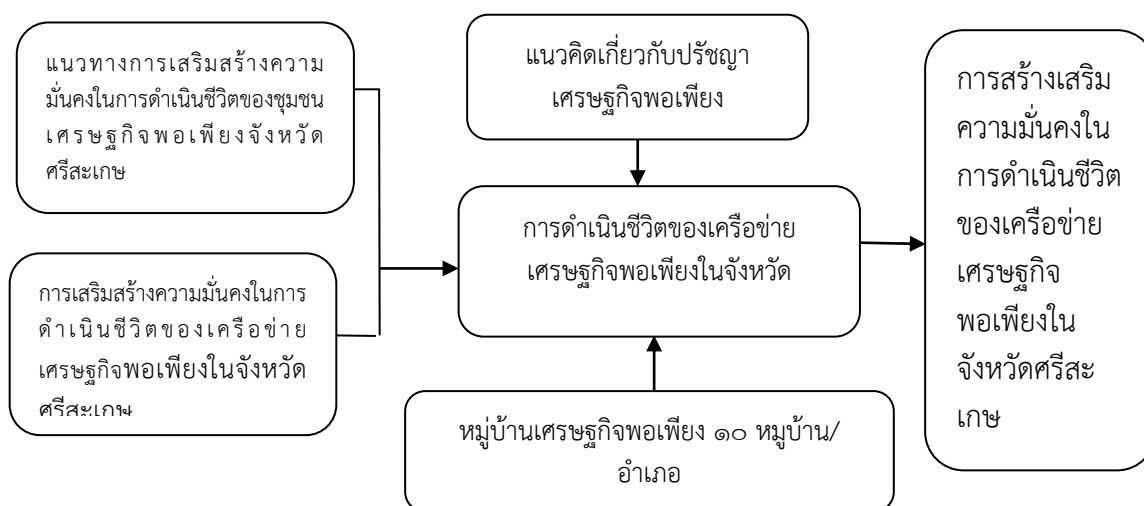
๒) การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๓) วิเคราะห์การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๗.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๘. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

๙. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดแนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ

๒. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๓. ได้วิเคราะห์การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๔. ได้นำข้อมูลใช้ในการสร้างเสริมความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับ แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีหัวข้อที่ต้องศึกษาได้แก่ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคง แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงทั่วไป แนวทางการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ และสรุป มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคง

๒.๑.๑ ความมั่นคงของมนุษย์

แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์เป็นการริเริ่มให้เกิดนโยบายที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิตทุกด้านของมนุษย์ ท่ามกลางการเร่งรัดและการบีบคั้นของกระแสโลกาภิวัตน์ ประเด็นหลัก คือ การปลอดพ้นจากความกลัวและการปลอดพ้นจากความขัดสนขาดแคลน

ความมั่นคงของมนุษย์ในสายตาชาวไทย : แนวคิด สถานการณ์และการเคลื่อนไหวในฐานะประเทศกำลังพัฒนาประเทศหนึ่งที่มีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เปิดกว้างมากที่สุดไทยได้รับประโยชน์และผลกระทบจากแรงโลกาภิวัตน์อย่างเต็มที่และประเทศหนึ่งของประชาคมโลกที่ให้ความสนใจใช้กรอบแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์แสวงหาทางเลือกและยุทธศาสตร์ใหม่ในยุคโลกไร้พรมแดน ความมั่นคงของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับชาวไทยซึ่งได้เรียนรู้และรับความคิดต่างๆที่ใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาแล้ว อาทิ ความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ ทุนทางสังคม ตาข่ายนิรภัยทางสังคม และการพัฒนาคน ปัจจุบันสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนก็เป็นหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ปี ๒๕๔๐ ด้วยบริบทใหม่ที่เอื้อต่อพัฒนาการความมั่นคงของมนุษย์เกิดขึ้นในตอนปลายทศวรรษ ๑๙๙๐ โดยมีปัจจัยหลัก ๓ ประการ คือ วิกฤตเศรษฐกิจ รัฐธรรมนูญใหม่ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ องค์ประกอบเหล่านี้ ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ที่ตั้งบนหลักการสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง ภูมิปัญญาและมรดกพื้นบ้านของไทย

ปัจจุบัน ความมั่นคงของมนุษย์ ในนัยของ ความมั่นคงของประชาชน ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งในระดับรากหญ้าและระดับนโยบาย และหนึ่งในสัญลักษณ์การเปลี่ยนแปลงก็คือการจัดตั้ง กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อไม่นานมานี้

เมื่อสำรวจสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในด้านอาหาร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ วัฒนธรรม และการเมืองก็จะพบว่าแนวทางการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการใช้หลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนในการพัฒนาความสามารถในการเข้าถึงและควบคุมปัจจัยต่างๆ ซึ่งประกอบกันเป็นฐานความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งนี้ เพื่อพิทักษ์และ

ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษาทำนุบำรุงและเสริมสร้างฐานความมั่นคงของตนเองความมั่นคงของมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องเป็นระบบที่สมาชิกใช้ประโยชน์ร่วมกันและ

เอื้อให้เกิดการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน จนเกิดความสามัคคีและสมานฉันท์ และควรส่งเสริมให้เกิดแนวทาง ที่หลากหลายและยืดหยุ่นเพื่อให้มีสมรรถนะรอบด้านเพียงพอที่จะรับมือกับภัย ความเสี่ยง และความไม่แน่นอนนานัปการในโลกที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นทุกวันนี้ได้

แนวทางในอนาคต คือ ต้องให้การสนับสนุนขบวนการประชาสังคมที่มีพลังและขยายขอบเขตการเคลื่อนไหวกว้างขวางขึ้นภายใต้บริบทใหม่ ขบวนการเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียง ปฎิรูประบบสุขภาพ ปฎิรูปการศึกษา ปฎิรูปสื่อ ปฎิรูปการเมือง ฯลฯ ได้นำการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งในระดับพื้นที่และนโยบาย ภายใต้การทำงานและขยายเครือข่ายเหล่านี้ กลุ่มองค์กรประชาชนและองค์กรชาวบ้านสามารถประสานงานข้ามประเด็นปัญหา ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในด้านต่างๆ ที่ล้วนแต่นำไปสู่การยกระดับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวม

ความท้าทายของภาครัฐ คือการสนับสนุนขบวนการประชาสังคมเหล่านี้ ขจัดปัญหาอุปสรรค นโยบายและสถาบันและมุ่งมั่นให้ความมั่นคงของมนุษย์เป็นประเด็นที่อยู่ในอาณัติของภาคสังคมและประชาชนมิใช่จำกัดอยู่ในภาครัฐและราชการ ก้าวแรกที่สำคัญคือการสร้างช่องทางการปรึกษาหารือหลายฝ่ายที่ต่อเนื่องและมีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ภารกิจที่สำคัญอีกด้านหนึ่งคือการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจ สังคม โดยให้คุณค่าและทำนุบำรุงฐานความมั่นคงของมนุษย์ ให้มีการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อผู้ยากไร้และด้อยโอกาสเป็นลำดับแรก

รัฐบาลและประชาชนชาวไทยจะต้องตระหนักและเข้าใจถึงผลกระทบทั้งทางบวกและลบของระบบโลกาภิวัตน์ต่อความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ความสำคัญสูงสุดต่อภัยคุกคามที่อาจเกิดแก่กลุ่มคนที่ขาดสมรรถนะในการรับมือกับความเสี่ยง ในขณะที่ประชาคมโลกยังไม่สามารถลดและจัดการกับพิษภัยและแรงกดดันด้านลบของระบบโลกาภิวัตน์ได้ แนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ก็เป็นความหวังและโอกาสความร่วมมือในระดับต่างๆ ซึ่งหมายความว่าจะต้องมีการแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้การยอมรับอย่างแท้จริง แนวคิดนี้จึงจะเป็นพลังต้านความกลัวและความขัดสนยากไร้ในโลกซึ่งกำลังถูกคุกคามด้วยความแตกแยกและความรุนแรงนี้ได้

ลักษณะสำคัญ ๔ ประการ ของแนวคิดพื้นฐานเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ คือ

๑.ความมั่นคงของมนุษย์เป็นปัญหาสากล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกหนทุกแห่ง ทั้งในประเทศร่ำรวยและยากจน

๒.องค์ประกอบของความมั่นคงของมนุษย์นั้นเอื้ออิงกัน เมื่อประชากรในบางประเทศต้องประสบภัยต่อความมั่นคงประเทศอื่นๆก็ดูเหมือนว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบร่วมกันไปด้วย เช่น การขาดแคลนอาหาร โรคระบาด มลภาวะ ฯลฯ

๓.ความมั่นคงของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นได้ง่ายหากมีการป้องกันแต่เนิ่นๆ ดีกว่าที่จะมาตามแทรกแซงเพื่อแก้ไขในภายหลัง

๔.ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับว่ามนุษย์ดำรงชีวิตและหายใจอยู่ในสังคมได้อย่างไร พวกเขามีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกกระทำในสิ่งใดบ้าง^{๒๒}

พนารัช ปรีดากรณ์ ภายใต้ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน อาจเป็นที่สงสัยหรือยังไม่เป็นที่เข้าใจกันลึกซึ้งนักกับคำว่า "ความมั่นคงของชาติ" ในตอนนี้จะขอให้ความรู้ความเข้าใจถึงความหมายของคำนี้ ซึ่งก็มีความหมายเดียวกับ "ความมั่นคงของรัฐ" โดยที่รัฐ (State) ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย หากองค์ประกอบใดไม่เข้มแข็งเพียงพอชาติก็จะขาดความมั่นคง

ในอดีต ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของชาติมักให้ความสนใจที่ภัยคุกคามจากภายนอก โดยเฉพาะภัยคุกคามทางทหาร ด้วยเหตุนี้เมื่อกล่าวถึงความมั่นคงของชาติ ส่วนมากจึงเป็นที่เข้าใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทหารหรือการสงครามโดยตรง ซึ่งอาจเป็นความจริงในอดีตมากกว่าในปัจจุบัน จากการสำรวจความหมายของความมั่นคงของชาติแบบดั้งเดิมสรุปได้ว่า หมายถึงสภาวะการณ์ของชาติภายใต้การนำของรัฐบาลที่มีอำนาจอธิปไตยในการปกครองดินแดนดังกล่าวด้วยตนเอง อยู่ในสภาพที่มีความปลอดภัยจากภัยคุกคามทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นการเสี่ยงใด ๆ ความเกรงกลัว ความกังวล และความสงสัย อีกทั้งมีเสรีต่อแรงกดดันต่าง ๆ ซึ่งจะประจักษ์ให้เกิดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนภายในชาติดำเนินไปได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ ยังต้องมีความแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยง่าย มีความอดทนต่อแรงกดดันต่าง ๆ ที่มากระทบ และมีขีดความสามารถที่จะพร้อมเผชิญต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การให้ความหมายของคำว่า "ความมั่นคงแห่งชาติ" ในแต่ละช่วงเวลาของแต่ละกลุ่มบุคคลในสังคมที่มีอุดมการณ์ครอบงำอยู่ อาจมีความหมายและองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป และให้ความสำคัญต่อความมั่นคงแห่งชาติมากน้อยต่างกันไป ซึ่งโดยทั่วไปรัฐหรือชาติต้องการดำรงความเป็นอยู่ ต้องการมีเสรีภาพ (liberty) คือมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของตน มีอิสระต่อแรงกดดันต่าง ๆ มีความมั่นคงปลอดภัย (security) และมีความผาสุกสมบูรณ์ (wealth) การที่จะมีสิ่งเหล่านี้ได้รัฐต้องมีพลังอำนาจของชาติ (national power) ที่เข้มแข็ง หรือมีศักยภาพในหลายด้านด้วยกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในปกป้องผลประโยชน์ของชาติ (national interests) การสิ้นสุดของสงครามเย็นมีผลต่อแนวความคิดในการพิจารณาปัญหาความมั่นคงของชาติ จาก "สภาพแวดล้อมใหม่" ที่ความขัดแย้งในเชิงอุดมการณ์เลือนหายไป แต่กลับมีความขัดแย้งในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติ การศึกษาความมั่นคงภายใต้สถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

หากให้ความสำคัญเฉพาะเรื่องของการสงครามและการทหารเพียงอย่างเดียวจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างคับแคบและอยู่ในวงจำกัด เรื่องของความมั่นคงจึงขยายวงกว้างขวางขึ้นโดยมีมิติอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา การเมือง เพิ่มเข้ามา จึงพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้ลี้ภัยที่ไม่พึงประสงค์ ภาวะโลกร้อน ฯลฯ ล้วนแต่เป็นประเด็นที่อาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อความขัดแย้ง โดยผ่านกลไกการเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจ และความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง

^{๒๒} สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดกาญจนบุรี, ความมั่นคงของมนุษย์คืออะไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.kanchanaburi.m-society.go.th>, [28/02/2560].

เมื่อจำแนกความมั่นคงออกเป็นมิติต่าง ๆ กล่าวได้ว่าประกอบด้วย ความมั่นคงทางทหาร หมายถึง ความพร้อมทางทหารเพื่อป้องกันการรุกราน ความมั่นคงทางด้านการเมือง หมายถึง การมีระบบการเมืองที่มั่นคง มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หมายถึง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มีอัตราการส่งออกสูง ประชาชนมีรายได้ต่อหัวสูง และความมั่นคงทางสังคม หมายถึง คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีระบบสาธารณสุขที่ดี ปลอดภัยไร้ไข้เจ็บ และมีความอยู่ดีกินดี เป็นต้น

สภาความมั่นคงแห่งชาติได้กำหนดภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติไว้กว้าง ๆ ๒ ทาง คือ ภัยคุกคามจากภายใน เป็นปัญหาทางด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาพื้นที่ด้อยพัฒนา ปัญหาชายแดน ปัญหาทางด้านสังคมและจิตวิทยา และปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ภัยคุกคามจากภายนอก เช่น ปัญหาความขัดแย้งของสังคมโลก ปัญหากลุ่มประเทศมุสลิม ปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น ซึ่งพลังอำนาจของชาติจะเป็นขีดความสามารถทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง ผ่านพ้นจากภัยคุกคามได้

ด้วยความหมายของคำว่าความมั่นคงที่ขยายแวงออกไปกว้างไกล ทำให้ปัญหาด้านความมั่นคงของชาติอาเซียนเป็นปัญหาที่มีอยู่หลากหลายด้าน และการจัดการกับปัญหาต้องการพลังการทำงานที่อาศัยความร่วมมือระหว่างกัน โดยเฉพาะการจัดการปัญหาด้านความมั่นคงในเรื่องของการก่อการร้ายรูปแบบใหม่^{๒๓}

พรประภา สินธุนาวา ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชากรสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีความเป็นอยู่ที่ดีตามความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ คือ “การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัยการสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมในการพัฒนาศักยภาพของตน”^{๒๔}

กรอบแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ คณะรัฐมนตรีรับทราบตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เสนอ กรอบแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ปรากฏในรายงาน “การพัฒนามนุษย์ ค.ศ. ๑๙๙๔” ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) โดยมีเป้าหมายเกี่ยวกับมนุษย์ ๒ ประการ คือ ๑) มนุษย์ทุกคนจะต้องปลอดภัยจากความกลัว (Freedom from fear) ๒) ปลอดภัยจากความขาดแคลนหรือความต้องการ (Freedom from want) ซึ่งนับเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดความมั่นคงของชาติ อันประกอบด้วยรัฐและดินแดน มาเป็นความมั่นคงของประชาชนในฐานะองค์ประกอบพื้นฐานของชาติ โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการผลักดันแนวคิดใหม่ เรื่อง ความมั่นคงของมนุษย์ในการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยการจัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรม และ

^{๒๓} พนารัช ปรีดาการณ์, ความมั่นคงแห่งชาติ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.asean thai.net>, [28/02/2560].

^{๒๔} พรประภา สินธุนาวา, มาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์สู่การปฏิบัติ ปี ๒๕๕๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://webcache.googleusercontent.com>, [28/02/2560].

ความเสมอภาคในสังคมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ และความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินการศึกษามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ตามแนวคิดทฤษฎีในประเทศและต่างประเทศร่วมกับสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑.ความหมาย ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ประกอบด้วย ความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน ๑๐ มิติ ตามแนวทาง ดังนี้

๑) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการมีงานทำและรายได้ ประกอบด้วย

- (๑) การได้ทำงานที่มั่นคงและมีความสุขหรือพอใจในงาน
- (๒) มีรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว
- (๓) มีเงินออมที่พอเพียงสำหรับอนาคต
- (๔) ปราศจากหนี้สินที่ไม่สร้างผลผลิต

๒) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านครอบครัว ประกอบด้วย

- (๑) ความรักใคร่ปรองดอง
- (๒) ความรับผิดชอบและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่
- (๓) การเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน
- (๔) การไม่ใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ

๓) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย

- (๑) การมีสุขภาพกายที่ดี
- (๒) การมีสุขภาพจิตที่ดี
- (๓) การมีหลักประกันด้านสุขภาพอนามัยอย่างเท่าเทียมและพอเพียง
- (๔) ประชากรไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยทางกายและจิต
- (๕) การปฏิบัติตนที่มีส่วนส่งเสริมสุขภาพกายและจิต

๔) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการศึกษา ประกอบด้วย

- (๑) ประชากรได้รับโอกาสทางการศึกษา อย่างเท่าเทียม
- (๒) การมีการศึกษาที่พอเพียงต่อการครองชีวิต
- (๓) การได้รับการศึกษา และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

๕) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ส่วนบุคคล)

ประกอบด้วย

- (๑) การปลอดภัยจากการประทุษร้ายต่อร่างกาย
- (๒) ความรู้สึกปลอดภัยจากการประทุษร้ายต่อร่างกาย
- (๓) การปลอดภัยจากการประทุษร้ายด้านทรัพย์สิน
- (๔) ความรู้สึกปลอดภัยจากการประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

๖) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- (๑) เพิ่มระดับการมี สิทธิครอบครองที่อยู่อาศัยที่มีมาตรฐาน
- (๒) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานโดยเฉพาะน้ำสะอาดอย่างทั่วถึง
- (๓) สิ่งแวดล้อมที่ปราศจากมลพิษทาง เสียง กลิ่น ฝุ่น ควัน

๗) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสิทธิและความเป็นธรรม ประกอบด้วย

- (๑) การปลอดจากการถูกละเมิดและเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ
- (๒) มีหลักประกันและการคุ้มครองด้านสิทธิ
- (๓) กลไกที่แก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้านสิทธิที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

๘) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านสังคม-วัฒนธรรม ประกอบด้วย

- (๑) มีเวลาพักผ่อนที่ปลอดจากภารกิจที่พอเพียง
- (๒) ใช้เวลาติดตามข่าวสารทางสังคม-วัฒนธรรม
- (๓) มีเวลาในการทำจิตใจให้สงบ
- (๔) มีส่วนในการปฏิบัติศาสนกิจ
- (๕) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มสังคมและชุมชน

๙) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย

- (1) การมีบุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้
- (2) ระบบบริการสังคมที่ให้การคุ้มครองและเข้าถึงได้ในเวลาอันรวดเร็ว
- (3) ความรู้สึกในคุณค่าของชีวิต และความสุขในชีวิต

๑๐) ความมั่นคงของมนุษย์ด้านการเมือง – ธรรมาภิบาล ประกอบด้วย

- (๑) ส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ในทุกระดับ
- (๒) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองและการรวมกลุ่มทางการเมือง
- (๓) ส่งเสริมการติดตามข่าวสารทางการเมืองของประชากร
- (๔) สร้างความโปร่งใส การตรวจสอบได้และความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับหน่วยงานและ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงมิติต่าง ๆ กับความมั่นคงของมนุษย์ แบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑) มิติที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมมากพอควร คือ มิติด้านครอบครัวและด้านสุขภาพอนามัย

๒) มิติที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมรองลงมาคือ การมีงานทำและรายได้ การเมือง และธรรมาภิบาล ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการสนับสนุนทางสังคม

๓) มิติที่สัมพันธ์กับความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมน้อย ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การศึกษา สังคม และ วัฒนธรรม และสิทธิความเท่าเทียม

๓. รายงานระดับความมั่นคงของมนุษย์ของจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งได้มาจากการเก็บข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ด้วยเครื่องมือและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สร้างขึ้น โดยสรุปได้ดังนี้

๑) กรุงเทพฯ - ปริมณฑล เป็นพื้นที่ที่มีจุดแข็งด้านการมีงานทำและรายได้ และการศึกษา

๒) ประชากรวัยทำงานในภาคกลางขาดจุดแข็งในทุกมิติ ความมั่นคงส่วนใหญ่เป็นจุดอ่อนเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น

๓) ประชากรวัยทำงานในภาคอื่นมีข้อได้เปรียบในมิติต่าง ๆ โดยภาคเหนือมีข้อได้เปรียบในมิติต่าง ๆ มากกว่าภาคอื่น ๆ จะมีจุดอ่อนเพียงด้านการศึกษา จุดอ่อนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นด้านพื้นฐานการมีงานทำ รายได้และสภาพที่อยู่อาศัย ส่วนประชากรวัยทำงานในภาคใต้มีความรู้สึกร่วมที่ดีสิทธิ ความเป็นธรรมยังคงมีปัญหา มิติที่ระดับความมั่นคงต่ำกว่าเกณฑ์ถือเป็นสิ่งที่แต่ละพื้นที่ต้องเร่งพัฒนาให้เท่าเทียมกับภูมิภาคอื่น โดยกระบวนการพัฒนาของภูมิภาคต่างต้องดำเนินไปพร้อมกัน

๔. ได้พัฒนาวิธีการประมวลผลข้อมูลขึ้นเป็นดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่สามารถใช้ประเมินเปรียบเทียบได้ทั้งระดับบุคคลพื้นที่ในประเทศ และพื้นที่ระดับนานาชาติ^{๒๕}

พระไพศาล วิสาโล เมื่อพูดถึงความมั่นคงของชีวิต อันเป็นยอดปรารถนาของผู้คน ส่วนใหญ่แล้วมักนึกถึงความมั่งคั่งร่ำรวย เพราะเมื่อมีเงินแล้ว สุขภาพ ความปลอดภัย และความสะดวกสบายก็ตามมา ยังไม่ต้องพูดถึงบริษัทบริวารที่ห้อมล้อม แต่ทั้งหมดนี้จะมีความหมายอะไรหากชีวิตไม่มีความสุข ปราศจากความรักและความอบอุ่นจากครอบครัวและมิตรสหาย ถึงจะมีพวกแต่ไรเพื่อน จิตใจก็คงอ้างว้าง อดไม่ได้ที่จะรู้สึกโดดเดี่ยวในยามที่อยู่คนเดียว ยิ่งเงินที่มีอยู่นั้น มิได้มาด้วยวิธีการที่ชอบธรรม ก็ย่อมเกิดความเดือดเนื้อร้อนใจ

ในขณะที่ผู้คนพากันแสวงหาความมั่นคงของชีวิตนั้น สิ่งที่ถูกมองข้ามไปก็คือ ความมั่นคงของจิตใจ แม้จะมีเงินมากมายมหาศาล แต่ถ้าจิตใจเต็มไปด้วยความวิตกกังวล หวาดกลัว รุ่มร้อน รู้สึกพร่อง ไม่รู้จักพอ ขาดความสุขสงบเย็น ก็ยากที่จะรู้สึกว่าคุณมีความมั่นคง

ในสมัยพุทธกาลมีพระราชองค์หนึ่งชื่อว่าพระเจ้าภัททิยะ เป็นพระญาติกับพระพุทธเจ้า ต่อมาได้ออกบวชเพราะทนการรบกวนของเพื่อน (คือเจ้าชายอนรุทธะ) ไม่ได้ เมื่อบวชแล้วก็ตั้งใจปฏิบัติธรรมจนได้เป็นพระอรหันต์ ไม่ว่าท่านอยู่ที่ใด ในป่าหรือใต้ร่มไม้ ท่านมักเปล่งอุทานว่า “สุขหนอๆ” เป็นประจำ เพื่อนภิกษุได้ยินก็เข้าใจว่าท่านไม่ยินดีในการบวช จึงกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์จึงรับสั่งให้เรียกท่านมาแล้วถามเหตุผล พระภัททิยะจึงตอบว่า เมื่อครั้งเป็นฆราวาสครอบครองราชสมบัติ แม้มีทรัพย์และบริวารมาก มีคนคอยดูแลปกป้องรอบข้าง ก็ยังอดสะดุ้งจิตหวาดกลัวไม่ได้ แต่บัดนี้ไม่ว่าข้าพระองค์อยู่ที่ใดเพียงลำพัง ก็ไม่รู้สึกสะดุ้งกลัว มีแต่ความสุขในทุกหนแห่ง จึงเปล่งอุทานเช่นนั้น

สำหรับพระภัททิยะแล้ว แม้เป็นกษัตริย์ก็ได้รู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตเลย สาเหตุก็เพราะจิตใจไม่มีความมั่นคงอย่างแท้จริง

มีหลายสิ่งที่ทำให้คนเราไม่รู้สึกมั่นคงในจิตใจ สิ่งหนึ่งก็คือ ความกลัว ดังกรณีของพระภัททิยะหลายคนอาจไม่ได้กลัวอันตราย แต่กลัวการสูญเสีย อาทิ การสูญเสียทรัพย์ เป็นธรรมดาที่ว่า ยิ่งผูกชีวิตไว้กับทรัพย์สินเงินทองมากเท่าใด ก็ยิ่งกลัวการสูญเสียทรัพย์มากเท่านั้น นี่คือทุกข์ข้อแรกของคนมีทรัพย์ ซึ่งนำไปสู่ทุกข์ประการต่อมา คือ ต้องเหน็ดเหนื่อยในการปกป้องรักษาทรัพย์ แม้ไม่เหน็ด

^{๒๕} ryt9 อาร์วายทีไนน์, กรอบแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.ryt9.com/s/cabt/27187, [28/02/2560].

กายก็เหนื่อยใจ ยังไม่ต้องพูดถึงก่อนหน้านี้ที่ต้องดิ้นรนขวนขวายในการหาทรัพย์ ซึ่งแม้ประสบความสำเร็จ แต่ความสุขที่เกิดขึ้นก็ชั่วคราวเท่านั้น ไม่ช้าไม่นานก็รู้สึกเฉย ๆ หรืออาจถึงกับเบื่อด้วยซ้ำ ทำให้อยากได้ของใหม่ (คนที่ดีใจเพราะได้iPhone 4S เมื่อปีที่แล้ว ตอนนีส่วนใหญ่คงไม่ปลื้มกับมันแล้วเพราะเห็นiPhone 5 วางตลาด)

ดังนั้นนอกจากความกลัวแล้ว ความอยากได้ไม่รู้จักก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จิตใจไม่มั่นคง เพราะรู้สึกพร่องอยู่เสมอ คนที่คิดว่าคำตอบของชีวิตอยู่ที่ทรัพย์สินเงินทอง (รวมไปถึงอำนาจ) จะไม่เคยรู้สึกพึงพอใจในชีวิตเลย เพราะได้เท่าไรก็ไม่รู้จักพอ ขณะเดียวกันก็รู้สึกว่าแม่ได้อะไรมากมาย แต่ก็มีบางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไปจากชีวิต

เฟอร์ดินันด์ มาร์คอส อดีตประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ซึ่งทรงอำนาจอย่างยิ่งเมื่อ ๔๐ ปีก่อน ได้เปิดเผยความในใจในบันทึกของตนเมื่อครั้งที่ถึงจุดสูงสุดของชีวิต ว่า

“ผมมีอำนาจมากที่สุดในฟิลิปปินส์ ผมมีทุกอย่างที่เคยใฝ่ฝัน พุดให้ถูกต้องคือ ผมมีทรัพย์สินสมบัติทุกอย่างเท่าที่ชีวิตต้องการ มีภรรยา ซึ่งเป็นที่รักและมีส่วนร่วมในทุกอย่างที่ผมทำ มีลูก ๆ ที่ฉลาดหลักแหลมและสืบทอดวงศ์ตระกูล มีชีวิตที่สุขสบาย ผมมีทุกอย่าง แต่กระนั้นผมก็ยังรู้สึกไม่พึงพอใจในชีวิต”

สำหรับมาร์คอส ความมั่นคงของชีวิตที่ผู้คนเห็นจากภายนอกนั้น มีความหมายต่อเขาน้อยมากตราบใดที่เขายังไม่รู้สึกพึงพอใจในชีวิต

มาร์คอสกับพระภิกษุที่ยะนั้นเป็นภาพที่ตัดกันอย่างสิ้นเชิง คนหนึ่งมีทรัพย์และอำนาจล้นฟ้า แต่ไม่มีความสุข อีกคนไม่มีอะไรเลยนอกจากบาตรและจีวร แต่มีความสุขอย่างยิ่ง

สิ่งที่ชีวิตของคนเราต้องการอย่างแท้จริงนั้น หาใช่ทรัพย์สินเงินทองไม่ แต่คือความสงบเย็นในจิตใจ พุดเช่นนั้นได้หมายความว่าทรัพย์สินไม่สำคัญ ทรัพย์สินนั้นมีประโยชน์ตราบใดที่เรารู้จักใช้มันไม่ลุ่มหลงเพราะรู้ว่ามันมีข้อจำกัดอย่างไร แต่หากลุ่มหลงมันแล้ว เราก็กลายเป็นทาสของมันทันที อีกทั้งมันจะกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้เราเข้าถึงความสงบเย็นในจิตใจ อันเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสุขและความมั่นคงในจิตใจอย่างแท้จริง

ความสงบเย็นในจิตใจนั้น เกิดจากการหมั่นทำความดี เริ่มด้วยการแบ่งปันทรัพย์สินแก่ผู้ที่ยากหรือผู้ที่ทำประโยชน์ส่วนรวม (ทาน) จากนั้นก็รักษากายและใจไม่ให้เปื้อนเปื้อนผู้อื่น รวมไปถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วยกำลังกายและสติปัญญา (ศีล) ตามมาด้วยการฝึกฝนอบรมจิตใจให้เป็นกุศล (ภาวนา) เช่น มีสติ สมาธิ และสันโดษ (ความรู้จักพอ) ที่สำคัญคือการบ่มเพาะใจให้เกิดปัญญา คือเห็นและเข้าใจความจริงของชีวิต

ความจริงของชีวิตอย่างหนึ่งที่ควรตระหนัก และจะช่วยให้จิตใจมั่นคงอย่างยิ่ง นั่นคือความจริงที่ว่า ชีวิตนี้แท้จริงแล้วไม่มีความมั่นคงเลยแม้แต่น้อย เพราะทุกคนเมื่อเกิดมา นอกจากต้องแก่ ต้องป่วยแล้ว ยังหนีความตายไม่พ้น ชีวิตที่มีความตายเป็นจุดหมายโดยมีความเจ็บป่วย ความแก่อยู่ระหว่างทาง (ไม่นับความสูญเสียพลัดพรากที่ต้องเกิดขึ้นแน่นอน) จะเป็นสิ่งที่มั่นคงได้อย่างไร

ไม่ว่ามีเงินมากมาย มีอำนาจล้นฟ้า ก็ไม่อาจป้องกันความแก่ ความเจ็บ และความตายได้ (ทำได้อย่างมากก็แค่ชะลอเท่านั้น) ใช่แต่เท่านั้น เงินทองและอำนาจก็ล้วนเป็นสิ่งไม่เที่ยง ไม่จีรัง ไม่มั่นคง แปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ในเมื่อตัวมันเองยังไม่มั่นคง มันจะไปค้ำยันชีวิตเราให้มั่นคงได้อย่างไร

ใช่หรือไม่ว่า ความมั่นคงของชีวิตนั้นแท้จริงเป็นของชั่วคราว หรือพูดให้ถูกต้องกว่านั้นก็คือ มันเป็นมายาภาพ ที่เราหลงคิดว่าเป็นความจริง ตราบใดที่เรายังหลงในมายาภาพดังกล่าว เราจะไม่ มีวันพบกับความสุขที่แท้จริงได้เลย ต่อเมื่อเราเห็นความจริงว่าไม่มีอะไรที่เที่ยงแท้หรือมั่นคงอย่าง แท้จริงเลย เราจึงจะพบกับความสงบเย็น เพราะจิตไม่ลุ่มหลงยึดติดกับสิ่งใด ๆ อีกต่อไป ไม่ว่ามีอะไร ก็รู้ว่าสักวันหนึ่งมันย่อม “หมด” ไป ดังนั้นเมื่อวันนั้นมาถึง จึงไม่ทุกข์ ไม่เศร้าโศก เสียใจ หรือโกรธ แค้น จิตใจยังคงเป็นปกติ มั่นคง ไม่หวั่นไหว

โลกและชีวิตนี้เต็มไปด้วยความผันผวนแปรปรวน เมื่อใดเราเปิดใจยอมรับและเห็นความจริง ดังกล่าว ไม่ยึดหรืออยากให้อย่างเที่ยงแท้มั่นคงหรือเป็นไปตามใจเรา ความผันผวนนั้นจะไม่อาจ ทำให้เราทุกข์ได้ต่อไป ถ้าไม่อยากทุกข์ใจเพราะความผันผวนดังกล่าว ก็ควรพากเพียรสั่งสมความดี และฝึกใจให้เห็นความจริงดังกล่าว อย่างมิวแต่แสวงหาเงินทองหรือสะสมวัตถุจนมองข้ามสิ่งที่สำคัญ และประเสริฐกว่าไปเลย^{๒๖}

ดร.สิริ ศุภผล ความมั่นคงของมนุษย์กับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

๒.๑.๒ มาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์

มนุษย์ในโลกนี้จะมีชีวิตได้จะต้องเป็นผู้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยการปลอดจากความ กลัว (Freedom from fear) และ ปลอดจากความขาดแคลนหรือมีเสรีภาพในความต้องการตาม ความจำเป็นพื้นฐาน (Freedom from want)

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรี ได้มีมติรับทราบตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ได้เสนอมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยโดยมีองค์ประกอบ ๑๐ มิติ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์กำหนดมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยโดยมีองค์ประกอบ ๑๒ มิติ ได้แก่

๑) มิติที่อยู่อาศัย ความมั่นคงของมนุษย์มิติที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถ พึ่งตน เองได้ในเรื่องที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแน่นอน ที่อยู่อาศัยมีความมั่นคงแข็งแรง

๒) มิติสุขภาพ ความมั่นคงของมนุษย์มิติสุขภาพ หมายถึง การที่บุคคลมีสุขภาพกายใจ แข็งแรงไม่ มีโรคภัยเรื้อรังหรือโรคเรื้อรังเบียดเบียน มีความรู้พื้นฐานในการดูแลสุขภาพ และมี พฤติกรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงอยู่ตลอดเวลา

๓) มิติอาหาร ความมั่นคงของมนุษย์มิติอาหาร หมายถึง การที่บุคคลมีความพอประมาณ ความรู้ ในการบริโภค มีคุณธรรมในการผลิตอาหารที่ปลอดภัย

๔) มิติการศึกษา ความมั่นคงของมนุษย์มิติการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้จาก การศึกษาได้รับโอกาสในการศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้น ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน

๕) มิติการมีงานทำและมีรายได้ ความมั่นคงของมนุษย์มิติการมีงานทำและมีรายได้ หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ความสามารถในอาชีพการงาน รู้จักใช้จ่ายอย่างพอประมาณ มีการเก็บออมและ ไม่มีปัญหาหนี้สิน รวมทั้งมีความสุขกับงานที่ทำ

^{๒๖} พระไพศาล วิสาโล, ความมั่นคงของชีวิต ความจริงที่ต้องรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.vi-salo.org>, [28/02/2560].

๖) มิติครอบครัว ความมั่นคงของมนุษย์มิติครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม มีการทำกิจกรรมส่งเสริมให้ครอบครัวเข้มแข็ง

๗) มิติชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม ความมั่นคงของมนุษย์มิติชุมชนและการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีคุณธรรม เสียสละทำความดีเพื่อส่วนรวม มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน มีพลังอำนาจในการต่อรองกับภายนอก

๘) มิติศาสนาและวัฒนธรรม ความมั่นคงของมนุษย์มิติศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีการปฏิบัติตามคำสั่งสอนในศาสนาที่ตนเองยึดถือ มีการปกป้องรักษาประเพณีวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่ตนเองคงอยู่

๙) มิติความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงของมนุษย์มิติความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมายถึง การที่บุคคลมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

๑๐) มิติสิทธิและความเป็นธรรม ความมั่นคงของมนุษย์มิติสิทธิและความเป็นธรรม หมายถึง การที่บุคคลมีการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค มีความรู้ที่จะรักษาสีตธิขั้นพื้นฐานของตนเอง

๑๑) มิติการเมือง ความมั่นคงของมนุษย์มิติการเมือง หมายถึง การที่บุคคลมีเหตุผลในการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและมีจิตสาธารณะในการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม

๑๒) มิติสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรและพลังงาน ความมั่นคงของมนุษย์มิติสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรและพลังงาน หมายถึง การที่บุคคลมีที่อยู่อาศัย ที่ทำงานที่ปลอดภัยเหมาะสม มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด รู้ถึงคุณค่า และ เข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน

สรุปได้ว่า มาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การที่ประชาชน ได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ด้านความปลอดภัย ด้านการสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ด้านการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และ ด้านการได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต โดยไม่เกิดการเสื่อมโทรมจนเป็นปัญหา หรืออุปสรรคต่อความมั่นคงด้านอื่นๆ^{๒๗}

๒.๒ แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒.๑ หลักการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คนที่มีความสุข คือคนที่มีความสมหวัง เป็นคนที่สามารถประกอบกิจการงานประสบความสำเร็จตามความปรารถนา มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัวหรือวิตกกังวล มีอารมณ์มั่นคง มีความอดทนและมีความสามารถต่อสู้อุปสรรคต่างๆ ได้ เป็นคนที่ยอมรับความจริงในชีวิต ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

^{๒๗} วรพล หนูนุ่น, ความมั่นคงของมนุษย์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org>, [28/02/2560].

ความสุขเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เป็นการมองชีวิต มองตัวเอง และมองผู้อื่น ดังนั้นความสุขจึงเกิดขึ้นได้กับคนทุกชั้นไม่ว่า ผู้ดี มั่งมี หรือยากจน แนวความคิดทางด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อาจกล่าวสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้ คือ

๑.พยายามรักษาสุขภาพทางกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ เป็นที่ทราบกันแล้วว่า สุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด คนที่มีร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี ย่อมมีจิตใจร่าเริง สนุกสนาน ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่แข็งแรง ย่อมเจ็บป่วยเสมอ ทำให้มีอารมณ์หงุดหงิด รำคาญใจ ดังนั้นเราจึงควรรักษาร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอโดยการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ มีการพักผ่อนเพียงพอ รักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้ ตลอดจนหมั่นออกกำลังกายอยู่เสมอ

๒.รู้จักตนเองอย่างแท้จริง ควรสำรวจตัวเองว่า เป็นคนอย่างไร มีความสามารถทางใด แค่นั้นมีความสนใจและต้องการสิ่งใด มีอะไรเป็นข้อดีและข้อเสีย พยายามทางแก้ไขข้อบกพร่องและส่งเสริมส่วนที่ดี จะทำให้เราตั้งเป้าหมายของชีวิตได้เหมาะสมกับความเป็นจริง ตลอดจนมีโอกาสพบกับความสำเร็จและความสมหวังได้มาก

๓.จงเป็นผู้มีความหวัง เราควรตั้งความหวังไว้เสมอ แม้เวลาที่ตกต่ำก็อย่าท้อถอย จงคิดหวังเสมอว่าเราจะไม่อยู่ในสภาพเช่นนี้ตลอดไป สักวันหนึ่งเราอาจจะดีขึ้นได้

๔.ต้องกล้าเผชิญกับความกลัวและความกังวลใจต่างๆ ในชีวิตของเรานี้มีสิ่งต่างๆ มากมายที่ทำให้กลัวเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้นเมื่อรู้สึกกลัวอะไรต้องพยายามค้นหาความจริงว่าสิ่งนั้นคืออะไรอย่าปล่อยจิตใจให้หวาดกลัวโดยไม่มีเหตุผล

๕.ไม่ควรเก็บกดอารมณ์ที่ตึงเครียด ควรหาทางระบายอารมณ์ที่ขุนมัวหรือไม่สบายใจ โดยหาทางออกในสิ่งที่สังคมยอมรับและเป็นไปในทางที่พึงปรารถนา

๖.จงเป็นผู้มีอารมณ์ขัน การมีอารมณ์ขันช่วยให้มีอารมณ์ผ่อนคลาย ไม่ควรมองการไกลในแง่เอาเป็นเอาตายมากเกินไป

๗.การยอมรับข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของตนเอง การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง จะช่วยให้เรายอมรับข้อบกพร่อง หรือความผิดพลาดของตนเอง และให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นได้

๘.ต้องรู้จักพอใจในสิ่งที่ตนทำอยู่ การรู้จักพอใจในงานหรือสิ่งที่ตนทำอยู่ จะทำให้บุคคลนั้นเกิดอารมณ์สนุก ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ทำให้ชีวิตน่าสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีกำลังใจเข้มแข็งในการต่อสู้อุปสรรคต่างๆ มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ทำให้ชีวิตมีความสุขและสดชื่นอยู่เสมอ

๙.มีความต้องการพอเหมาะพอควรและมีความยืดหยุ่นได้

ต้องมีเหตุผลรู้จักความพอดีเกี่ยวกับความต้องการ ความปรารถนา ความทะเยอทะยาน ควรมีความคิดใฝ่ฝันที่ใกล้เคียงกับความสามารถและความเป็นจริง จะช่วยให้เราวางแผนต่างๆ ไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

๑๐.อย่าพะวงเกี่ยวกับตนเองมากเกินไปหรืออย่าคิดถึงแต่ตัวเองตลอดเวลาเช่น คิดว่าตัวเองจะต้องเด่น ต้องดี ต้องสำคัญกว่าผู้อื่น การคิดแต่เรื่องของตัวเองจะทำให้เราไม่มีความสุขเลย เพราะไม่ว่าเราจะคิดอะไร ทำอะไรหรือไปที่ไหน จะต้องตกอยู่ในภาวะของการแข่งขันตลอดเวลา

๑๑.การยอมรับสภาพของตัวเองโดยไม่เปรียบเทียบกับคนอื่น เพราะการเปรียบเทียบจะทำให้เราเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจว่า ทำไมเราจึงไม่ใช่คนอื่น แต่เราอาจไม่ทราบว่า คนอื่นเขาก็มีความทุกข์เหมือนกัน

๑๒.การยึดคิดว่า จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ การทำสิ่งใดให้ใครโดยหวังผลตอบแทน ย่อมจะทำให้ผิดหวังได้มากเพราะแม้แต่กังวลอยู่ว่าเราจะได้รับอะไรเป็นการตอบแทนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เมื่อไม่ได้รับตามที่ตนคาดหวังก็จะผิดหวังทำให้ไม่มีความสุข คิดว่าตนได้รับความยุติธรรมอยู่เสมอ

๑๓.การหาเพื่อนสนิทสักคนหนึ่ง หรือใครก็ได้ที่สามารถระบายความทุกข์และปรึกษาหารือได้ เพราะการมีเพื่อนจะทำให้เรารู้สึกว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวในโลก

๑๔.จงปล่อยให้เหตุการณ์บางอย่างผ่านไปตามแนวทางของมันอย่าไปฝันหรือเอาจริงเอาจังเกินไป เมื่อทำอะไรไม่สำเร็จก็เกิดอารมณ์ตึงเครียด จงหยุดพักเสียระยะหนึ่ง แล้วค่อยหันกลับมาทำใหม่ หรือเปลี่ยนแนวทางการกระทำเสียใหม่

๑๕. จงตระหนักว่า เวลาเป็นยารักษาความเจ็บปวด เมื่อพลาดหวังหรือผิดหวังจงอดทนและมีความหวังต่อไป ไม่ควรใช้วิธีถอยหนีหรือหลีกเลี่ยงปัญหาโดยการทำลายตัวเองต้องนึกไว้เสมอว่า ถ้าเราปล่อยให้เวลาผ่านไปนานเท่าไรก็ตาม ความเจ็บปวดต่างๆ จะค่อยๆ ลดน้อยลงและหายไปในที่สุด

๑๖. อย่าปล่อยให้เวลาว่างไปวันหนึ่งๆ โดยไม่ทำอะไรการปล่อยให้เวลาว่าง จะทำให้คิดฟุ้งซ่าน ต้องพยายามหางานอดิเรกที่ตนสนใจทำ เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นกีฬา อ่านหนังสือ ฯลฯ โดยเฉพาะงานอดิเรกที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ จะช่วยบำรุงจิตใจให้ชีวิตมีความสุขสดชื่น และมีความสุขสงบ

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเพียงข้อเสนอแนะ หรือแนวทางในการปฏิบัติตนอย่างกว้าง ๆ การที่จะดำรงชีวิตอยู่ให้มีความสุขเพียงใดขึ้นอยู่กับบุคคลว่า จะนำหลักการหรือแนวทางไปดัดแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับตนแค่ไหน เพียงใด และจริงจังหรือไม่เป็นสิ่งสำคัญ^{๒๘}

การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ใช้พื้นฐานการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอเหมาะพอดี มีเหตุผลที่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกมิติของการดำเนินชีวิต

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้โดยยึดหลักสายกลาง ไม่ประหยัดจนตระหนี่ถี่เหนียว หรือฟุ้งเฟ้อจนเกินความจำเป็น กล่าวคือ ประหยัดในทางที่ถูกต้อง และลดละความฟุ้งเฟ้อ รวมทั้งต้องประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ก็ต้องไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในการค้าขายหรือประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

^{๒๘} Kwandao, การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://oknation.nationtv.tv/blog/kwandao/2008/01/25/entry-2, \[1/03/2560\].](http://oknation.nationtv.tv/blog/kwandao/2008/01/25/entry-2, [1/03/2560].)

ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมไทยที่ล่มสลายลงเพราะยังมีบุคคลจำนวน ไม่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอาย

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตนไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรม หรืออาชีพใด ก็ต้องยึดถือวิถีไทยอยู่แต่พอดี อย่าฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ยึด ยึดเส้นทางสายกลางอยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่าง ค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง กู้เงินมาลงทุนโดยหวังรวยอย่างรวดเร็ว แล้วก็ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานเพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนให้กับประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ โดยทรงห่วงใยต่อสถานการณ์ และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลมาจากการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของประชาชนชาวไทยและสังคมไทยโดยรวม จึงทรงเตือนทุกฝ่ายให้รู้จักคำว่า "พอเพียง" อย่าทำอะไรเกินตัว ทำอะไรด้วยสติ มีความรอบคอบระมัดระวัง ดำรงชีวิตอย่างสมถะและสามัคคี ซึ่งจะนำพาตนเองและประเทศชาติให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ และนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่ความมั่นคงและความสุขได้^{๒๙}

๒.๒.๒ แนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความสุขในสังคมยุคใหม่

๑. ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน ความมีระเบียบวินัยในการทำงาน หมายถึง การรู้จักการทำงานอย่างมีขั้นตอน และมีความรับผิดชอบทุกขั้นตอนของการทำงาน ซึ่งมี ๓ ขั้นตอน คือ

๑) การเตรียมตัวก่อนการทำงาน ในการทำงานทุกอย่างต้องมีการเตรียมตัว ก่อนการทำงาน งานจึงจะสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งมีขอบข่ายการเตรียมตัวก่อนการทำงาน ดังนี้

(๑) จัดหาอุปกรณ์ เครื่องใช้ และตรวจทดลองว่าใช้การได้หรือไม่

(๒) ประสานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นมาก ในการทำงาน เพราะงานบางอย่างต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่น

(๓) วิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะเกิดในการทำงานแต่ละครั้ง รวมทั้งเตรียมเลือกแนวทางการแก้ปัญหาไว้หลาย ๆ แนวทาง

(๔) การเตรียมตนเองก่อนการทำงาน เช่น สุขภาพร่างกายตลอดจนความพร้อมด้านวิชาการ หรือประสบการณ์ในงานที่จะทำ

(๕) การกำหนดแผนงานก่อนการทำงาน หมายถึง การเอาแผน ปฏิบัติงานมาปฏิบัติให้เป็นจริง ต้องมีการเตรียมการก่อนการลงมือปฏิบัติ

๒) การรักษาระเบียบวินัยในระหว่างการทำงาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะงานจะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุเป้าหมายของงานที่ทำ ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

(๑) การเต็มใจทำงานโดยใช้ความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ ไม่อ้อมแอ่น

(๒) ปฏิบัติงานตามระเบียบหรือขั้นตอนในแผนปฏิบัติการที่วางแผนล่วงหน้าในขั้นแรกไว้แล้ว โดยจัดลำดับความสำคัญของงานให้ชัดเจน ไม่ควรทำงานข้ามขั้นตอน

^{๒๙} สำนักงานพัฒนาการประชาสัมพันธ์, การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://hq.prd.go.th/ewt/PRTTechnicalDM/ewt_news.php?nid=1890, [1/03/2560].

(๒) เมื่อเกิดปัญหาในระหว่างการปฏิบัติงาน ควรแจ้งผู้เกี่ยวข้องให้รับทราบทันที ไม่ควรปล่อยปัญหาให้ล่องลอยจนไม่สามารถแก้ไขได้

(๓) การประสานงานกับบุคคลอื่นในระหว่างการปฏิบัติงานร่วมกัน ควรเป็นไป ด้วยความราบรื่น ไม่ควรนำเรื่องอื่น ๆ ที่อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจต่อกันมาพูดในระหว่างการปฏิบัติงาน

(๔) ในระหว่างการปฏิบัติงาน ควรใช้ความอดทน อดกลั้น ต่อภาวะกดดันที่เกิดขึ้น
ในระหว่างปฏิบัติงาน โดยมุ่งมั่นให้งานได้เสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้

(๕) ในระหว่างการปฏิบัติงานควรมีช่องว่างของการพักผ่อนในระยะเวลาอันสั้น เพื่อลดความตึงเครียด ทำให้จิตใจสบาย

(๖) สรุปและนำเสนอผลงาน เป็นช่วงสุดท้ายของการปฏิบัติงาน ควรมีการทำทุกวันก่อนเลิกงานและนำเสนอหัวหน้างาน หรือบันทึกผลการสรุปงานไว้เป็นหลักฐานเพื่อที่จะได้เริ่มงานในวันต่อไป

๓) การสร้างระเบียบวินัยหลังการปฏิบัติงาน หลังจากสรุปงานในแต่ละครั้งหรือแต่ละวัน ก็จะต้องมีการเก็บงาน ซึ่งมีทั้งงานที่ปฏิบัติเสร็จเรียบร้อยกับงานที่กำลังดำเนินการ ควรมีแนวทาง ในการปฏิบัติดังนี้

(๑) เก็บเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ปฏิบัติงานให้อยู่ในสภาพปกติ ทำความสะอาด และเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย

(๒) เก็บเอกสารงานที่ปฏิบัติให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะดำเนินการในวันต่อไปได้

(๓) สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขในวันต่อไป หรือสรุปเพื่อเป็นแนวทางให้บุคคลที่จะรับช่วงงานต่อจากตัวเราให้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น

๒. การประหยัดและอดออม การรู้จักประหยัดและอดออม จะเป็นแนวทางการ ดำเนินชีวิตให้มีความสุข มีความมั่นคงในชีวิตครอบครัว ในยุคปัจจุบัน เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสาร การสร้างหลักประกัน ให้เกิดกับตนเองและครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะบุคคลในวงการธุรกิจจะต้องสร้างความมั่นคงให้กับธุรกิจ ถ้าทำงานผิดพลาดอาจทำให้ถึงกับล้มละลายได้ในทันที ดังนั้น บุคคลที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จจะต้องรู้หลักวิธีการ ประหยัดและอดออมตามแนวทางดังนี้

๑) การรู้จักเลือกใช้สิ่งของให้เหมาะสมกับฐานะ ความเป็นอยู่ของตนเอง โดยเลือกใช้วัสดุ สิ่งของที่ผลิตและจัดหาได้ภายในท้องถิ่น

๒) การรู้จักวิธีการออมทรัพย์ตามระบบของหลักการสหกรณ์ โดยมีการรวมกลุ่มกันผลิต หรือเลือกใช้สินค้าที่ผลิตภายในประเทศของเรา

๓) การจัดหาให้ได้มากแต่ใช้ให้น้อย เหลือเก็บไว้เป็นหลักประกันในอนาคต

๔) การรู้จักนำเอาวัสดุที่ใช้แล้วกลับคืนมาใช้ประโยชน์อีก เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้บ้าง

๕) การขจัดความซ้ำซ้อนของงาน จะช่วยในการลดค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนในการผลิต

๖) การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสมัยใหม่แทนแรงงานคนและสัตว์ ช่วยลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายลงไปเป็นจำนวนมาก

๗) การปรับปรุงหน่วยงานให้กะทัดรัด ลดขั้นตอนบางขั้นตอนที่ไม่สำคัญออก ก็จะทำให้หน่วยงานมีความคล่องตัว ประหยัดค่าใช้จ่ายได้ด้วย

๓. จริยธรรมวิชาชีพ จริยธรรมวิชาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพที่สุจริต มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพที่ตนทำอยู่ โดยยึดหลักคุณธรรมและ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่ดูถูกงานอาชีพของตน การที่บุคคล มีจริยธรรมวิชาชีพ ก็จะช่วยให้องค์กรมีความสุข ไม่มีปัญหาวุ่นวาย จากการแย่งอาชีพหรือแข่งขันจนเกิดความไม่สงบในสังคม ดังนั้น การทำงานให้มีความสุขและประสบความสำเร็จ จะต้องมียุทธธรรม ในการประกอบอาชีพ ก็จะเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความสุข ในสังคมยุคใหม่ หลักการของจริยธรรมวิชาชีพ

๑) ความรักความศรัทธาในอาชีพ เป็นจริยธรรมวิชาชีพทุกอาชีพ เพราะการมีความรักความศรัทธาในงานที่ทำ ก็จะเป็นการส่งเสริมให้การทำงานมีความสุข งานจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ถ้าขาดความรักความศรัทธาในอาชีพ ที่ทำอยู่ จะเกิดความไม่มั่นใจในการทำอาชีพนั่น จะคิดเปลี่ยนงาน ทั้งงาน และหนี้งานในที่สุดการสร้างความรักความศรัทธา ในอาชีพทุกอาชีพจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้อาชีพมีความมั่นคง

๒). ความซื่อสัตย์สุจริตในวิชาชีพ เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการประกอบกิจการงานทั้งปวง เพราะความซื่อสัตย์ สุจริตจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความมั่นใจ มีความสบายใจ ในการทำงาน การปฏิบัติงานก็จะราบรื่น สามารถทำงานได้อย่างสง่างามเผย ก็จะเป็นจุดเด่นในงานอาชีพนั่น ได้รับการยอมรับจากบุคคลทุกวงการ การส่งเสริมให้บุคคลทุกอาชีพมีความซื่อสัตย์สุจริต จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบังเกิดผลดีต่อชาติบ้านเมือง

๓) การให้ความเคารพต่อกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือจรรยาบรรณในวิชาชีพ ถือเป็นหัวใจสำคัญต่อจริยธรรมวิชาชีพเพราะงานอาชีพบางอย่างมีข้อบังคับ พิเศษที่ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ถ้าหากฝ่าฝืนอาจทำให้ไม่สามารถ ประกอบอาชีพต่อไปได้ เช่น จริยธรรมวิชาชีพแพทย์ ต้องมีคุณธรรมที่จะรักษาคนป่วย โดยไม่เลือกเพศ วัย หรือฐานะความเป็นอยู่ ถ้าแพทย์ทั้งคนป่วย ไม่ให้การดูแลรักษา ก็จะถูกถอนใบประกอบอาชีพ ดังนั้น จริยธรรมวิชาชีพมีความสำคัญมาก การฝึกฝนให้บุคคลให้ความเคารพในกฎข้อบังคับของวิชาชีพ ก็จะช่วยให้งานมีความสุข ดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติสืบไป

๔) ยกย่องให้เกียรติผู้ประกอบการด้วยกัน จุดบกพร่องอันหนึ่งในสังคมไทยในปัจจุบัน คือการไม่ยกย่องให้เกียรติกัน เพราะสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมบีบบังคับให้ต้องแข่งขันแย่งงานกันทำ จึงดูเหมือนว่าบุคคลที่ทำอาชีพเดียวกันไม่ยกย่องหรือให้เกียรติผู้ประกอบการด้วยกัน ทำให้ขาดจริยธรรมวิชาชีพ ดังนั้น การสร้างความเข้าใจให้บุคคล ในวงการอาชีพเดียวกัน เกิดความสำนึกในเกียรติภูมิศักดิ์ศรีในวิชาชีพตน ก็จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มผู้ประกอบการเดียวกันได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับสภาพปัจจุบันและปัญหาในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย

๕) การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความมั่นคงในวิชาชีพ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะ ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในอาชีพ เพราะการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม หรือสมาคม จะช่วยให้การแบ่งพื้นที่หรือขอบเขตที่เป็น ธรรมในกลุ่มผู้ประกอบการด้วยกัน การทำงานก็จะได้รับความ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เกิดความรัก ความสามัคคี ก็จะทำให้การทำงาน มีความสุข มีความมั่นคงในอาชีพของตน

๔. ครอบครัวมีความสุขจากการทำงาน ความสุขที่ได้จากการทำงาน เป็นความสุขส่วนตัวและความสุขภายในครอบครัว เป้าหมายในชีวิตของคนเราไม่มีอะไร ยิ่งใหญ่ไปกว่าการสร้าง ความมั่นคงให้ เกิดความสุข ความสมหวังใน ชีวิตครอบครัว งานอาชีพทุกงานต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของ สมาชิกในครอบครัว แนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความสุขในสังคมยุคใหม่ จุดเริ่มต้นน่าจะอยู่ที่การ สร้างความสุขให้เกิดในครอบครัว แนวทางการทำงานให้มีความสุขในชีวิตครอบครัว

๑) การเลือกงานเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต ในสังคมยุคปัจจุบัน ความเจริญทาง วิทยาศาสตร์เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการนำเครื่องทุ่นแรงมาใช้แทนแรงงานคนและสัตว์ เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน หรือการแย่งงาน การจัดการศึกษา ไม่สามารถสนองตอบ ความต้องการของบุคคลได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีปัญหาในการเลือกงาน ปัญหาการว่างงาน และปัญหา การทำงานต่ำกว่าระดับการศึกษา แนวทางการแก้ไข คือ ควรที่จะเปลี่ยนแนวคิดของบุคคลในสังคม ตั้งแต่เยาว์วัย ให้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง ด้วยการคิดและสร้างงานในอาชีพอิสระให้มากขึ้น งานที่จะ ทำให้ชีวิตมั่นคงมากที่สุดในสังคมปัจจุบันนี้ ก็คือ งานอาชีพอิสระที่เริ่มต้นจากการริเริ่มของสมาชิกใน ครอบครัว

๒) การเลือกคู่ครองเพื่อสร้างความสุขในชีวิตครอบครัว การทำงานอย่างมีความสุขจะต้อง เกี่ยวพันกับการเลือกคู่ครอง เพราะในชีวิตครอบครัวจะครองรักครองเรือนกันอย่างมีความสุข ชีวิต สมรสต้องมีความสมดุลกันทุกด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจ ต้องมีความจริงใจต่อกัน มีความซื่อสัตย์ต่อ กัน รวมทั้งต้องช่วยกันสร้างฐานะให้อยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข คนทำงานหลายคนเกิดความท้อแท้ ผิดหวังจากชีวิตคู่ ทำให้พลอย เสียงาน เสียอนาคต กับการเลือกคู่ครองที่ผิดพลาด ดังนั้น เพื่อให้ การทำงานมีความสุขจึงควรเลือกคู่ครองที่มีความรัก ความศรัทธา ในงานอาชีพซึ่งกันและกัน จะช่วยให้ อยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นตลอดไป

๓) การทำงานเพื่อสร้างอนาคตให้กับครอบครัว บุคคลที่ประสบ ความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ควรจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (๑) ขยัน
- (๒) อดทน
- (๓) พยายาม
- (๔) จริงจังและจริงใจ
- (๕) ซื่อสัตย์ กตัญญู
- (๖) ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ
- (๗) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๔) การกระทำความดี ละเว้นการชั่ว ถือเป็นหลักสำคัญ ทางพุทธศาสนา ในการทำงานให้ มีความสุขในชีวิตครอบครัว ต้องยึดหลักธรรมและนำมาปฏิบัติให้เป็นจริง จึงขอเสนอแนะแนวทางทำ ให้ชีวิตมีความสุข โดยใช้หลักความจริง ๘ ประการ ดังนี้

- (๑) ขยันประกอบสัมมาอาชีพะ
- (๒) ขยันเอาชนะสิ่งชั่วร้ายค้นหา
- (๓) ขยันพูดแต่สิ่งดี มีเมตตา
- (๔) ขยันหาความรู้เชิดชูตน

(๕) ขยันคิดเพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

(๖) ขยันขจัดมลพิษ มีเหตุผล

(๗) ขยันทำกิจกรรมเพื่อปวงชน

(๘) ขยันฟื้นฟูปันทุรัง สุขสันต์เอย

๕) สนุกกับการทำงาน การหาความสุขหรือสนุกกับการทำงาน หมายถึง การทำงานด้วยความพอใจ ทำงานด้วยความเต็มใจ ตั้งใจทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

(๑) บรรลุเป้าหมาย คือ การทำงานจนเสร็จเรียบร้อย

(๒) ทันเวลา คือ เป็นไปตามกำหนดที่ตั้งไว้

(๓) ได้ผลตามเกณฑ์ที่คาดหวัง คือ มีประสิทธิภาพและถูกต้อง

การทำงานให้มีความสุขในชีวิตครอบครัว มีความสุขกับการทำงาน จะต้องมีความตั้งใจจริง มีความเสียสละ ให้คิดเสมอว่า เราทำประโยชน์อะไรให้กับสังคมบ้าง โปรดอย่าคิดว่าสังคมจะทำประโยชน์อะไรให้เรา^{๓๐}

การดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างมีความสุข ครอบครัวนั้นว่าเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทต่อบุคคลในการอบรมบ่มนิสัย ครอบครัวเป็นแบบหล่อสมาชิกใหม่ของสังคม แบบหล่อที่ดีคือบุคคลที่มีคุณสมบัติที่จะช่วยให้เกิดความสุขความเจริญแก่สังคม และคุณสมบัติบางอย่างที่จะช่วยให้เกิดผลดี เช่น ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต นอกจากแบบหล่อที่ดีแล้ว ถ้าจะให้ครอบครัว และสมาชิกใหม่เป็นคนมีคุณภาพย่อมต้องอาศัยการปลูกฝัง การขัดเกลา การให้ความรัก ความอบอุ่นแก่สมาชิก ฯลฯ ถ้าทั้งพ่อแม่มีคุณภาพ สังคมย่อมมีคุณภาพ เพราะพ่อแม่จะเป็นแบบอย่างของลูกๆ และของสมาชิกอื่นในครอบครัว

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องรู้จัก ขยัน อดทน พยายาม จริงจังและจริงใจ ซื่อสัตย์ กตัญญู ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พึ่งพาตนเองโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อยู่อย่างพอเพียงพออยู่พอกิน รู้จักประหยัดใช้ เก็บเล็กผสมน้อย อดออมจึงจำทำให้การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข คนที่มีความสุขก็คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เป็นคนที่สามารถปรับตัวได้อย่างดีในการดำรงชีวิตประจำวัน

๒.๓ วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงทั่วไป

๒.๓.๑ จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการของความเปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนจนยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดต่างเป็นปัจจัยเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

สำหรับผลของการพัฒนาในด้านบวกนั้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ และสาธารณูปโภคต่างๆ ระบบสื่อสารที่ทันสมัย หรือการขยายปริมาณ

^{๓๐} พระนิมิตร กลิ่นดอกแก้ว, แนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความสุขในสังคมยุคใหม่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.gotoknow.org/posts/300518>, [1/03/2560].

และกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น แต่ผลด้านบวกเหล่านี้ส่วนใหญ่กระจายไปถึงคนในชนบท หรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมน้อย

แต่ถ้า กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้เกิดผลลบติดตามาด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้าน ทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณีเพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตก สลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกสั่นคลอนและเริ่ม สูญหายไป

สิ่งสำคัญ ก็คือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ทำให้คนไทยสามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนด ชะตาชีวิตของตนเอง ความสามารถในการควบคุมและจัดการเพื่อให้ตนเองได้รับการสนองตอบต่อความต้องการต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจัดการปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นศักยภาพพื้นฐานที่คนไทยและสังคมไทยเคยมีอยู่แต่ เดิม ต้องถูกกระทบกระเทือน ซึ่งวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท รวมทั้งปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นข้อพิสูจน์และยืนยันปรากฏการณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๒ พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗)

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า ๓๐ ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทางนี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...” (๔ ธันวาคม ๒๕๑๗)

พระบรมราโชวาทนี้ ทรงเห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่ เพียงอย่างเดียวอาจจะเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น

ซึ่งหมายถึง แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมนำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐานก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อน

เป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนเน้นการพัฒนาในระดับสูงขึ้นไป

ทรงเตือนเรื่องพอมือพอกิน ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ คือ เมื่อ ๓๐ กว่าปีที่แล้ว

แต่ทิศทางการพัฒนามิได้เปลี่ยนแปลง

“...เมื่อปี ๒๕๑๗ วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมือพอกิน พอมือพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมือพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมือพอกินก็ยิ่งดี และประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมือพอกิน บางคนก็มีมาก บางคนก็ไม่มีเลย...” (๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

๒.๓.๓ เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความ เปลี่ยนแปลงต่างๆ

๒.๓.๔ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี เงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

๒. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต^{๓๑}

๒.๓.๕ แนวทางการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วง นี้ประเทศของเรากำลังประสบปัญหาวิกฤตอย่างรุนแรง ทั้งน้ำมันแพง ข้าวสารและอาหารขึ้นราคา ปัญหาการเมือง และอื่นๆ ดังนั้นเราควรป้องกันปัญหาต่างๆเหล่านี้ ด้วยการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งเขานำแนวทางการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมาให้อ่านครับ ซึ่งTrainer เห็นว่าคงเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนๆ ทุกๆ คน เลยนนำมาฝากกันครับ

๑. มีความพอประมาณ พื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างเศรษฐกิจอย่างพอเพียงก็คือ ต้องรู้จักพอประมาณ เพราะถ้าคนเรารู้จักพอในความต้องการของตน ความโลภก็จะเริ่มน้อยลง แต่คำว่าพอประมาณก็ได้ไม่ได้หมายถึงน้อยเกินไป บางคนอ้างว่าพอประมาณจึงกินน้อยจนเกิดโรค ซึ่งนั่นไม่ได้แปลว่าพอ แต่หมายถึงการเบียดเบียนตนเอง ดังนั้นความหมายของพอประมาณจึงแปลได้ว่า ความพอดี ไม่มากเกินไป หรือ น้อยเกินไปจนสุดโต่ง และที่สำคัญคือต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒. รู้จักเหตุและผล การจะใช้ชีวิตอย่างพอเพียงส่วนหนึ่งต้องมาจาก การรู้จักเหตุ และผล ซึ่งไม่ได้หมายถึง เหตุและผลในการจับจ่ายซื้อของหรือใช้เงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการมีเหตุผลทุกการตัดสินใจ ทุกการลงทุน ทุกการกระทำต้องคำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ และถ้าเราสร้างการมีเหตุและผลให้ติดตัวแล้วต่อไปถ้าเราจะหยิบเงินจากกระเป๋า ความยับยั้งชั่งใจก็จะเกิดตามมาเป็นอัตโนมัติในทันที

๓. สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้ชีวิต ในยุคที่บ้านเมืองมีการเติบโต และผกผันทางเศรษฐกิจรวดเร็ว เช่นนี้การสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมที่จะเผชิญ ทุกสิ่งจะเป็นอีกเรื่องที่สำคัญ โดยเราจะต้องเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญพร้อมยอมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่มาจากทั้งภายในและภายนอกทั้งนี้ วัคซีนที่ต้องฉีดก็คือ ความรู้กับ คุณธรรม ความรู้คือการรอบรู้รอบคอบ รู้จักนำเทคโนโลยีต่างๆมาวางแผนและปฏิบัติ ส่วนคุณธรรมคือความอดทน ความเพียร และความซื่อสัตย์ ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การเกิดสติปัญญาในการใช้ชีวิต

๔. เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย หลักการนี้ถือเป็นพื้นฐานของการออมเลยก็ว่าได้ สำหรับการเพิ่มรายได้นั้นเราต้องยอมรับความจริง ก่อนเสียว่าทุกสิ่งในโลกไม่มีอะไรได้มาฟรีๆ ทุกอย่างต้องมีการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนค้าขาย การหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ บางครั้งก็ต้องลงทุนลงแรง เช่น การหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป้าหมายในการเพิ่มเงินเดือน หรือหาโอกาสก้าวหน้าในอนาคต ส่วนการลดรายจ่ายต้องเริ่มที่รายการรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และให้ลำดับความสำคัญ จากนั้นลดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นจนเหลือแต่สิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจริงๆ

^{๓๑} มูลนิธิชัยพัฒนา, จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.chaipat.or.th>, [1/03/2560].

๕.ฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ เมื่อเราจัดทำรายการแล้วว่าสิ่งไหนที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ที่นี้เราต้องฉลาดที่จะซื้อด้วย โดยการเลือกซื้อสินค้าที่คุ้มค่า คำนึงประโยชน์ ที่สำคัญคือต้องฉลาดคิดก่อนก่อนนี้ เช่น ถ้าคิดจะก่อกำแพงเพื่อเซ่นที่อยู่อาศัย ไม่ควรให้มีภาระการผ่อนชำระเกิน ๓๐% ของรายได้ ครอบครัว และถ้าจะกู้เพื่อซื้อรถยนต์ก็ ไม่ควรให้มีรายการผ่อนชำระเกิน ๑๕% ของ รายได้ครอบครัว เช่นกัน ส่วนฉลาดใช้คือ การรักษาสิ่งของต่างๆให้คงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการใช้งานได้นานๆ รวมถึงประหยัดค่าใช้จ่าย จำพวกค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ด้วย

สร้างวินัยให้ตนเอง และสร้างชุมชนเล็กๆ อย่างครอบครัวให้กลายเป็นชุมชนที่พอเพียงเสียก่อน โดยหัวใจหลักคือการพึ่งพาตนเอง รู้จักคุณค่าของธรรมชาติและรู้จักใช้สิ่งที่ธรรมชาติให้มา ให้เป็นประโยชน์ที่สุด และต้องไม่ลืมที่จะ ลด ละ เลิก อบายมุข

๗.จดทุกครั้งเมื่อจ่าย การจดคือหลักง่าย ๆ ในการบริหารเงิน หรือพูดง่าย ๆ ก็คือเป็นการเฝ้าติดตามรายจ่าย พร้อมทั้งบริหารจัดการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับชีวิตจริง ซึ่งบัญชีรายรับรายจ่ายเหล่านี้จะเป็นหลักฐานชั้นดีในการเตือนตัวเองว่าในแต่ละเดือนเรามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างที่จำเป็น และไม่จำเป็น พอเราจดจะเห็นทันทีว่าเงินหายไปไหน และพอรู้เส้นทางการจากไปของเงินแล้ว เราก็จะได้จัดการปิดเส้นทางนั้น และตั้งหน้าตั้งตาเก็บเงิน ไม่ปล่อยให้มันไปเที่ยวไหนอีกแล้ว

๘.เทคนิคให้มีเงินออม การออมจะไม่ใช้เรื่องยากอีกต่อไปหากเราตั้งใจแน่วแน่ที่จะกำหนดเป้าหมายการ เก็บออมว่า ในแต่ละเดือน แต่ละปี จะมีเงินออมเท่าไร จากนั้นกำหนดเป้าหมาย การใช้จ่ายในแต่ละวัน แต่ละเดือน และเมื่อไหร่ต้องใช้เงินก้อนใหญ่ แล้วจึงประหยัดรายจ่ายด้วยการจ่ายน้อยกว่าหรือเท่ากับเป้าหมายการใช้จ่าย เพื่อให้มีเงินเหลือมากขึ้น และถ้าเป็นไปได้ไม่ควรก่อหนี้เมื่อโดยจำเป็น และเกินกำลัง ซึ่งไม่ได้แปลว่ามีหนี้ไม่ได้ แต่ให้เตือนตัวเองเสมอว่าหนี้มีได้แต่ต้องไม่เกินกำลัง และต้องชำระคืนให้หมดโดยเร็ว

๙.ฉลาดใช้ชีวิต ท้ายที่สุดของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ก็คือการฉลาดใช้ชีวิต ซึ่งการฉลาดนี้ไม่ได้แปลว่าการฉลาดซื้อ ฉลาดใช้ ฉลาดออม และฉลาดหาเงินเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงความฉลาดใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ต้องร่ำรวยเป็นเศรษฐี แต่ก็ไม่ได้อดอยากจนต้องเบียดเบียนตนเอง และก็ไม่ใช่ว่าอยากได้จนต้องเบียดเบียนคนอื่นนั่นเอง

๑๐.ยุทธการหมาย เลข ๑๐ วิธีนี้เป็นยุทธการสำหรับคนที่มักจะอดใจไม่ได้ เมื่อได้เงินมาโดยการออมแบบเลข ๑๐ นี้มี ๒ แบบคือ การออมเงินแบบทบ ๑๐ มีวิธีการคือ เมื่อเราหาเงินมาได้เท่าไรให้หักไว้เป็นเงินออม ก่อนที่จะเอาไปใช้จ่ายทันที ๑๐% ของเงินที่หามาได้ เช่น รับเงินเดือน ๘,๐๐๐ ก็หักไว้เป็นเงินออมก่อนเลย ๘๐๐ บาท การออมเงินแบบนี้เหมาะสำหรับคนที่มีความวินัยทางการเงินค่อนข้างดี ส่วนอีกแบบคือการออมเงินแบบบวก ๑๐ หมายถึงถ้าเราใช้เงินไปเท่าไร ต้องเก็บเงินเพิ่มให้ได้ ๑๐% ของเงินที่ใช้ไป เช่น ซื้อของ ๒,๐๐๐ บาท ก็ต้องออมเงินเพิ่ม ๒๐๐ บาทไปพร้อมๆ กันวิธีนี้เหมาะกับคนที่ไม่มีนิสัยชอบจ่ายใช้สอยเพราะจะช่วยเตือนความจำให้เราเก็บเงินทุกครั้งไป^{๓๒}

๒.๓.๖ การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

^{๓๒} K&O, แนวทางการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.ko.in.th>, [1/03/2560].

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ใช้พื้นฐานการดำเนินชีวิตตามทางสายกลางมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอเหมาะพอดี มีเหตุผลที่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกมิติของการดำเนินชีวิต

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้โดยยึดหลักสายกลาง ไม่ประหยัดจนตระหนี่ถี่เหนียว หรือฟุ้งเฟ้อจนเกินความจำเป็น กล่าวคือ ประหยัดในทางที่ถูกต้อง และลดละความฟุ้งเฟ้อ รวมทั้งต้องประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ก็ต้องไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในการการค้าขายหรือประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมไทยที่ล่มสลายลงเพราะยังมีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอาย

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตนไม่ว่าจะอยู่ในกิจกรรม หรืออาชีพใด ก็ต้องยึดถือวิถีไทยอยู่แต่พอดี อย่าฟุ้งเฟ้ออย่างไร้ประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็นที่ยึด ยึดเส้นทางสายกลางอยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่าง ค่อยเป็นค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง กู้เงินมาลงทุนโดยหวังรวยอย่างรวดเร็ว แล้วก็ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานเพื่อชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนให้กับประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ โดยทรงห่วงใยต่อสถานการณ์ และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลมาจากการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงอยู่ของประชาชนชาวไทยและสังคมไทยโดยรวม จึงทรงเตือนทุกฝ่ายให้รู้จักคำว่า “พอเพียง” อย่าทำอะไรเกินตัว ทำอะไรด้วยสติ มีความรอบคอบระมัดระวัง ดำรงชีวิตอย่างสมถะและสำนึก ซึ่งจะนำพาตนเองและประเทศชาติให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ และนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่ความมั่นคงและความสุขได้^{๓๓}

๒.๓.๗ เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถกระทำดังต่อไปนี้

เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับบุคคลทั่วไป

เศรษฐกิจพอเพียงมีประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนไม่ใช่เฉพาะแต่เกษตรกรเท่านั้น แต่ประชาชนโดยทั่วไปไม่ว่านิสิต นักศึกษา นักเรียน ข้าราชการ พนักงานบริษัทก็สามารถนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเรียน การทำงาน ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสามารถกระทำดังนี้

^{๓๓}

วารสารกรมประชาสัมพันธ์, การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://hq.prd.go.th>, [2/03/2560].

-ควรยึดหลักความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน และลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง

-ควรประกอบอาชีพด้วยความสุจริตและถูกต้อง แม้จะเผชิญกับภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม

-ควรลดละการแก่งแย่งผลประโยชน์ และการแข่งขันทางการค้าขาย ตลอดจนการประกอบอาชีพที่มีการต่อสู้อย่างรุนแรง

-ควรชวนขวayıไฟหาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงในการดำรงชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญ

๒.๓.๘ เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีประโยชน์ต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดที่เรียกว่า “การเกษตรทฤษฎีใหม่” เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ โดยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการทฤษฎีใหม่

สำหรับเกษตรกรนั้น แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริจะต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการ “ทฤษฎีใหม่” ๓ ขั้นคือ

ขั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด จัดการใช้จ่าย

ขั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา และการพัฒนาสังคม

ขั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนา ภาคเอกชน และภาครัฐ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑.กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจาก ภัย และวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

๒.คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓.ค่านิยม เศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

-ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

-ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ

-การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔.เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินการต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้ง ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน คือ

-เงื่อนไขความรู้ ประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้มาใช้ในการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ

-เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕.แนวทางการปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาไปได้หลายรูปแบบและเปลี่ยนแปลงได้หลาย อย่างตามอาชีพหรืองาน และการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีประโยชน์ต่อ เกษตรกรเป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดที่เรียกว่า “การเกษตร ทฤษฎีใหม่” เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถนำไป ประยุกต์ ใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

๒.๔ สรุป

มาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง การที่ประชาชน ได้รับหลัก ประกันด้านสิทธิ ด้าน ความปลอดภัย ด้านการสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ด้านการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ศักดิ์ศรี และ ด้านการได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ความมั่นคงทาง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มีทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่าง ต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต โดยไม่เกิดการเสื่อมโทรมจนเป็น

แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องรู้จัก ขยัน อดทนพยายาม จริงจังและจริงใจ ซื่อสัตย์ กตัญญู ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี พึ่งพาตนเองโดย ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน อยู่อย่างพอเพียงพออยู่พอกิน รู้จักประหยัดใช้ เก็บเล็กผสมน้อย อดออมจึงจำ ทำให้การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข คนที่มีความสุขก็คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นคนที่สามารถปรับตัวได้อย่างดีในการดำรงชีวิตประจำวัน

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถพัฒนาไปได้หลายรูปแบบและเปลี่ยนแปลงได้หลายอย่างตาม อาชีพหรืองาน และการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีประโยชน์ต่อเกษตรกร เป็นอย่างมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดที่เรียกว่า “การเกษตรทฤษฎี ใหม่” เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ ใช้ ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

แนวทางในการดำเนินชีวิตของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ เช่น บ้านนาโพธิ์เป็น หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิตมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ในด้านจิตใจ และสังคมคือมีการเป็นอยู่ที่ดีมีการพึ่งพาอาศัยกัน ด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพทำนา และเกษตรกรเป็นหลัก ด้านการเรียนรู้ มีการให้ความรู้กับชาวบ้านที่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีการรวมกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ และจัดตั้งเป็นกองทุนปุ๋ยชีวภาพ

เพื่อให้ทุกครัวเรือนได้ใช้ปุ๋ยชีวภาพที่มีราคาถูก เพื่อลดการใช้สารเคมี เป็นการรักษาสภาพดินให้คงความอุดมสมบูรณ์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านสนองตอบนโยบายรัฐบาลโดยการจัดสวัสดิการชุมชน โดยการจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์, ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน, กองทุนธนาคารข้าว และมีวิธีการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ ๓

การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดศรีสะเกษ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย การดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง วิธีการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ และสรุป มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับเครือข่าย

เครือข่าย (Network) คือ ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์และความต้องการบางอย่างร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน โดยสมาชิกเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกันแนวคิดเรื่องเครือข่ายสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม (Civil Society) และแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจรัฐ ทั้งนี้ในความหมายที่กว้าง เครือข่าย คือ หัวใจของวิถีสมาชิกในอดีตซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกัน แบบพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งในชุมชนและกับชุมชนอื่นๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทากันสม่ำเสมอ หรือเป็นครั้งคราวเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน การสร้างเครือข่ายน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการบริหารจัดการเครือข่ายที่ดีด้วย

๓.๑.๑ ความหมายของเครือข่าย

คำว่า “เครือข่าย” มีความหมายที่หลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองในลักษณะต่างๆ เช่นการมองในเชิงโครงสร้าง ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Jeremy Boissevain ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล โดยมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน^{๓๔}

Borgatta, Edgar F.; and Borgatta, Marie. ให้นิยามของ เครือข่ายทางสังคม (Social Network) ว่าหมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดเรียงความสัมพันธ์ (Patterned Arrays of Relationship) ระหว่างปัจเจกชน (Individual) ที่ร่วมกระทำการในสังคม^{๓๕}

Alter และ Hage กล่าวว่าเครือข่าย (Network) คือ รูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการร่วมกัน

^{๓๔} Boissevain, Jeremy, **Friends of Friends : Network, Manipulators and Coalitions**, Oxford : Basil Blackwell, 1974.

^{๓๕} Borgatta, Edgar F.; and Borgatta, Marie, **Encyclopedia of Sociology**, (Volume 4 : SZIndex), New York : Macmillan Publishing Company, 1992.

ทำงาน เครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่งซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้และองค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน^{๓๖}

Bruce, Steve ; and Yearley, Steven ให้นิยามว่า เครือข่ายทางสังคมคือรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of Social Relationship) ของปัจเจกชน (Individual) ซึ่งนักสังคมวิทยาถือว่า เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการศึกษา และใช้วิธีศึกษาโดยการสังเกต (Observation) ก่อนจะเขียนออกมาเป็นแผนที่ปฏิสัมพันธ์ (Interaction Mapping)^{๓๗}

นฤมล นิราทร ได้สรุปไว้ว่า เครือข่ายควรมีกลุ่มบุคคลหรือองค์กร ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์ที่ประสานกลุ่มหรือบุคคลเอาไว้ สิ่งที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ก็คือ ข่าวสารข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ มีการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และมีความเป็นอิสระต่อกัน^{๓๘}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า “เครือข่าย” หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคลองค์กรหน่วยงานหรือสถาบันใดๆ ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ^{๓๙}

ธนา ประมุขกุล กล่าวว่า “เครือข่าย” เป็นการเชื่อมโยงอย่างมีเป้าหมายการเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงระหว่างระบบที่ปฏิบัติการอยู่เข้าด้วยกัน เช่น การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์เข้าเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น หรืออาจเป็นการเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของบุคคล/องค์กรต่างๆ ภายใต้วัตถุประสงค์ของภาคีสมาชิก ซึ่งถ้าหากพิจารณาถึงกลไกในความเป็นบุคคล/องค์กรก็จะพบถึงความแตกต่างของระบบการทำงาน และตามบทบาทภารกิจที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล/องค์กร การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายจึงเท่ากับ การเชื่อมโยงหลายๆ ระบบย่อยให้รวมกันขึ้นมาใหม่เป็นอีกหนึ่งระบบของหน่วยสมาชิกทุกหน่วยที่เข้ามารวมกัน^{๔๐}

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคมว่า หมายถึงความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย โดยเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ สิ่งต่างๆ เช่น กิจกรรมการสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย^{๔๑}

เสรี พงศ์พิศ เครือข่ายคือ หัวใจของวิถีชุมชนในอดีต ซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกัน แบบพึ่งพาอาศัยกัน ทั้ง ในชุมชนและกับชุมชนอื่นๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกัน

^{๓๖} Alter, Cathrin and Hage, Jerald, *Organization Working Together*, California : Sage, 1993.

^{๓๗} Bruce, Steve ; and Yearley, Steven, *The SAGE Dictionary of Sociology*, London : SAGE Publication Ltd., 2006.

^{๓๘} นฤมล นิราทร, *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ*, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๓๙} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓).

^{๔๐} ธนา ประมุขกุล , “ความหมายของเครือข่าย” แหล่งที่มา <http://www.anamai.moph.go.th/advisor/243/24313.html>, 2547.

^{๔๑} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, *เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๖.

สม่ำเสมอ หรือเป็นครั้งคราวทั้งนี้ เพื่อความอยู่รอดของชุมชน เพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน^{๔๒}

ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์ ให้ความหมายว่า เครือข่าย (Network) คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัด รูปหรือจัด ระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ^{๔๓}

เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม

นุญนัท สุริยมนิ และคณะ ได้ศึกษา Best Practices เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม พบว่า เครือข่าย เป็นกระบวนการทำงานที่มีการเชื่อมโยงประสานงานระหว่างบุคคล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ที่มีฐานที่ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกันและด้วยปรัชญาการอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่สมาชิก โดยเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนทุกหน่วยเสมอกัน สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคีสมาชิกในแนวราบที่อาศัยความเข้าใจและความจริงใจเป็นกลไกให้เกิดการขับเคลื่อนของเครือข่าย ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้ คือ ๑) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ๒) การมีส่วนร่วมของสมาชิก ๓) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน ๔) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ๕) การมีทีมงานที่ดี^{๔๔} ซึ่งอธิบายความหมายดังนี้

๑) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใดๆ ที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะไม่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจนทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน ในสำรวจดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ต้องอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬา สันทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่น

^{๔๒} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาชนเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง , (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยาการพิมพ์), ๒๕๔๘.

^{๔๓} ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์ (๒๕๕๑), การบริหารงานเครือข่าย, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.cdd.go.th/chumchon/artical/network/netmangt.doc>.

^{๔๔} นุญนัท สุริยมนิ และคณะ, Best Practices เครือข่ายเข้มแข็งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงานพัฒนาสังคม, (นครปฐม : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ,๒๕๔๘).

ร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

๒) การมีส่วนร่วมของสมาชิก

การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ก็คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่าย หันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการและวิธีการของการจัดการเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลที่ต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจาก การมีส่วนร่วมแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๓) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน

เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคล กลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๔) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไปความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกกร้าว ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันที่ ก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่ว่าจัดในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น

๕) การมีทีมงานที่ดี

การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญในทุกองค์กร การทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี กระบวนการทำงานเป็นทีมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำ และทักษะความชำนาญเฉพาะตัวของผู้ร่วมทีม มีการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ให้กันและกัน การเรียนรู้เทคนิคเครื่องมือในการจัดกระบวนการประชุมและเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการพัฒนาทักษะด้วยกระบวนการฝึกอบรม ทีมที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน คือกลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีม สิ่งที่ทีมจะต้องยึดถือเป็นกรอบเพื่อทำงานร่วมกันคือ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน จัดการด้วยตนเอง พึ่งพาตัวเอง ขนาดของกลุ่มที่พอเหมาะ มี

ความเป็นหนึ่งเดียวกันสมาชิกของทีมที่ประสบความสำเร็จในการทำงานจะต้องมีความเป็นหนึ่งเดียวกันทุกๆ คนจะถูกดึงเข้ามาในทิศทางเดียวกันเพื่อให้บรรลุความสำเร็จในงานและ/หรือบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยทั่วไปแล้วงาน และ/หรือเป้าหมายอาจบรรลุได้เมื่อทำงานร่วมกันแทนที่จะต่างคนต่างทำ ทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะมีลักษณะโดดเด่นและสมาชิกทุกคนมีความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมในความสำเร็จด้วยการจัดการด้วยตนเอง

ประเภทของเครือข่ายทางสังคม (Type of Social Network)

การจำแนกประเภทของเครือข่ายทางสังคม สามารถแบ่งได้ในหลายรูปแบบ นักวิชาการหลายท่านได้จำแนกประเภทของเครือข่าย โดยสังเขป ดังนี้

Martin Kilduff และ Wenpin Tsai ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายตามระดับของการศึกษาวิเคราะห์เครือข่าย (Network Analysis) โดยแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ^{๔๕}

- ๑) เครือข่ายระดับปัจเจกบุคคล (Individual Level Network)
- ๒) เครือข่ายระดับหน่วยธุรกิจ (Business Unit Level Network)
- ๓) เครือข่ายระดับองค์กร (Organization Level Network)
- ๔) เครือข่ายระดับอื่นๆ (Other Level Network) หรือระดับ ระหว่างองค์กรมิตี ดังนี้

(๑) จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ เช่น เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดภาค และประเทศ

(๒) จำแนกตามกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา เช่น เครือข่ายที่ทำงานด้านเด็ก สตรี สาธารณสุข เศรษฐกิจ พัฒนาชุมชน สิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อม

(๓) จำแนกตามอาชีพหรือสถานภาพทางสังคม เช่น เครือข่ายด้านแรงงาน เครือข่ายกลุ่มพระสงฆ์ เครือข่ายครูพิทักษ์สิทธิเด็ก เครือข่ายสารวัตรนักเรียน

(๔) จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์ ทำให้เกิดเครือข่ายใน ๒ ลักษณะ คือ เครือข่ายตามแนวตั้ง คือ (๑) เครือข่ายที่มีโครงสร้างเป็นช่วงชั้นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายไม่เท่ากัน และ (๒) เครือข่ายตามแนวนอน เป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในเครือข่ายเท่าเทียมกัน

๓.๑.๒ การสร้างและพัฒนาเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายเป็นกิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ ในการแลกเปลี่ยนการจัดกิจกรรมหรือการผลิตรายหว่างองค์กรสมาชิกเครือข่ายนั้น จำเป็นต้องอาศัย การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มาก่อนที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย^{๔๖}

การสร้างเครือข่ายอาจปรากฏในรูปของการจัดตั้งเป็นเครือข่ายใหม่ การสร้างเครือข่ายนั้น มีหลายลักษณะไม่ว่าจะเป็นในองค์กรธุรกิจซึ่งถือว่า เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในการเชิงธุรกิจ ส่วนด้านการพัฒนาสังคมนั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่ ในวัฒนธรรมชุมชนของชาวบ้านแล้ว การสร้างเครือข่ายในงานพัฒนาปรากฏในหลายลักษณะเช่น เครือข่ายขององค์กรระหว่างชุมชน เครือข่ายตามกิจกรรมและใน

^{๔๕} Kilduff, Martin ; and Tsai, Wenpin, **Social Networks and Organizations**, (London : SAGE Publication Ltd., 2003), pp.4-8.

^{๔๖} นฤมล นิราทร, **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

หลายกรณีที่มีเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้ง โดยความพยายามของหน่วยงานรัฐเอง การสร้างเครือข่ายในการทางด้านพัฒนาสังคม มีแนวโน้มที่จะเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรที่ทำงานพหุกิจซึ่งกันและกันมากกว่าที่จะมีการแข่งขันกันถึงแม้ว่าภาวะ การแข่งขันระหว่างกันจะมีอยู่ แต่ก็น้อยกว่าในองค์กรธุรกิจ

การสร้างเครือข่ายการทำงานในการพัฒนาสังคมนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในอันที่จะนำไปสู่การสร้างผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เมื่อปัญหาสังคมมีความซับซ้อนและหลากหลายมากยิ่งขึ้นและมีทรัพยากรจำนวนมากย่อมเป็นไปได้ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเองจำเป็นต้องมีการร่วมกันระหว่างองค์กรหรือการสร้างเครือข่ายในการทำงาน (๑) ต้องการมีเพื่อนในการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก (๒) ต้องการทรัพยากรในการทำงาน (๓) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน (๔) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา (๕) ต้องการประหยัด และ (๖) ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงมีปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายส่วนพระมหาสุทิตย์ อาภากร ให้เหตุผลว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคมเกิดจาก (๑) สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ซ้ำซ้อน หลากหลาย และขยายตัว จนเกินความสามารถของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มที่จะดำเนินการแก้ไข (๒) เครือข่ายเป็นเครื่องมือหรือยุทธศาสตร์ในการสร้างพื้นที่ทางสังคม และ (๓) เพื่อให้การประสานผลประโยชน์เป็นไปอย่างเท่าเทียม^{๔๗}

๑.กระบวนการสร้างเครือข่าย

Starkey ได้เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายดังนี้^{๔๘}

๑) เชิญองค์กร และผู้มีส่วนได้เสียมาร่วมประชุมโดยมีหัวข้อการประชุมที่น่าสนใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ร่วมหรือเป้าประสงค์ที่เกี่ยวข้องกันมอบหน้าที่ในการบริหารจัดการการประชุมให้กับบรรดาผู้มีส่วนได้เสีย ร่วมกันรับผิดชอบการหาข้อตกลงร่วมในกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ร่วมดังกล่าว

๒) กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่าย ทิศทางกิจกรรมหลัก และคุณสมบัติของสมาชิกให้ชัดเจนโดยให้สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดด้วย เพื่อป้องกันการครอบงำ จากกลุ่มคนบางกลุ่ม ทั้งนี้ควรมีการทบทวนเป็นระยะๆ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคม และความต้องการของสมาชิก

๓) จัดตั้งกลุ่มแกนของเครือข่ายที่ปวารณาตัว เข้ามาทำหน้าที่ประสานงาน จัดการและส่งกำลัง บำรุงให้กับสมาชิกซึ่งต้องไม่ติดอยู่กับกิจกรรมประจำวันขององค์กรตัวเอง และกลุ่มแกนต้องดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ต้องมีการหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่มผู้นำเครือข่ายเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำ ของสมาชิก และป้องกันการผูกขาดอำนาจ

๔) ความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ และความผูกพัน ที่เหนียวแน่น มีส่วนอย่างสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการเลือกกิจกรรม

^{๔๗} พระมหาสุทิตย์ อาภากร, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๕๕-๕๘.

^{๔๘} Starkey, Paul., **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development), 1997.

๕) วิธีการทำงานของเครือข่ายในลักษณะประชาธิปไตยและความสามารถในการพึ่งตนเอง ทรัพยากรนี้ไม่ได้หมายถึงเงินทุนเท่านั้น แต่ยังหมายความรวมถึงคุณภาพของสมาชิกวิธีการจัดการแบบมีส่วนร่วมเทคโนโลยีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารฯ

๖) ทำให้เครือข่ายมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้เครือข่าย และผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุน และความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยัง ได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวาง อาจมีชื่อและสัญลักษณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เป็นที่จดจำได้ง่ายและอาจส่งข่าวสารไปให้กับบุคคลเป้าหมายที่สามารถให้การรับรองเครือข่ายได้

๗) สนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย เพื่อเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งมีได้ทั้งทางแนวนอน แนวตั้งหรือในภูมิภาคต่างระดับกันการเชื่อมเครือข่ายทำได้ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนร่วมกัน ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง และการร่วมกัน ประสานงานการประชุม

๘) มีการติดตามผลและประเมินผลเป็นประจําสม่ำเสมอและถี่ถ้วน โดยดูความสอดคล้องของแผนการทำงานกับวัตถุประสงค์ ความก้าวหน้า และความสำเร็จของเครือข่ายในแต่ละระยะ ทั้งนี้ควรให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวิธี และเครื่องชี้วัด ประสิทธิภาพของกิจกรรมเครือข่าย และร่วมเรียนรู้ตลอดกระบวนการติดตามและประเมินผล

๙) มีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านการจัดการเครือข่ายให้กับองค์กรแกน และผู้นำเครือข่ายสม่ำเสมอ

๑๐) ถ้าวัตถุประสงค์ของเครือข่ายดี การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเหมาะสม เอื้อให้เกิดความเคลื่อนไหวของกิจกรรมและความเข้มแข็งของสมาชิก โครงการหรือกิจกรรมมีลักษณะกระจายอำนาจไปให้กับมวลสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในที่สุดการสร้างเครือข่ายนั้น อาจจำแนกเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย (Realization) เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัด การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย คำถามที่สำคัญเหล่านี้จะเกิดขึ้น ได้แก่ จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกับองค์กรใด จะได้รับประโยชน์ หรือจะต้องเสียสละประโยชน์ด้านใดบ้างในการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย ระยะเวลาในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะนานเท่าใด

ขั้นที่ ๒ การติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีสมาชิก (Courtship) หลังจากตัดสินใจเลือกองค์กรที่เห็นว่าเหมาะสมจะเข้าร่วมเครือข่ายได้แล้ว ก็เป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการสร้างความคุ้นเคยและการยอมรับ รวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกันและถือว่าเป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกัน และกันอาจเรียกว่าเป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่มหรือเตรียมเครือข่าย (Pre-group)

ขั้นที่ ๓ ขั้นตอนการสร้างพันธกรณีร่วมกัน (Commitment) เป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันร่วมกัน หมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกันขั้นตอนนี้เป็นการตกลงว่า จะทำงานร่วมกัน อาจกระทำได้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หรือแลกเปลี่ยนความรู้กับ องค์กรภายนอกเช่น ศึกษาดูงาน เชิญวิทยากรมาถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น อาจเรียกว่า กลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning group)

ขั้นที่ ๔ ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ (Building) เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรม เป็นขั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขณะเดียวกันมีการตกลงร่วมกัน ในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการกำหนดวัตถุประสงค์บทบาทสมาชิก เป็นต้นอาจเรียกขั้นตอนนี้ว่าขั้นกลุ่มกิจกรรม (Action group)

ขั้นที่ ๕ หลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ จนนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันเมื่อผลงานเป็นที่ปรากฏ องค์กรเครือข่ายรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นขึ้นพร้อมกับการเรียนรู้ร่วมกันหรืออาจปรากฏในรูปแบบของการ

๒.เป้าหมายของการสร้างเครือข่าย

อภิญา เวชชัย ได้เสนอแนะว่าการสร้างเครือข่ายมีเป้าหมาย ดังนี้^{๔๙}

๑) เพื่อขยายวงความสัมพันธ์ให้กว้างขวางขึ้นเพื่อนำไปสู่การขยายกิจกรรม การขยายความช่วยเหลือเกื้อกูล ที่มีต่อกันตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละองค์กรให้แสดงบทบาททั้ง “ผู้ให้” และ “ผู้รับ” อย่างเหมาะสม

๒) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันโดยผ่านการติดต่อกันโดยตรงระหว่าง บุคคลหรือกลุ่มต่างๆ ที่เข้าร่วมในเครือข่าย

๓) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางวัตถุแก่กัน และเป็นการแบ่งปันทรัพยากรให้แก่กลุ่มที่ดีอยู่โอกาสกว่า

๔) เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลระหว่างองค์กรตนเอง และยังทำให้เกิดการรวมหมู่ที่มีอิทธิพลมากกว่าองค์กรแต่ละองค์กรอย่างมากมาย

๕) เป็นเวทีสำหรับการปฏิบัติงานร่วมในพื้นที่

๖) เพื่อรวมตัวกันนำประเด็นปัญหาร้องเรียนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือนำไปสู่การเสนอนโยบายที่เหมาะสมมากกว่าเดิม

๓.องค์ประกอบของเครือข่าย

นักวิชาการหรือผู้รู้ได้กำหนดองค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคม ไว้หลายแนวทาง ดังนี้ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์^{๕๐} กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายใช้ตัวอักษรย่อภาษาอังกฤษ คือ LINK ซึ่งประกอบด้วย (๑) การเรียนรู้ (Learning) (๒) การลงทุน (Investing) (๓) การดูแล (Nursing) และ (๔) การรักษา (Keeping)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวว่้องค์ประกอบของเครือข่าย มีดังนี้^{๕๑}

^{๔๙} อภิญา เวชชัย, บทบาทขององค์การอาสาสมัครเอกชนในการสร้างสถาบันเกษตรกรเพื่อการพัฒนา : ศึกษากรณีการสร้างกลุ่มธนาคารข้าวขององค์การอนุเคราะห์เด็กเป็รียบเทียบอ้างอิงการสร้างกลุ่มธนาคารของกรมการพัฒนาชุมชน, (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐).

^{๕๐} ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ, การขับเคลื่อนทางสังคมด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ : ผลการประเมินปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๔๙).

^{๕๑} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทซัคเซสมิเดีย จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception) สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นการรับรู้ร่วมกัน ถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายจะทำให้การประสานงาน และการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบเหมือนใส่แว่นตากันคนละสี ย่อมมองปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่มิได้ความหมายว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่างกันย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ในการทำงาน แต่ความคิดที่ต่างต่างนี้สมาชิกเครือข่ายยอมรับกัน มิฉะนั้นความแตกต่างที่มีอยู่จะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision) วิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกัน จะช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้ง อันเกิดจากมุมมองความคิดที่ต่างต่างลงไปได้ในทางตรงข้าม เมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมกาปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้นแม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดขึ้นแต่ก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้และสมาชิกของเครือข่ายก็ควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัว ที่สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

๓) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual Interests/benefits) เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนก็มีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ทำให้เกิดการรวมตัวกัน บนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้น การรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ กล่าวโดยสรุป คือ การที่จะดึงดูดใครเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเครือข่าย จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม และในหลายกรณีอาจเป็นการพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอด้วยซ้ำ แม้ผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับอาจมาจกน้อยแตกต่างกัน แต่ทุกคนได้รับผลประโยชน์ เมื่อใดสมาชิกได้รับประโยชน์ร่วม หรือเมื่อเขาคิดคำนวณแล้วเขาเสียมากกว่าได้ เขาก็จะเริ่มถอยตัวเองออกจากเครือข่ายไป หรือเมื่อเขาได้รับการสนองตอบต่อความต้องการที่มีอย่างสมบูรณ์แล้ว เขาก็จะออกไปจากเครือข่ายในที่สุด ประเด็นสำคัญ อีกประการก็คือ ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับต้องเพียงพอสำหรับเขาในการที่จูงใจให้เขามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจริง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมแบบประดับที่มีเพียงตำแหน่งหรือรายชื่อในเครือข่ายแต่ไม่มีการเข้าร่วมปฏิบัติจริงในเครือข่าย

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่ายนับเป็นกระบวนการที่สำคัญ มากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นสถานะของสมาชิกในเครือข่ายจึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน ในฐานะของ “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบที่เท่าเทียมกัน แทนความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง หมายความว่าหากการรวมตัว เป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐ ก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิก เครือข่ายมิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชนอย่างใดก็ตาม แม้จะยากในทางปฏิบัติในหลายๆกรณีเพราะต้องอาศัยการเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายและการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบด้วย แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

๕) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกัน และกัน โดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่าการไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการที่เข้าใจสภาพท้องถิ่น เข้าไปทำการวิจัยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น ก็จะช่วยให้เกิดการระดมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นก็ให้ข้อมูลละความร่วมมือในการศึกษาวิจัย หรือการที่มูลนิธิขององค์กรธุรกิจช่วยสนับสนุนด้านเงินแก่องค์กรประชาชน ขณะเดียวกันความสำเร็จขององค์กรประชาชนก็สร้างชื่อเสียงแก่องค์กรธุรกิจนั้นด้วย

๖) การพึ่งพิงอิงร่วมกัน (Interdependence) เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลัง คน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้นสมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกัน และกัน ระหว่างสมาชิกในเครือข่ายเพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือหุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนา จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกได้ว่า หากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงไปได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงจำเป็นต้องดำรงอยู่ของเครือข่าย ซึ่งการพึ่งพิงอิงร่วมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกัน ผ่านทางการเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันมิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็จะช่วยเกิดความผูกพัน ภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิสัมพันธ์ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นจะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงจะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกกระหว่างเครือข่ายแท้กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น หากยังช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

๓.๑.๓ การบริหารจัดการเครือข่าย

เครือข่ายเป็นองค์กรประเภทหนึ่ง เครือข่ายจะบรรลุเป้าหมายของการจัดตั้ง ได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี หากจะถามว่าการบริหารจัดการที่ดีควรมีลักษณะเช่นไร ซึ่งไม่มีคำตอบที่สำเร็จรูป การบริหารจัดการ เครือข่าย ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญ ไม่น้อยกว่ากระบวนการอื่นๆ ของการทำงาน ลักษณะเครือข่าย โดยที่

โรบิน ชาร์ป^{๕๒} กล่าวว่า การบริหารเครือข่ายงานพัฒนาไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวไม่มีแม้กระทั่ง แนวทางที่อาจจะยอมรับเอามาใช้ทั่วไปได้ เพราะว่าปกติแต่ละเครือข่ายจะประดิษฐ์คิดค้นวิธีการบริหารของตนเองให้เหมาะสมกับสมาชิก และสภาพการณ์แวดล้อม กระบวนการคิดค้นนี้มักจะมีลักษณะลองผิดลองถูกแนวทางในการจัดการเครือข่ายมีหลักการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

๑) การพิจารณาสภาพของเครือข่ายว่าอยู่ในช่วงใดของวงจรชีวิต

๒) การบริหารที่สร้างโดยภาครัฐและภาคเอกชน/ชุมชน มีเงื่อนไข ค่านิยมและวัฒนธรรมที่ต่างกันการก่อรูปเครือข่าย อาจเกิดได้จาก ๒ แนวทางใหญ่ ๆ คือ รัฐมีส่วนเป็นผู้ริเริ่ม และเครือข่ายที่ประชาชนเป็นแกนนำจัดตั้ง

ปรีดา เรืองวิชาธร^{๕๓} ให้ความหมาย “การบริหารองค์กร” ว่าหมายถึง “การจัดการปัจจัยทั้งด้านกำลังคน ซึ่งหมายถึง สติปัญญา จิตใจ ทักษะความสามารถด้านต่างๆ ของแต่ละคน และปัจจัยด้านวัตถุ อุปกรณ์ รวมถึงทุนทรัพย์ในการดำเนินงาน แล้วผสมผสานให้ดำเนินตามยุทธศาสตร์หรือแผนงานที่วางไว้อย่างสมดุลลงตัวเพื่อนำไปสู่ผลหรือเป้าหมายที่ต้องการ” ดังนั้น หากนำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการบริหารเครือข่ายชุมชน ย่อมหมายถึง การที่องค์กรชุมชนที่รวมตัวกัน และทำกิจกรรมร่วมกันต้องมีการจัดการปัจจัยกำลังคนด้วยการพัฒนาสติปัญญา ทักษะความสามารถในการดำเนินงาน และพัฒนาความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย รวมทั้งการจัดการปัจจัย ด้านวัตถุและทุนในการดำเนินงานของเครือข่ายด้วย ซึ่งทุนในที่นี้น่าจะหมายรวมทั้งทุนทรัพย์ที่จำเป็นทุนมนุษย์ และทุนทางสังคมด้วย

Badaracco^{๕๔} เสนอว่า จุดเริ่มต้นในการที่จะเข้าใจการบริหารจัดการเครือข่ายก็คือ การตรวจสอบปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการเกิดประสิทธิผลของเครือข่ายเช่น การสื่อสารความ และการสร้างความรู้ในการทำงานภายในองค์กร ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญ หรือมีน้ำหนักไม่เท่ากันในแต่ละสถานการณ์ขึ้นอยู่กับ

๑) ความชัดเจนในเป้าหมายของเครือข่าย

๒) แรงจูงใจที่จะสร้างและแบ่งปันความรู้ในการทำงาน

๓) การมีทรัพยากรต่างๆ อย่างเพียงพอรวมถึงการมีทรัพยากรที่มีคุณภาพ

๔) การมีผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของเครือข่าย

^{๕๒} โรบิน ชาร์ป, *คู่มือเบื้องต้นการสร้างเครือข่ายงานพัฒนา*, แปลโดยกวิณชุดิมา, (กรุงเทพมหานคร, คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙.

^{๕๓} ปรีดา เรืองวิชาธร, *งานพลังกลุ่ม และความสุข*, (กรุงเทพมหานคร:เฟื่องฟ้าพริ้นตัง, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๕๔} Badaracco, Joseph L., *Managing Alliances In Strategic Synergy*, pp 193-208 Edited By Andrew Campbell and Kathleen Sommers Luchs, (London : ITP.1998), pp.193-184.

๕) การทำงานเป็นทีมและการมีความผูกพันต่อความสำเร็จของเครือข่ายในทุกระดับขององค์กรที่เป็นเครือข่าย

๖) การสนับสนุนระหว่างกันรวมทั้ง ความพร้อมที่ล้มเหลวหรือประสบความสำเร็จร่วมกัน

๗) ความไว้วางใจกัน

นอกจากนี้ ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์^{๕๕} ได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานเครือข่ายไว้ว่าต้องให้ความสำคัญ ใน ๓ เรื่อง คือ

๑. การจัดการให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิก

๒. การจัดการให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิก

๓. การจัดการให้มีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกอย่างไรก็ตาม การที่จะบ่งบอกว่าการบริหารจัดการ การของเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นจะต้องพิจารณาถึงประเด็นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังขององค์กรสมาชิก ปัญหาในการทำงานเครือข่ายเกณฑ์ที่ใช้วัดประสิทธิผลของเครือข่าย เป็นต้น ดังนั้นคำถามที่น่าจะต้องถามในการบริหารจัดการเครือข่าย ได้แก่

๑) ปัญหาในการทำงานเครือข่ายมีอะไรบ้าง

๒) เกณฑ์อะไรที่จะนำไปใช้ในการวัดประสิทธิผลของเครือข่าย

๓) จะบริหารจัดการเครือข่ายอย่างไร บทบาทขององค์กรภาคี เครือข่ายควรมีอะไรบ้าง

๔) มีความแตกต่างกันอย่างไรระหว่างการบริหารเครือข่ายชนิดต่างๆ เช่น เครือข่ายตามกิจกรรม เครือข่ายตามพื้นที่หรือเครือข่ายที่มีแม่ข่าย และเครือข่ายที่ไม่มีแม่ข่าย

๕) องค์กรประสบความสำเร็จในการทำงานแบบเครือข่าย ดังนั้น การบริหารจัดการเครือข่ายจะต้องมีความเข้าใจประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. ปัญหาในการทำงานเครือข่าย

ปัญหาในการทำงานลักษณะเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น ๒ ระดับได้แก่

๑) ปัญหาการดำเนินงานภายใน ความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมในการทำงานระหว่างเครือข่าย ความแตกต่างทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถระหว่างบุคคลที่มาร่วมเป็นเครือข่าย ปัญหาที่มักพบในการทำงานประการแรก ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการทำงานเครือข่าย เนื่องจากสมาชิกทุกคนมีงานประจำอยู่ ไม่มีใครต้องพึ่งพิงเครือข่ายจึงทำให้เครือข่ายอาจไม่มีผลในการเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมเท่าที่ควร ประการที่สอง เป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่ายโดยเฉพาะเรื่องการประสานงาน ส่วนปัญหาอื่นๆ เช่น การขาดทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรม ไม่มีทุนสนับสนุน และขาดวิธีการประเมินผลเครือข่าย ฯลฯ

๒) ปัญหาของเครือข่ายในภาพรวมปัญหาที่พบ ได้แก่ เครือข่ายมุ่งเน้นความสำเร็จมากเกินไป ทำให้มองข้ามความสำคัญของการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันประการที่สอง เครือข่ายขาดความชัดเจนในกระบวนการทำงาน ขาดความสามารถในการมองสภาพการณ์ทั้งในระดับลึกและระดับกว้าง และขาดการทำงานอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม ขาดแนวร่วมในการทำงาน เนื่องจากเครือข่ายที่จะสามารถทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ต้องมีแนวร่วมที่หลากหลายมิใช่เฉพาะ

^{๕๕} ขนิษฐา กาญจนรังษินนท์, (๒๕๕๑), การบริหารงานเครือข่าย, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.cdd.go.th/chumchon/artical/network/netmangt.doc>.

องค์กรประเภทเดียวกันเท่านั้น แต่ต้องมีแนวร่วมในระดับกว้าง เช่นนักวิชาการและสื่อต่างๆ และ
 ประการที่สี่เครือข่ายชาตผู้นำที่มีความสามารถและมีวิสัยทัศน์ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาของเครือข่ายที่
 Starkey พบมีหลายประการดังนี้^{๕๖}

๑) เครือข่ายที่ไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนยากที่จะพัฒนากิจกรรมของเครือข่าย ให้
 ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

๒) เครือข่ายที่มีสมาชิกหลากหลายประเภทหรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะขนาด
 ความเข้มแข็งและสถานภาพอื่นๆ ของสมาชิก หน่วยงานใหญ่มีทรัพยากรมากและสถาบัน ที่เจ้าหน้าที่
 มีการศึกษาสูง เชื่อมั่นในตัวเองมีแนวโน้ม ที่จะครอบงำองค์กรที่มีขนาดเล็กกว่า

๓) การรวมศูนย์เกิดขึ้นเมื่อผู้ประสานงานของเครือข่าย เลขาธิการ คณะทำงานและ
 คณะกรรมการเริ่มควบคุมและดำเนินการเครือข่ายในนามของตนเองมากกว่าการประสานงานและ
 อำนวยความสะดวกให้กับกิจกรรมของสมาชิก การตัดสินใจถูกรวมศูนย์และการติดต่อสื่อสารภายใน
 เครือข่ายดำเนินการโดยเลขาธิการ

๔) บ่อยครั้งที่เครือข่ายประสบปัญหาเนื่องจากการขาดเงินทุนสำหรับกิจกรรมและการ
 ประสานงานภายในเครือข่าย โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อให้สมาชิกมาร่วมในกิจกรรมของ
 เครือข่าย ส่วนเครือข่ายที่มีทุนก็มักเกิดความเครียดเนื่องจากปัญหาในการจัดการและจัดสรรค่าใช้จ่าย
 ให้กับสมาชิกให้ทั่วถึง

๕) เนื่องจากภายในเครือข่ายข้อมูลข่าวสารจะแพร่กระจายไประหว่างคนหนึ่งไปให้กับคน
 อื่นๆ ได้เสรีทำให้อาจมีการส่งข่าวสารข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เครือข่ายต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้
 คนซักถาม หรือวิพากษ์วิจารณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายได้

๖) เครือข่ายสามารถถูกกระเทบจากการแข่งขันของเครือข่าย หรือองค์กรอื่นที่มีงานคาบเกี่ยว
 กันซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือกัน แต่ก็อาจนำไปสู่การแข่งขันเพื่อให้ได้รับการยอมรับการสนับสนุน
 ทรัพยากรและการเพิ่มจำนวนสมาชิกได้เช่นกัน แหล่งทุนสามารถใช้จำนวนเครือข่ายที่มีให้เลือกเป็น
 ข้ออ้างที่จะไม่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายที่คล้ายคลึงกัน

๗) การแข่งขันระหว่างเครือข่ายที่มีขอบเขตการดำเนินงานเหลื่อมซ้อนกันอาจนำไปสู่ความ
 ร่วมมือกันและการช่วงชิงเพื่อให้ได้รับการยอมรับการสนับสนุน และการเข้าเป็นสมาชิกได้ใน
 ขณะเดียวกัน ทั้งนี้พบว่า การแข่งขันเป็นตัวการสำคัญ ในการทำลายเครือข่าย

๘) การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายคือ
 ความเป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคตไม่ใช่ประสบการณ์ในอดีต
 นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นการยากที่จะนิยามตัวชี้วัดความสำเร็จของเครือข่าย และคุณลักษณะของผล
 และประโยชน์ของการสร้างเครือข่ายให้มีความเที่ยง

๙) เครือข่ายระดับชาติและเครือข่ายระหว่างประเทศหลายแห่งพบปัญหาอุปสรรคทาง
 การเมืองทำให้มีสภาพที่ไม่มั่นคงและถูกควบคุมอย่างเข้มงวดโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนข่าวสารและ
 การวิจารณ์รัฐบาล

^{๕๖} Starkey, Paul, **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural
 Transport and Development, 1997), p.19.

๒. การประเมินประสิทธิผลของเครือข่าย

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในการประเมินประสิทธิผลของระบบใดๆ ก็คือ จะประเมินตรงจุดใด ประเด็นใดที่ควรเป็นประเด็นหลักในการประเมิน แนวคิดหนึ่งที่น่าจะใช้ในการประเมิน คือแนวคิดของ Daft^{๕๗} ซึ่งใช้ทฤษฎีในการประเมินประสิทธิผลขององค์กรทั้ง ๔ ทฤษฎี คือ

- ๑) Goal Model ประเมินประสิทธิผลขององค์กรจากระดับของการบรรลุเป้าหมาย
- ๒) System-Resource Model ประเมินประสิทธิผลขององค์กรจากความสามารถในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น
- ๓) Internal Process Model ประเมินประสิทธิผลขององค์กรจากกระบวนการในการทำงาน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน และเป็นการสื่อสารแบบสองทาง การกระจายอำนาจการตัดสินใจไปให้แก่ฝ่ายที่มีข้อมูลสำคัญต่อการตัดสินใจในประเด็นนั้นๆ บรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตรและปรึกษาหารือกัน โดยสม่ำเสมอ
- ๔) Strategic Constituencies Model ประเมินประสิทธิผลจากความพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ

๓.การประสานงานของเครือข่าย

เป็นที่ยอมรับกันว่าไม่มีทฤษฎีการบริหารใดที่เหมาะสมสำหรับทุกสถานการณ์เพราะว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ หลักการสำคัญในการบริหารคือ การเข้าใจเรื่องเป้าหมายขององค์กร โครงสร้าง กระบวนการทำงาน รวมถึงการประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การตัดสินใจภาวะผู้นำ ความเข้าใจกระบวนการการบริหาร สิ่งเหล่านี้การบริหารจัดการเครือข่ายต้องมีความเข้าใจโดยเฉพาะประเด็นของการประสานงาน และหลักในการทำงานเป็นเครือข่าย ในประเด็นของการประสานงานนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เช่นนี้จำเป็นต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติขององค์กรที่ทำหน้าที่ประสานและองค์กรเครือข่ายที่เป็นสมาชิกด้วยบทบาทหน้าที่ขององค์กรเครือข่าย

- ๑) ร่วมปรึกษาหารือและมีกิจกรรมร่วมกับเครือข่าย
- ๒) สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสมาชิก
- ๓) มีพันธกรณีร่วมกับ เครือข่ายพร้อมที่จะสละประโยชน์บางประการเพื่อส่วนร่วม
- ๔) ดำเนินกิจกรรมตามแนวทางที่ได้ร่วมกันวางไว้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่าย
- ๕) ให้ข่าวสาร ความรู้ ประสานงาน และประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีแนวร่วมกับ เครือข่ายมากยิ่งขึ้น
- ๖) จัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และระดมสมองเพื่อพัฒนางานของเครือข่าย
- ๗) ระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาภารกิจของเครือข่าย
- ๘) ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะต่อเครือข่ายและกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่เครือข่ายกำหนดไว้

๔.บทบาทหน้าที่และคุณสมบัติขององค์กรประสานงาน

- ๑) แจกจ่ายข่าวสารข้อมูลอย่างสม่ำเสมอต่อเครือข่ายโดยอาจทำในรูปจดหมายข่าว

^{๕๗} Daft ,Richard L., **Organization Theory**, (California : Free Press,1998), p.15.

- ๒) เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลสู่สาธารณะซึ่งอาจทำในรูปการจัดประชุมจัดกิจกรรม
- ๓) เป็นผู้สรรหากลุ่มสนใจที่อาจเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายโดยชักชวนให้กลุ่มเหล่านั้นเข้าร่วมด้วย
- ๔) เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายนอกและสมาชิกเครือข่าย
- ๕) สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสมาชิกเครือข่าย
- ๖) จัดหาทุนสำหรับเครือข่ายรวมทั้งช่วยหาทุนทำกิจกรรมสำหรับองค์กรสมาชิก
- ๗) ริเริ่มและจัดกิจกรรมหลักสำหรับเครือข่ายการประสานงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้
 - ๑) มีการสื่อสารระบบเปิด (Open Communication) หมายถึงการสื่อสารอย่างเปิดเผยเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ผู้สามารถโต้ตอบกันได้อย่างมีอิสระ
 - ๒) บรรยากาศในการทำงานเป็นแบบสมานฉันท์ (Harmony) ทำงานกันแบบพี่น้องรู้จักวิธีการและมารยาทในการอยู่ร่วมกัน รู้จักให้เกียรติและเคารพซึ่งกัน และกันต้องมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในความคิดของกันและกันระดับหนึ่ง รวมทั้งต้องมีกิจกรรมที่จะรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอันเป็นเงื่อนไขของการสร้างความสมานฉันท์
 - ๓) การทำงานสอดคล้องกัน (Synchronize) หมายถึง ผสมผสานกันได้ การทำงานจะสอดคล้องกันได้ต้องมีความสมานฉันท์ขณะเดียวกันต้องรู้จักจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง และผู้ที่ตนทำงานด้วย รู้จักกันมาจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาสร้างเสริมการทำงานของเครือข่าย
 - ๔) เป็นไปตามเป้าหมาย และทันเวลา (Reaching the Goals with the Time Limitation) เหตุผลหนึ่งที่น่าไปสู่การสร้างเครือข่าย คือความจำเป็นด้านประสิทธิภาพ เช่นความรวดเร็วทันเวลาและประหยัดค่าใช้จ่าย

๕.วิธีการธำรงรักษาเครือข่าย

เครือข่ายจำเป็นต้องมีความยั่งยืนหรือไม่จุดประสงค์ของการจัดตั้ง เครือข่ายก็เพื่อดำเนินกิจกรรม เมื่อกิจกรรมลุล่วงเครือข่ายก็อาจจะสลายตัวไป ในทางปฏิบัติมีทั้งเครือข่ายที่สลายตัวไปเมื่องานสำเร็จและเครือข่ายที่สลายตัวไปเพราะเป็นเครือข่ายที่ไม่มีกิจกรรม จึงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้การมองความยั่งยืนของเครือข่ายจึงน่าที่จะมองความสามารถในการขยายเครือข่ายเพื่อสร้างแนวร่วมในการทำงานรวมทั้ง การขยายกิจกรรม ขยายพื้นที่การทำงานอย่างไรก็ตามการธำรงรักษาเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องโดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการรักษาเครือข่าย ได้แก่

- ๑) ติดต่อสื่อสารกับสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เช่น ผ่านทางจดหมายข่าวหรือการจัดประชุมประจำปีหรือจัด เวทีสัญจร เป็นต้น
- ๒) ให้ความสำคัญกับเครือข่าย
- ๓) ส่งเสริมให้สมาชิกมีกิจกรรมเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กัน อย่างต่อเนื่อง
- ๔) กระตุ้นให้สมาชิกตื่นตัวและสนใจในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง
- ๕) การเปลี่ยนแปลงผู้นำอาจเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการรักษาเครือข่ายไว้
- ๖) อำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก

๓) การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

๖.ประโยชน์ของการสร้างเครือข่าย

ในความเป็นจริง หน่วยงานด้านการพัฒนาทางสังคม ไม่ว่า จะเป็นหน่วยงานพัฒนาภาครัฐต่างหน่วยต่างทำงานกัน ไปไม่เคยเกี่ยวข้องกัน หน่วยงานที่ทำงานคล้ายคลึงกัน ยุ่งอยู่กับการแก้ปัญหาวันต่อวัน เพื่อให้หน่วยงานของตนอยู่รอด มีการทำงานซ้ำซ้อนในพื้นที่เดียวกันการทำงานใช้กรอบความคิดหรือหลักการเฉพาะที่เคยใช้อย่างใดอย่างหนึ่งพัฒนาในสาขาแคบๆ และเป็นไปตามนโยบายขององค์กร เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมต้องการเครื่องมือในการพัฒนา ซึ่งอาจเป็นปัจจัยนำเข้า อันได้แก่เทคโนโลยี การฝึกอบรม แนวคิดในการวิจัย ข้อเสนอโครงการหรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้กระทั่งกิจกรรมการพัฒนาบุคคลหรือองค์กรก็จะใช้สิ่งต่างๆ ที่พอจะหาได้ใกล้มือและอาจมีการออกแบบใหม่หรือสร้างขึ้นใหม่ถ้าจำเป็น ซึ่งต้องการเวลา วัสดุทัศน งบประมาณ หรือสิ่งเอื้ออำนวยอื่นๆ ที่จะทำให้สามารถพิจารณาได้ว่า จำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่แท้จริงหรือไม่ มีเครื่องมืออื่นที่พอจะหาได้ และสามารถจะนำมาใช้ในท้องถิ่นหนึ่งในเวลาที่กำหนดได้อย่างไร เครือข่ายสามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับ บุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตนและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันดังนั้นการสร้างเครือข่ายสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่องค์กร/หน่วยงานต่างๆ ดังนี้

๑) เป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ให้ความช่วยเหลือช่วยแก้ปัญหาช่วยสนับสนุน และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๒) สร้างการทำงานเป็นทีม สามารถระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ได้อย่างหลากหลายก่อให้เกิดพหุปัญญา ทำให้งานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จที่ดี

๓) เป็นฐานสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาประเทศ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่สนใจ

๔) สามารถทำการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานได้อย่างทั่วถึง

๕) เป็นพลังในการต่อรองเพื่อสิ่งที่ถูกต้องเกิดพลังที่เข้มแข็งในการดำเนินงานผลักดันเรื่องที่เครือข่ายสนใจให้ประสบผลสำเร็จ

๖) ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓.๑.๔ ปัจจัยความสำเร็จการดำเนินงานของเครือข่าย

ธนา ประมุขกุล กล่าวว่า ความสำเร็จของเครือข่ายจะต้องประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้^{๕๔}

๑) ความเข้าใจ เครือข่ายที่สร้างขึ้น และล้มไปอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา มีสาเหตุสำคัญประการแรกมาจากการที่เครือข่ายไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้ตรงกันได้ระหว่างมวลสมาชิกโดยอาจเป็นความไม่เข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของเครือข่าย ตั้งแต่เริ่มต้นหรือเป็นความไม่เข้าใจในบทบาทของสมาชิกที่ตนเองเป็นอยู่นั้นว่ามีบทบาทอย่างไร เป็นบทบาทหลักหรือบทบาทสนับสนุนดังนั้น เมื่อเครือข่ายที่สร้างขึ้นได้ดำเนินการไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง สมาชิกที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ก็อาจถอนตัวออกไป ด้วยเห็นว่าเครือข่ายไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนเองหรือสำหรับสมาชิกที่ไม่

^{๕๔} ธนา ประมุขกุล, เครือข่าย, วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๓

เข้าใจบทบาทของแต่ละส่วนก็อาจเกิดเป็นความสับสนว่า กิจกรรมแต่ละกิจกรรม ใครควรเป็นแกนหลัก และใครควรเป็นผู้สนับสนุน เช่น หน่วยงานภาครัฐก็ไปบทบาทการเป็นแกนหลัก (แทนที่จะเป็นบทบาทของกลุ่มคน ชุมชนเจ้าของพื้นที่) ในขณะที่ผู้ที่เป็นแกนหลักเองก็อาจจะยังเคยชินกับรูปแบบเดิมของการเป็น “ผู้ร่วมกิจกรรม” ที่รอคอยการนำจากภายนอก

๒) ความเป็นประชาธิปไตย การที่สมาชิกทุกคนในเครือข่ายมีอิสระทางความคิดสิ่งที่ตามมาคือความหลากหลายที่มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ของความคิดที่แสดงออกมา ดังนั้นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้เกิดความแตกต่างเหล่านี้อยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่นคือ การให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งเท่ากับเป็น การเปิดโอกาสให้สมาชิกทั้งหลายได้เห็นทางเลือกอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากที่ตนคิดเห็นตามประสบการณ์ที่จำกัด ของแต่ละบุคคลและเมื่อได้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางความคิดระหว่างกันแล้วจุดเด่น จุดด้อยของแต่ละทางเลือกจะได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นผลจากการหลอมรวมของทุกความคิดมาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดบนพื้นฐานการยอมรับของสมาชิกโดยรวม

๓) ความจริงใจ เนื่องจากการทำงานในเครือข่าย เน้น การประสานงานในแนวราบ ไม่เน้นการบังคับสั่งการ ดังนั้นผู้ที่เป็นสมาชิกจึงต้องเข้ามาด้วยความสมัครใจและมีความจริงใจในการทำงานร่วมกันโดยเห็นประโยชน์ร่วมตามที่เครือข่ายกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ซึ่งบางครั้งประโยชน์ร่วมที่จะเกิดขึ้นได้นั้น อาจหมายถึงผลรวมของการเสียสละที่มาจากสมาชิกแต่ละส่วนนั่นเอง

๔) การจัดการ ไม่ว่าในเครือข่ายใหญ่หรือเล็ก สมาชิกมากหรือน้อย การจัดการยังคงเป็นหนึ่ง ในปัจจัย สำคัญประการหนึ่งในความสำเร็จขององค์กรเสมอและสำหรับการจัดการเครือข่ายที่มีพื้นฐานสมาชิกหลากหลายมารวมกัน โดยอิสระโดยไม่ถือการสั่งการเป็นกลไกหลักนั้นการจัดการจะมีความสำคัญยิ่งขึ้นไปอีก ความยืดหยุ่นในการจัดการให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดการเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เครือข่ายต้องติดต่อประสานงานกับกลุ่มองค์กรภายนอกอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือจากการจัดการของเครือข่าย

๕) การสื่อสาร การสื่อสารคือ ตัวกลางที่ทำให้เครือข่ายสามารถเชื่อมโยงติดต่อถึงกันได้โดยเป็นที่ทราบกัน เป็นอย่างดีว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่ควรจะเป็นแบบทางเดียว เพราะนั่นคือระบบสั่งการ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในเครือข่ายจะต้องมีลักษณะหลากหลายช่องทาง เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกกันเองได้โดยอิสระ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันให้มากที่สุด แม้ว่าเครือข่ายจะมีระบบการสื่อสารหลัก ผ่านทางผู้ประสานงานอยู่ก็ตาม แต่ไม่ควรกำหนดเป็นระบบการสื่อสารที่ตายตัวว่าต้องผ่านเป็นขั้นเป็นตอนตามนั้น เพราะการกำหนดเช่นนี้อาจทำให้เครือข่ายต้องเข้าไปติดอยู่ในระบบที่มากขึ้นตอนที่สร้างขึ้นมาจากอีก ทั้ง ๆ ที่เครือข่ายก็พยายามจะหลีกเลี่ยงออกมาจากกรอบที่เป็นปัญหาของระบบอยู่แล้วนอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง ได้แก่

๑) สัมพันธภาพ ปัจจัยด้านสัมพันธภาพจึงเพิ่มความสำคัญยิ่งขึ้นต่อการนำไปสู่ความสำเร็จของการเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ถ้าหากสมาชิกมีความเข้าใจและจริงใจในการเข้ามาร่วมเครือข่ายแล้วสิ่งที่จะได้ตามาคือ ความเชื่อมั่นวางใจในเครือข่ายซึ่งจะเป็นพื้นฐานของสัมพันธภาพที่ดีในหมู่สมาชิก การมีสัมพันธภาพที่ดีนี้ไม่เฉพาะว่าต้องเป็นไปในลักษณะที่ใกล้ชิดกันเท่านั้นจึงเรียกว่าสัมพันธภาพที่ดี เพราะเครือข่ายที่สมาชิกอยู่ห่างไกลกัน ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และการสื่อสารยังไม่สมบูรณ์พร้อม

สมาชิกก็อาจจะไม่สามารถสร้างความใกล้ชิดสนิทสนมกันได้ เหมือนกับเครือข่ายที่สมาชิกอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น ที่อยู่ในตำบล หรือในจังหวัดเดียวกัน แต่เครือข่ายที่มีข้อจำกัดดังกล่าวก็ยังคงสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีได้ในลักษณะของความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและมีความอะลุ่มอล่วย ยืดหยุ่น ในความสัมพันธ์ของสมาชิกที่เป็นไปตามธรรมชาติของกลุ่มที่มีความเข้าใจและความจริงใจเป็นพื้นฐาน

๒) ความชัดเจนของเป้าหมาย การมีเป้าหมายที่ชัดเจนของเครือข่ายสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็นในเครือข่ายเป็นเบื้องต้น ก่อนที่จะนำไปสู่เอกภาพในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ดังนั้นความชัดเจนของเป้าหมายซึ่งมาจากความคิดเห็นของมวลหมู่สมาชิก จึงสะท้อนถึงความเข้มแข็ง ของเครือข่ายไปด้วย นอกจากนี้การมีเป้าหมายที่เครือข่ายต้องการบรรลุชัดเจนก็จะเป็นเสมือนเข็มทิศนำทางให้สมาชิกในเครือข่ายได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน โดยไม่หลงใช้เวลา และทรัพยากรกับภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของเครือข่าย

๓) กระบวนการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ เครือข่ายต้องมีความเป็นประชาธิปไตยซึ่งจะแสดงออกให้ปรากฏได้อย่างชัดเจนในวาระที่จะต้องเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจหากเครือข่ายได้มีโอกาสในการเสนอความคิดเห็นและให้สิทธิในการตัดสินใจแก่สมาชิกอย่างเป็นอิสระเต็มที่แล้วย่อมบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการเป็นเครือข่ายในกระบวนการที่ต่างไปจากองค์กรที่มีการผูกอำนาจสิทธิขาดในการคิดและตัดสินใจไว้กับบุคคลเพียงคนเดียวหรือกับกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่งที่มีได้แสดงถึงโอกาสและสิทธิของสมาชิกทั้งหมด ผลจากการที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจนี้จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ของหมู่สมาชิกที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการระดมสรรพกำลัง เมื่อเครือข่ายมีความต้องการ

๔) ลักษณะกิจกรรมและความต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมที่ระบุว่าเป็นกิจกรรมเครือข่ายโดยที่มีหน่วยงานเจ้า ภาพเป็นผู้จัดให้ภาคีสมาชิกได้มาพบปะกันอยู่ในหลายๆ เวที ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่าย แต่หลังจากนั้น เครือข่ายที่จะมีความเข้มแข็งอยู่ได้ด้วยตนเองจะต้องพยายามพัฒนาไปสู่การคิดและดำเนินกิจกรรมด้วยเครือข่ายเองเป็นหลัก โดยไม่ต้องรอว่าจะมีผู้จัดการให้จึงจะเกิดกิจกรรมของเครือข่ายได้ ซึ่งเป็นลักษณะของการพึ่งพิงภายนอกที่ไม่ใช่การอยู่ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ความสม่ำเสมอต่อเนื่องของกิจกรรมเป็นสิ่งที่ช่วยบอกถึงความเข้มแข็งของเครือข่ายเข้มแข็งด้วยเช่นกัน

๕) แหล่งของทรัพยากร/ศักยภาพ トラバใดที่เครือข่ายยังต้องรอคอยผู้รู้และพึ่งพิงทรัพยากรจากภายนอก トラバนั้น เครือข่ายก็จะไม่ได้ชื่อว่าอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การที่เครือข่ายสามารถแสวงหาและดึงทรัพยากร/ศักยภาพที่มีอยู่ภายใต้เครือข่ายมาใช้ได้มากเพียงไร ความเข้มแข็งของเครือข่ายก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เพราะการกระทำ เช่นนี้นอกจากแสดงถึงการพึ่งพาตนเองได้แล้วจะยังเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับ สิ่งที่สมาชิกเป็นและที่เครือข่ายมีอยู่อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามควรเข้าใจตรงกันว่า การแสวงหาทรัพยากร/ศักยภาพจากภายในนี้ ไม่ได้หมายความว่าเครือข่ายจะปฏิเสธการสนับสนุนจากภายนอกโดยสิ้นเชิง เพียงแต่ให้สมาชิกทุกคนตระหนักว่า เครือข่ายต้องมุ่งพึ่งพาตนเองก่อนนึกถึงการช่วยเหลือจากภายนอก

๖) การเรียนรู้ และนวัตกรรม แม้ว่าจำนวนของสมาชิกในเครือข่ายจะทำให้เห็นภาพของขนาดเครือข่ายในเชิงปริมาณ แต่ความเข้มแข็งของเครือข่ายต้องดูที่คุณภาพประกอบและเป็นคุณภาพ

ที่มีความหมายมากกว่าเป็นเพียงการบวกรวมเชิงปริมาณนั้น หมายถึงความหลากหลายที่มาารวมกันของสมาชิก ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่สามารถนำไปสู่การพัฒนา จนเกิดการสร้างสรรค์ นวัตกรรมตามมาคุณภาพใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ จึงอาจเป็นสิ่งที่เหล่าสมาชิกเกิดเป็นการเรียนรู้ขึ้นในตนเอง อันเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มหรืออาจเป็นผลปรากฏรูปธรรมในกิจกรรมที่มีพัฒนาการไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงการเป็นนวัตกรรมต้นแบบให้กับผู้อื่นต่อไปดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ความร่วมมือขององค์กรสมาชิก/สมาชิก การมีคณะกรรมการที่เต็มใจเข้ามาทำงาน องค์กรสมาชิกมีความผูกพันกัน ทำงานด้วยใจ มีความเอื้ออาทรเป็นการทำงานแบบเพื่อนไม่ใช้การบังคับบัญชา

สรุปได้ว่า เครือข่าย เป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กรประเภทเดียวกัน องค์กรต่างประเภทกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อยุติกัน การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่มการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกันโดยดำเนินงานภายใต้เป้าหมาย และวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน หรือลงมือทำกิจกรรมร่วมกันมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและอื่นๆ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน และเห็นความตระหนักร่วมกันภายใต้เป้าหมายและแผนงานที่จะทำ เครือข่ายเป็นกระบวนการทำงานที่มีการเชื่อมโยงประสานงานระหว่างบุคคล องค์กรหน่วยงานต่างๆ ที่มีฐานที่ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกันและด้วยปรัชญาการอยู่ร่วมกันโดยเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนทุกหน่วยเสมอกัน จึงสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคีสมาชิกในแนวราบที่อาศัย ความเข้าใจและความจริงใจ มีความเอื้ออาทรเป็นการทำงานแบบเพื่อนไม่ใช้การบังคับบัญชา และปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้คือ การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการมีทีมงานที่ดี

๓.๒ การดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๒.๑ หลักในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการดำเนินชีวิตนั้น การดำรงชีวิตนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ เพราะจะต้องต่อสู้กับปัญหา น้อยใหญ่นานัปการ ทั้งปัญหาการครองชีวิต ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาสุขภาพอนามัย ซึ่งแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันไปคนละหลายปัญหา คนที่สามารถประกอบกิจการงานประสบความสำเร็จตามความปรารถนา มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัวหรือวิตกกังวล มีอารมณ์มั่นคง มีความอดทนและมีความสามารถต่อสู้อุปสรรคต่างๆ ได้ เป็นคนที่ยึดถือหลักเหตุและผลด้วยการยอมรับความจริงในชีวิต ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ รวมถึงระดับรัฐบาลในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทุกคนในประเทศสามารถที่จะนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง มาเป็นหลักในการปฏิบัติ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกรเท่านั้น โดยที่จะต้องเริ่มต้นจากภายใน คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจึงค่อยขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และสู่ประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยได้รวบรวมหลักการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีนักวิชาการได้นำเสนอไว้มากมายมาพอเป็นแนวทางได้ดังนี้

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงไว้ว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตบนหลักการพึ่งตนเอง อาจแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญอยู่ ๕ ประการ คือ^{๕๙}

๑) ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่ยึดตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒) ด้านสังคม แต่ละชุมชนจะต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน

๔) ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ มีทั้งดีและไม่ดี ต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม ควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

๕) ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

ศรัทธาธิป มาประสพ ได้อธิบายถึงกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า กรอบแนวคิดมี ๓ องค์ประกอบหลัก คือ

๑) ความพอประมาณ ประกอบไปด้วย

-การมีคุณธรรมที่ถูกต้องดีงาม การรู้จักตัวเอง แบ่งปัน ไม่เอาเปรียบ คนอื่น ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ คุณธรรมนำชีวิต นำธุรกิจการงาน ไม่เอาเงินนำหน้า ปัญญาตามหลัก

-การรู้จักตัวเอง รู้รากเหง้า ภูมิใจ เชื่อมมั่น รู้คุณค่าที่มาจากตนเอง เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิใจในกาพิต ถิ่นฐานบ้านเกิด รากเหง้าเผ่าพันธุ์ บรรพบุรุษ ภูมิใจ ในของกิน ของใช้พื้นบ้าน กินอยู่แบบไทยๆ วิถีไทย เข้าถึงคุณค่ามากกว่ายึดติดรูปแบบ

-มีชีวิตเรียบง่าย พออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่หนาใหญ่ ไหลตามกระแส รู้กาลและเทศะ มีความสุขตามอัตภาพ ขนาดปริมาณที่พอดี ไม่มากเกินไป ไม่ใหญ่เกินไป ไม่ติดแบรด์คิดแต่สร้างภาพ ไม่ไหลตามกระแสตามโฆษณา บ้าบริโภค

๒) เป็นผู้มีความเหตุผล ประกอบด้วย

^{๕๙} ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แม็ค, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖ - ๒๘.

-การมีหลักวิชา กินอยู่อย่างมีข้อมูลอย่างมีคุณภาพ ตัดสินใจด้วยข้อมูล ความรู้ “รู้เขา รู้เรา” รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ไม่ทำตามๆ กัน รู้ตัวเอง รู้ท้องถิ่น รู้ศักยภาพ รู้ “ทุนชุมชน” รู้ปัญหา รู้โลกาภิวัตน์ แสวงหาความรู้ ศึกษาในระดับสูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง

-การมีแผน มีแผนชีวิต ครอบครัว แผนชุมชน แผนยุทธศาสตร์ แผนงานองค์กรแผนงบประมาณครอบครัว รายรับ รายจ่าย หนี้/สิน แผนการลงทุน แผนเศรษฐกิจพอเพียง

-การเป็นมืออาชีพ คุณภาพ มั่น คง ยั่งยืน “อิทธิบาท ๔” (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ใจรัก รู้จริง รู้รอบ รู้ลึก ทำดีมีคุณภาพ ด้วยความสม่ำเสมอ

๓) มีภูมิคุ้มกันที่ดี ประกอบด้วย

-การมีระบบชีวิตที่ดี ครอบครัวอบอุ่น มีความมั่นคงในชีวิต ลูกได้รับการเลี้ยงดูที่ดี ลูกมีการศึกษาที่ดี

-การมีระบบเศรษฐกิจชุมชน ท้องถิ่นที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง มีระบบเศรษฐกิจชุมชนสวัสดิการชุมชน เครือข่ายชุมชน เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน เกษตรผสมผสานสหกรณ์ SMEs เน้นการผลิตเพื่อบริโภคในท้องถิ่น ก่อนพึ่งตลาดภายนอกหรือส่งออก

-มีระบบการจัดการองค์กรที่ดี องค์กร หน่วยงานรัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ มีธรรมาภิบาล บรรษัทระบบการจัดการที่ดี มีผู้นำและผู้ตามที่ดี ผู้นำสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ทุกคนใจดีใจกว้าง ใจสู้ใจถึง (เข้าใจ - เข้าถึง)^{๖๐}

๓.๒.๒ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ

สังคมไทยจะยั่งยืนได้ด้วยการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง และ นำไปปฏิบัติได้อย่างแพร่หลาย และกว้างขวาง นอกจากนี้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมในหลากหลายมิติแบบบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงินของตนเอง ความมีจริยธรรม โลกาภิวัตน์ และการบริหารประเทศ ซึ่งล้วนเกี่ยวกับการตัดสินใจในทุกระดับ ในทุกภาคส่วน ชุมชน ประชาชน ธุรกิจเอกชน ภาควิชาการ และการเมืองให้ถูกทิศถูกทาง อันจะนำไปสู่พัฒนาการอย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป^{๖๑}

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในระดับต่างๆ ได้ดังนี้

๑) ระดับปัจเจกบุคคล/ชุมชน ด้วยการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทำให้เกิดความสุขและความพอใจ ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และพัฒนาตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่อย่างพอเพียง ได้ในทุกสถานการณ์

๒) ระดับชุมชน ต้องอาศัยความพอเพียงในระดับครอบครัวเป็นพื้นฐาน แล้วสมาชิกนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในทางปฏิบัติไปสู่ระดับชุมชน มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อ

^{๖๐} ศรัทธาธิป มาประสพ, “การจัดการขยะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗ - ๑๘.

^{๖๑} กาญจนา บุญยัง และคณะ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

ส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถที่มีอยู่เป็นพื้นฐานประกอบการดำเนินชีวิต มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีการรวมกลุ่มและสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกัน จนนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม

๓) ระดับรัฐ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชน หลายๆ แห่ง ที่มีความพอเพียง มาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์และร่วมมือกันสร้างเป็น เครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชน ด้วยหลักการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นสังคม แห่งความพอเพียง และสามารถวางนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาให้สังคมเจริญก้าวหน้าได้อย่าง สมดุลและยั่งยืน^{๖๒} จากการจำแนกระดับของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นความพอเพียง ในระดับบุคคลและครอบครัว คือการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น ความต้องการในปัจจัยสี่ของตนเองและครอบครัวได้ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีกลมเกลียว และมีความพอเพียง ในการดำเนินชีวิตด้วยการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียง ในระดับกลุ่มหรือองค์กร คือเมื่อบุคคล/ครอบครัว มีความพอเพียงในระดับที่หนึ่งแล้วจะรวมพลังกัน ในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกันดำเนินงานในด้านต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาด ความ เป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้ง หน่วยงานราชการ มูลนิธิ และเอกชน

เศรษฐกิจพอเพียงระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ที่เน้นความพอเพียง ในระดับเครือข่าย คือเมื่อกลุ่มหรือองค์กร มีความพอเพียงในระดับที่สองแล้ว จะร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการสร้างเครือข่าย มีการติดต่อร่วมมือกับกลุ่มการเงินและบริษัทต่างๆ ทั้งในด้านการลงทุน การผลิต การตลาด การจำหน่าย และการบริหารจัดการ เพื่อการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนาให้ได้ ประโยชน์ร่วมกัน

การจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๓ ระดับ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มจากหลักการของการพึ่งตนเอง เปลี่ยนจากการพึ่งพาตนเอง ไม่ได้หรือต้องคอยอาศัยผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา (Dependent) เป็นการพัฒนาตนเอง ให้มีความเข้มแข็ง

^{๖๒} สรรเสริญ วงศ์ช่อม, เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

เป็นอิสระ แล้วจึงพัฒนาขึ้นเป็นการแลกเปลี่ยน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน จนนำไปสู่การพึ่งพากัน
สงเคราะห์เกื้อกูล ร่วมมือกัน และประสานกลไกโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๖๓}

รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ชุมชน
เอกชน และภาครัฐ สรุปได้ดังนี้

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคประชาชน ประยุกต์ใช้ได้
ด้านความพอประมาณ คือเน้นลงทุนตามกำลังความสามารถ ด้านความมีเหตุผล คือรู้จักใช้จ่าย
ประหยัด อดออม ด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือการสร้างวินัยทางการเงิน จัดทำบัญชีครัวเรือน ด้าน
ความรู้ นั้น เป็นการพัฒนาตนเองตลอดเวลา ส่วนด้านคุณธรรม เป็นการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการอยู่
ร่วมกันทาง สังคม โดยการเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในภาคชุมชน ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงอย่างหลากหลาย โดยยึดหลักความพอประมาณซึ่งกำหนดให้การเติบโตของ
ชุมชน เกิดสมดุล พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น ใช้หลักความมี
เหตุผลในการ ตัดสินใจในประเด็นการพัฒนาชุมชน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม
ประเพณี กฎหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้าง
ภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิต และการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และ
อนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เสริมสร้าง ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและจัดให้มี
สวัสดิการสังคม การออม ประกันสุขภาพ ขณะเดียวกันมีการส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่าน
การศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดตั้ง เป็นศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
อย่างสม่ำเสมอ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้าง คุณธรรม ความรู้รักสามัคคีในชุมชน เน้นกิจกรรมที่
ส่งเสริมคุณธรรม ความซื่อสัตย์ อดทน แบ่งปัน สร้างผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างที่ดี

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาคเอกชน การประยุกต์ใช้ ปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การสร้างเครือข่ายและ การดูแล
พนักงาน ด้านความพอประมาณ เป็นการเน้นการเติบโตขององค์กรอย่างมีศักยภาพ ประกอบ ธุรกิจ
ที่มีความชำนาญ ด้านความมีเหตุผล เป็นการลงทุนที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ของ
ชุมชนท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพนักงาน จ้างพนักงานที่เป็นคนในพื้นที่ ขณะ
เดียวกันก็สร้างภูมิคุ้มกันโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างนวัตกรรม มีกิจกรรมการผลิตที่
หลากหลาย สร้างเครือข่ายพันธมิตรพร้อมๆ กับการส่งเสริมความรู้ ข้อมูลข่าวสาร อบรมถ่ายทอด
ความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกัน
ฉันทันที ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น

^{๖๓} สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, เศรษฐกิจพอเพียงกับ
การดำเนินธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบัน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗.

การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาครัฐในด้านความพอประมาณ คือการเน้นการจัดทำแผนงานหรือโครงการภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ พิจารณาจัดสรรรายจ่ายให้สอดคล้องกับรายได้และจัดสรรงบประมาณในการบริหารทรัพยากรขององค์กรเท่าที่จำเป็น ด้าน ภูมิปัญญา มีความรู้ มีเหตุผล เป็นการเน้นการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ กระบวนการคิด การตัดสินใจ ต้องมีความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ด้านการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการทำให้มีระบบการ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และมีแผนการบริหารความเสี่ยง ด้านความรู้ นั้น เป็นการให้ความสำคัญกับการถ่ายทอด ความรู้ สร้างองค์ความรู้และเชื่อมโยงตามหลักวิชาชีพและ คำนึงถึงหลักวิทยาศาสตร์ ส่วนด้าน คุณธรรม เป็นการจัดทำแผนงานโครงการที่ก่อประโยชน์แก่ กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง มีความเท่าเทียม และเป็นธรรม ยึดมั่นความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีวินัย ขยัน อดทน พากเพียรและมีคุณธรรม ความรู้ให้กับพนักงาน และยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการดูแลสวัสดิการของพนักงาน อยู่ร่วมกัน จันทน์พี่น้อง ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบพนักงานหรือ ลูกค้า และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น^{๖๔}

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่มุ่งให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดี พออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ให้เดือดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยที่จะต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อน ไม่มุ่งหวัง ความเจริญแต่เพียงอย่างเดียว ตั้งอยู่ในทางสายกลางมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต อดทน ขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักการประมาณ ตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล อาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในชุมชน และดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกใน ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองใน ระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้และคุณธรรม ความเพียรและความอดทน สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความ สามัคคีรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน จนทำให้กล่าว ได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาสากล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกเพศ ทุกวัย และทุกศาสนา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดชี้แนะการปฏิบัติที่ประชาชน รวมถึงองค์กรทุก ระดับ สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพึ่งพาตนเองและ พัฒนาระดับชั้น การปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งจำแนกได้ ๓ ระดับ คือระดับการพึ่งพาตนเองได้ ระดับการรวมกลุ่ม ภายในชุมชน และระดับการเชื่อมโยงเครือข่ายกับภายนอก โดยอาศัยความ พอประมาณ ความมี เหตุผล มีความรู้ สติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เป็น แนวทางปฏิบัติ

^{๖๔} วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, “รูปแบบการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในภาค ประชาชน ชุมชน เอกชน และภาครัฐ”, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๒) : ๒๒-๓๒.

๓.๓ วิธีการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

ในการเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ มี ๑๐ หมู่บ้านด้วยกัน ในแต่ละหมู่บ้านก็มีการเสริมสร้างมั่นคงในการดำเนินชีวิตที่มีการพัฒนาที่ต่างกันไป ทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน มีการดำรงชีวิตที่เหมือนกัน ทั้งด้านอาชีพ การทำงาน และการเป็นอยู่ต่างๆ มีการทำเกษตรอินทรีย์ การทำนา ทำสวน ทำไร่ ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดศรีสะเกษ มีชุมชนที่ต้องศึกษาเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงโดยยกตัวอย่าง ๑๐ ชุมชน ได้แก่ ๑.บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ๒.บ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ๓.บ้านโนนไชยงาม น้ำเกลี้ยง ๔.บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ๕.บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ ๖.บ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู่ ๗.บ้านละทาย กันทรารมย์ ๘.บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโคด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ ๙.บ้านโนนดู่ หมู่ที่ ๗ ตำบลควนใหญ่ อำเภอลืออำนาจ และ ๑๐.บ้านหนองคูน้อย บึงบูรพ์ มีรายละเอียดดังนี้

๓.๓.๑ บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ จังหวัดศรีสะเกษ ประวัติความเป็นมา แต่เดิมหมู่บ้านโนนแดง (ชื่อ) ดงแดง เพราะมีต้นไม้แดง อยู่มากมายมากกว่าต้นไม้ชนิดอื่นๆ เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจาก คุณพ่อทองอินทร์ กับคุณแม่ภาพ จันทะชัย และพ่อเว แม่โสม วรพุด เป็นผู้ริเริ่มตั้งชุมชนเมื่อประมาณ ๔๘ ปี ที่ผ่านมามีคนต่อมามีคนพ่อดี จันทะชัย ลูกคุณพ่อทองอินทร์ จันทะชัย มาตั้งรากฐานเป็นคนแรก และต่อมามีคนอื่น ๆ ตามมาอยู่ด้วยจนเป็นหมู่บ้านชื่อว่าบ้าน ดงแดง ซึ่งเรียกตามสภาพของต้นไม้แดงที่ขึ้นเองตามธรรมชาติภายหลัง เปลี่ยนเป็นชื่อ บ้านโนนแดง โดยมี นายผัน เชื่อมบุญมา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ผู้ใหญ่บ้านคนที่สอง คือ นายหนูนิต วรพุด ผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๓ คือนายทองไถ่ พาหา ผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๔ คือ นายสมเกียรติ แก้วภักดี และผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายธนศิลป์ เสาวเรือง

การปกครอง แบ่งเป็น ๔ คุ้ม มีคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน ๑๑ คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๓๐ ครัวเรือน มีประชากร รวม ๑๓๕ คน แยกเป็นชาย ๖๕ คน หญิง ๗๐ คน

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยอีสาน เป็นภาษาท้องถิ่น

แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่

- แม่น้ำมูล
- ห้วยข่า
- สระใหญ่

ประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตามฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ได้แก่ บุญบั้งไฟ ทำบุญมหาชาติ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลอยกระทง บุญสงกรานต์ บุญกฐิน ทำบุญขึ้นปีใหม่ งานบวชงานแต่งงาน งานศพ ฯลฯ

ปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่

- นายพร แก้วพวง	ด้านหมอนวดแผนโบราณ
- นางฉวีวรรณ พัวกระโทก	ด้านนวดแผนไทย

- นายณัฏฐ์ ธัญญะอุดม	ด้านจักรสาน
- นางนันทนา จันทะชัย	ด้านทำแป้นน้ำ/หัวกะโหลกตุตน้ำ
- นางจันทร์เพ็ญ วรรณัน	ด้านถักเสื่อ/กระเป่า/ทำพาชวีญ
- นางธิดาพร ร่มโพธิ์	ด้านจัดดอกไม้ในงานต่างๆ/ผูกผ้า
- นายอุดมศักดิ์ นามวงษ์	ด้านแพทย์ประจำหมู่บ้าน/อาสาปศุสัตว์
- นางจันทร์ พาทา	ด้านทอเสื่อ/ทอผ้า
- นางบานเย็น วงษ์มณี	ด้านทอเสื่อ/ทอผ้า

๒) การเพิ่มรายได้ของครัวเรือน

- การเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เช่น จัดฝึกอบรมการแปรรูปเห็ด
- การหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ รวมกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มทำขนม การทอผ้า กลุ่มจักสาน^{๖๕}

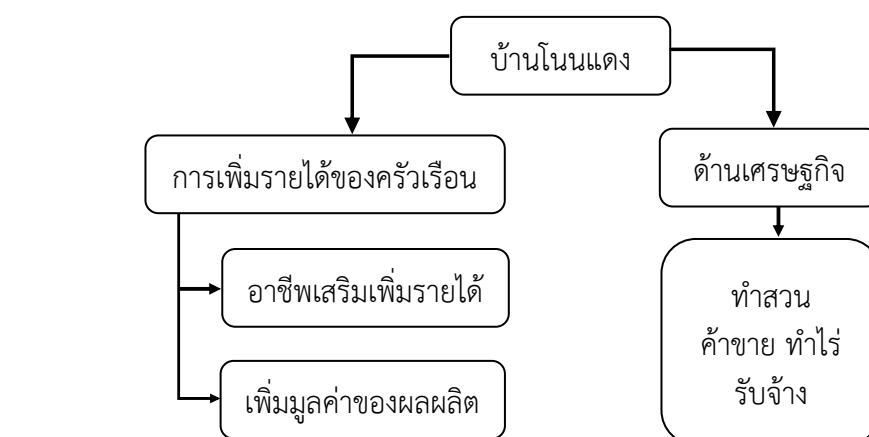
๓) ด้านเศรษฐกิจ

๑.ประชาชนบ้านนาโพธิ์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มีการใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือ ใช้กระถาง/ภาชนะที่ทิ้งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว มีอาชีพเสริมที่หลากหลาย เช่น ทำสวน ค้าขาย ทำไร่ รับจ้าง

๒.ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือ และบางครั้งก็ใช้เวที เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเป็นประจำ นอกจากนี้ยังใช้ประเพณีดั้งเดิม คือ “การลงแขก” ในการทำงานต่างๆ ร่วมกันโดยประชาชนในชุมชนร่วมเป็นสมาชิก ร่วมทุน ร่วมกิจกรรม ร่วมคิด ตัดสินใจวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหาในกลุ่มต่างๆ

๓.มีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบ อาชีพ ที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด มีกลุ่มปุ๋ยชีวภาพ จาหน่ายปุ๋ยให้สมาชิกได้ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ

สรุปได้ว่า บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต เช่น จัดฝึกอบรมการแปรรูปเห็ด และมีการหาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ที่หลากหลาย รวมกลุ่มอาชีพ เช่น ทำสวน ค้าขาย ทำไร่ รับจ้าง กลุ่มทำขนม การทอผ้า กลุ่มจักสาน ดังแผนภาพต่อไปนี้

^{๖๕} แผนพัฒนาสามปี,[ออนไลน์], แหล่งที่มา : konkam.localgov59.in.th/wp-content/uploads/2016/08/แผนสามปี-60-62.doc, [๕ เมษายน ๒๕๖๐].

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๑ แสดงกิจกรรมบ้านโนนแดง

๓.๓.๒ บ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ

๑) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ แต่เดิมมีคนกลุ่มหนึ่งที่เคยอาศัยอยู่แถวยางชุมน้อย ทำมาหากินอยู่เขตลำนํ้ามูลในฤดูการทำนํ้าจะท่วมทุกปี ก็เลยพากันอพยพย้ายที่ทำมาหากินใหม่ เลยมายังที่ ที่เป็นที่ดอนนํ้าท่วมไม่ถึง เลยตั้งถิ่นฐานที่เป็นที่อยู่ปัจจุบันมีชื่อว่าบ้านหนองเทา เหตุที่ชื่อว่าบ้านหนองเทาเพราะตั้งหมู่บ้านใกล้หนองนํ้าที่มีสาหร่าย (เทา) ก็เลยตั้งชื่อว่าบ้านหนองเทาแต่นั้นมา ชาวบ้านหนองเทามีอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่นๆชาวบ้านหนองเทากลุ่มนี้มีไรนาเป็นส่วนมากอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านหนองเทา และมีคนอีกกลุ่มหนึ่งได้อพยพ จากหมู่บ้านไปปลูกกระท่อมอยู่ไรนาต่อมาได้กลายเป็นหมู่บ้านค้อน้อย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบ้านหนองเทา ชื่อค้อมค้อน้อย เพราะขึ้นต่อบ้านหนองเทาหมู่ที่ ๕ เช่นเดียวกัน

๒) จำนวนประชากร

บ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ มีจำนวนทั้งหมด ๑๔๒ ครัวเรือน ชาย ๑๙๑ คน หญิง ๒๐๘ คน รวมทั้งหมด ๓๙๙ คน^{๖๖}

๓) การประกอบอาชีพ

บ้านหนองเทานั้น การประกอบอาชีพทำนาและปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป

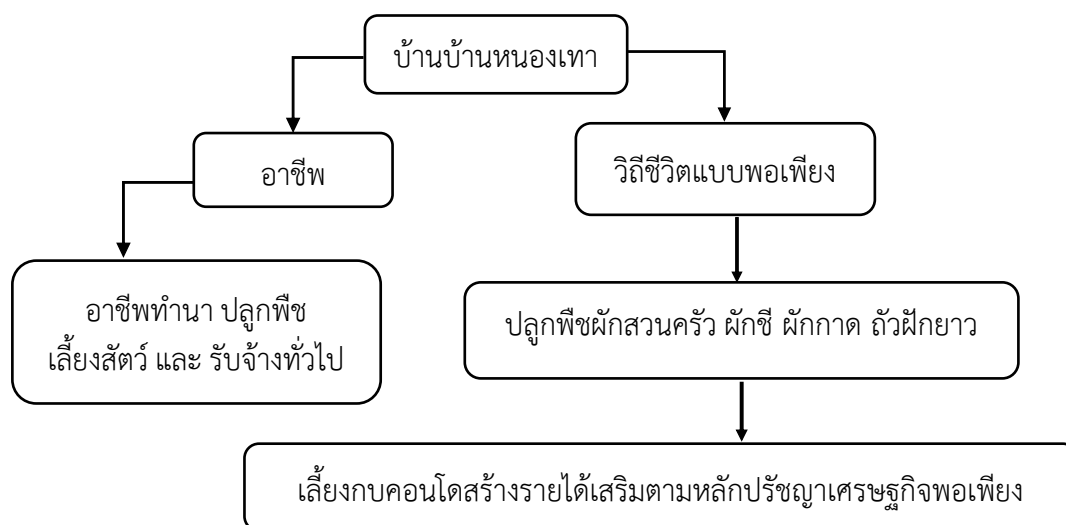
๔) วิถีชีวิตแบบพอเพียง

บ้านหนองเทาได้มีการปลูกพืชผักสวนครัวอย่างเช่น ผักชี ผักกาด ถั่วฝักยาว และพืชผักสวนครัวอื่นๆ เพื่อปลูกไว้กินเองและเหลือก็ขาย และมีการผลิตกระถางจากยางล้อรถยนต์ไว้จำหน่ายและเอาไว้ใช้เอง ใช้เพื่อการปลูกผักสวนครัวสำหรับคนที่ไม่มีพื้นที่สำหรับปลูกผัก อย่างเช่นปลูกไว้ในบ้านหรือหน้าบ้าน และยังสามารถเอาไว้ใช้เพาะพันธุ์พืช

เลี้ยงกบคอนโดสร้างรายได้เสริมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรบ้านหนองเทา ตำบลตะดอบ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้นำขวดนํ้าพลาสติกมาเพาะเลี้ยงกบเป็นรายได้เสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยนำขวดพลาสติกที่เตรียมไว้ทำความสะอาดเจาะรูบริเวณด้านบนของขวด เพื่อเป็นที่หายใจและให้อาหารนํ้าลูกกบอายุแรกเกิดใส่ลงในขวดพลาสติกที่เตรียมไว้ เติมนํ้าพอท่วมหลังกบปิดฝาให้สนิทจากนั้นนำไปวางในชั้นวาง โดยวางขวดพลาสติกไว้ในที่ร่มให้อาหารวันละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๓-๕ เม็ด เช้าและเย็นพร้อมกับเปลี่ยนนํ้าวันละ ๑ ครั้ง คือก่อนให้อาหารตอนเย็น

สรุปได้ว่า บ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ชาวบ้านได้มีการประกอบอาชีพทำนาและปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ และรับจ้างทั่วไป ปลูกพืชผักสวนครัวเช่น ผักชี ผักกาด ถั่วฝักยาว และพืชผักสวนครัวอื่นๆ เลี้ยงกบคอนโดเพื่อเสริมสร้างรายได้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ดังแผนภาพต่อไปนี้

^{๖๖} นายอมลสิทธิ์ สุขสง, ประวัติบ้านหนองเทา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://nongthao1.blogspot.com/p/blog-page_94.html, [๕ เมษายน ๒๕๖๐].

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๒ แสดงกิจกรรมบ้านหนองเทา

๓.๓.๓ บ้านโนนไผ่งาม น้ำเกลี้ยง

๑) ประวัติของหมู่บ้าน

บ้านโนนไผ่งาม หมู่ที่ ๑๑ เป็นหมู่บ้านที่แยกออกมาจากบ้านโนนงาม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยมีนายสุณีย์ บุญเหลือ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และต่อมาก็ได้มีผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๒ คือนายบุญหนา บัวศรี ปกครองมาจนถึงปัจจุบัน ประวัติในการตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยยึดเอาต้นไทร ที่หน้าสถานีอนามัย หลังเก่า เป็นชื่อหมู่บ้านและได้ตั้งชื่อว่าเป็น บ้านโนนไผ่งาม อยู่ห่างจากอำเภอน้ำเกลี้ยงระยะทาง ๓ กม. ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ ระยะทาง ๔๑ กม. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ตามริมลำน้ำห้วยระวี

ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีฝายห้วยระวีกั้นจำนวน ๑ ฝาย ด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบทุ่งนา ใช้ทำนาและทำไร่ มี ๓ ฤดู มีครัวเรือนทั้งหมด ๘๑ ครัวเรือน และจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง จำนวน ๓๓๐ คน แยกเป็น ชาย ๑๗๐ คน หญิง ๑๖๐ คน (จากข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๘) ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนา พุทธ ส่วนใหญ่ใช้ภาษา ไทยอีสาน เป็นภาษาท้องถิ่นมีประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษตามฮีต ๑๒ ครอง ๑๔ ได้แก่ บุญบั้งไฟ ทำบุญมหาชาติ เข้าพรรษาออกพรรษา ลอยกระทง บุญสงกรานต์ บุญกฐิน ทำบุญขึ้นปีใหม่ ฯลฯ

สังคมวัฒนธรรม มีลักษณะเหมือนชุมชนของคนเชื้อชาติลาวทั่วไป ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้แก่ จักสาน พืชผลทางการเกษตร เช่น แตงโม, พริก, ข้าวโพด, มะเขือเทศ, ยางพารา, เพาะเห็ด, ยางพารา อาชีพหลักคือ อาชีพทำนา จำนวน ๗๙ ครัวเรือน อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง ได้แก่ อาชีพทำสวน จำนวน ๕๐ ครัวเรือน อาชีพค้าขาย จำนวน ๔ ครัวเรือน และ อาชีพรับจ้าง จำนวน ๗ ครัวเรือน^{๖๗}

๒) การประกอบอาชีพของคนในชุมชน

^{๖๗} สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำเกลี้ยง, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://drive.google.com/file/d/0BwWcduoEBSHMdHp1eWJmbHBkMm8/view>, [๕ เมษายน ๒๕๖๐].

ชาวชุมชนโนนไผ่งามนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก ซึ่งนอกจากนั้นยังมีอาชีพเสริมอีกด้วย คือ การทำสวน ค่าขาย และรับจ้าง

๓) ผลិតภัณฑ์ชุมชน

บ้านโนนไผ่งาม มีผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งได้แก่ จักสาน พืชผลทางการเกษตร เช่น แตงโม, พริก, ข้าวโพด, มะเขือเทศ, ยางพารา, เพาะเห็ด, รวมไปถึงประเภทอาหาร คือ ไข่นกกระทา, กบ และปลาตุ๋ก เป็นต้น

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) ชุมชนมีการจัดระเบียบ ปรับภูมิทัศน์ภายในชุมชน ทุกวันที่ ๕ ของเดือน และมีแผนที่จะประกวดค้อมภายในหมู่บ้าน

๒) คนในชุมชนใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก ทุกครัวเรือน

๓) ชุมชนมีการจัดระเบียบของชุมชน/รักษาความสะอาด/อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน อย่างสม่ำเสมอ มากกว่า ๑๒ ครั้ง มีการจัดป้ายคำขวัญ ที่ทำการค้อมมีข้อมูลปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปล่อยปลา-ปล่อยกุ้ง ในแหล่งน้ำสาธารณะ (ลำห้วยระวี) ทุกปี มีการปลูกไม้ยืนต้น

๔) มีกิจกรรมส่งเสริมเพื่อลดการใช้พลังงาน เช่น

๔.๑ การใช้หลอดไฟฟ้าแบบประหยัด

๔.๒ รณรงค์การใช้จักรยานแทนการใช้รถยนต์-รถจักรยานยนต์

๔.๓ การผลิตเตาชีวะมวลไว้ใช้เองในครัวเรือนและผลิตไว้จำหน่าย

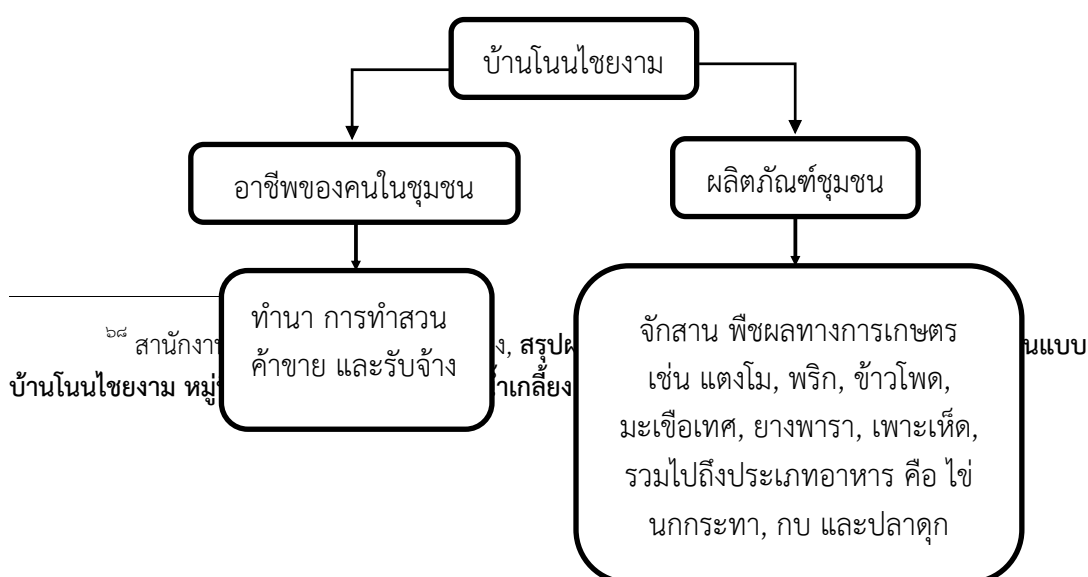
๕) มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้ได้แก่

๕.๑ การปลูกไม้ยืนต้นตามลำห้วยระวี

๕.๒ การปล่อยพันธุ์ปลา-กุ้ง ตามลำห้วยระวี เป็นประจำทุกปี

๕.๓ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ^{๖๘}

สรุปได้ว่า บ้านโนนไผ่งาม อำเภอน้ำแกลี้ยง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก ซึ่งนอกจากนั้นยังมีอาชีพเสริมอีกด้วย คือ การทำสวน ค่าขาย และรับจ้าง ยังมีผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนที่หลากหลาย ซึ่งได้แก่ จักสาน พืชผลทางการเกษตร เช่น แตงโม, พริก, ข้าวโพด, มะเขือเทศ, ยางพารา, เพาะเห็ด, รวมไปถึงประเภทอาหาร คือ ไข่นกกระทา, กบ และปลาตุ๋ก เป็นต้น ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๓ แสดงกิจกรรมบ้านโนนไชยงาม

๓.๓.๔ บ้านนาขนวน กันทรลักษ์

๑) ประวัติของหมู่บ้าน

กรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดกิจกรรมยุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ โดยมีเป้าหมาย “ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจฐานรากมั่นคง” โดยการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และได้ยกระดับการส่งเสริมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ภายใต้โครงการรักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อขยายผล โดยกำหนดให้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีศักยภาพใน ๓ มิติ คือ มิติความมั่นคง มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสังคม ด้วยความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านนาขนวน หมู่ที่ ๕ ตำบลขนุน อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีครัวเรือน ๑๕๕ ครัวเรือน ประชากรทั้งสิ้น ๙๐๕ คน แยกเป็น ชาย ๕๐๑ คน หญิง ๔๐๔ คน (จปฐ.ปี ๒๕๕๕) ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา ปลูกข้าว และทำสวนผัก (ปลูกพริก,มะเขือ) บ้านนาขนวน เป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มท่องเที่ยว และมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเข้าคัดสรรเป็นสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว มีนายปรีชา พิมพ์พันธ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยดำรงตำแหน่งมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบัน เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และยังสามารถรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีของหมู่บ้านไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น ประเพณีสงกรานต์ บุญแซ่โดนตาล การเซ่นไหว้ผีปู่ย่าตายาย/บรรพบุรุษ การเคารพญาติผู้ใหญ่

บ้านนาขนวน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ได้รับงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ และเป็นหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำชุมชนระดับจังหวัด ปัจจุบันบ้านนาขนวน ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และจากผลการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์ประเมิน ๖๒ และตัวชี้วัดกระทรวงมหาดไทย ๒๓ ตัวชี้วัด ปี ๒๕๕๔ บ้านนาขนวน จัดเป็น หมู่บ้านระดับ อยู่ดี กินดี โดยผ่านเกณฑ์ ๒๒ ตัวชี้วัด ไม่ผ่าน ๑ ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ ๑๕ มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า และได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ตามกิจกรรมยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปี ๒๕๕๕ จำนวนเงิน ๒๖,๗๕๐ บาท โดยแบ่งตามกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ตนเองและกำหนดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

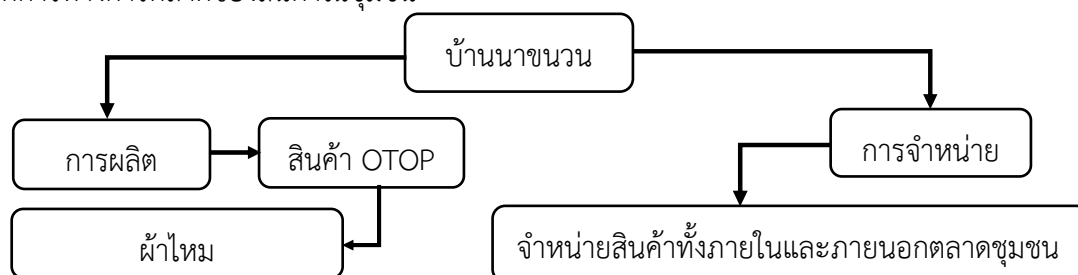
๕,๔๐๐ บาท, กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ๑๖,๐๕๐ บาท, และกิจกรรมการจัดการความรู้ ๕,๓๐๐ บาท และเพื่อส่งเสริมการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีระบบการบริหารจัดการชุมชน

ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการพัฒนาตามแนวทางการดำเนินงานโครงการรักษาและพัฒนาคุณภาพความเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเพื่อขยายผล ในปี ๒๕๕๕ มีการประเมินผลการพัฒนาด้วยตัวชี้วัด ๔ ด้าน ๒๓ ตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย จัดระดับเป็น “หมู่บ้านอยู่ดี กินดี” โดยผ่านตัวชี้วัด ๒๒ ตัวชี้วัด ไม่ผ่าน ๑ ตัวชี้วัด คือ ตัวชี้วัดที่ ๑๕ มีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างคุณค่า และเมื่อประเมินความสุขมวลรวมครั้งที่ ๒ พบว่ามีความสุขเพิ่มขึ้น จากเดิมที่ประเมินความสุขก่อนดำเนินโครงการฯ โปรทความสุขมีคะแนน ๙๘.๐๒ คะแนน และประเมินโปรทความสุขครั้งที่สองมีคะแนน ๙๘.๘๘ คะแนน^{๖๙}

๒) การผลิตและจำหน่าย

๑) การผลิต บ้านนาขนวน มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีการทำสวนยางพารา รวมถึงการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคและขาย มีการเพาะเห็ดนางฟ้าและเห็ดนางรม การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลาเพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชนเองและเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทอผ้าไหม และมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมภายในหมู่บ้าน ได้ส่งผลิตภัณฑ์ผ้าไหมเข้าคัดสรรเป็นสินค้า OTOP ระดับ ๔ ดาว บ้านนาขนวน มีกองทุนปุ๋ย ที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อให้สมาชิกได้นำไปใช้ในการทำการเกษตร และยังได้จำหน่ายปุ๋ยดังกล่าวให้กับชุมชนข้างเคียงและผู้สนใจทั่วไปด้วย กองทุนปุ๋ยบ้านนาขนวน มีสถานที่ และเครื่องมืออุปกรณ์ในการอัดเม็ดปุ๋ย เป็นของตัวเองโดยได้รับบสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

๒) การจำหน่าย ผลผลิตของบ้านนาขนวนทั้งหมดที่เป็นสินค้าการเกษตรจะจำหน่ายทั้งภายในและตลาดภายนอกชุมชน และพ่อค้าเข้ามาซื้อถึงพื้นที่ ทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของตลาด ในส่วนของผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จะนำสินค้าไปแสดงในงาน OTOP ต่างๆ และจะมีลูกค้าสั่งจองเป็นรายๆไป แต่จะมีปัญหาในเรื่องของการไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้ ทำให้ได้ราคาไม่เป็นธรรม อีกทั้งผลผลิตจะมีมากเป็นบางเวลาทำให้ราคาตกต่ำ ยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการผลผลิตและมีระบบการจัดการทางการตลาดของสินค้าในชุมชน

^{๖๙} ชัชวาลย์ จูมา, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://kantharalak.cdd.go.th/wp-content/uploads/2013/05/ถอดบทเรียนบ้านนาขนวน.pdf>, [๕ เมษายน ๒๕๖๐].

ภาพแสดงที่ ๓.๑.๔ บ้านนาขนวน

สรุปได้ว่า บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ชาวบ้านมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก และมีการทำสวนยางพารา รวมถึงการปลูกผักสวนครัวเพื่อบริโภคและขาย มีการเพาะเห็ดนางฟ้าและเห็ดนางรม การเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชนเองและเป็นหมู่บ้านแห่งการท่องเที่ยว และในด้านการเกษตร

๓.๓.๕ บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์

บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีสวนปศุสัตว์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ OTOP เด่น มีโรงสีชุมชน เป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ และปลูกผักสวนครัวทุกครัวเรือน ผู้นำชุมชนที่เป็นวิทยากรได้ ๕ คน ต้อนรับคณะศึกษาดูงานได้ ๑๕๐ คน/วัน จัดอาหารและเครื่องดื่มได้

๑) ประวัติความเป็นมาของชุมชน

บ้านธาตุทอง เดิมคือบ้านธาตุ หมู่ที่ ๓ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๒๙ หมู่บ้านแห่งนี้ ได้มีราษฎรชาวอำเภอกำแพงแสน อำเภอบางขัน อำเภอบางบาล จังหวัดสุรินทร์ และอำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ ได้อพยพย้ายครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากิน จำนวน ๗๑ ครัวเรือน ต่อมาเมื่อมีจำนวนครัวเรือนและประชากรเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๓๐ นายเถา บัวทอง และคณะครัวเรือนที่อพยพมาด้วยกัน ได้ปรึกษารื้อหรือกับ นายทอง พงษ์ชาติ ผู้ใหญ่บ้านธาตุ ในสมัยนั้น เพื่อทำการประชาคมแยกหมู่บ้าน ผลการประชาคมได้มีมติแยกหมู่บ้าน และผ่านการพิจารณาจากทางการให้แยกหมู่บ้าน เมื่อวันที่ ๑๑ ก.ค. ๒๕๓๑ โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านธาตุทอง" ตามชื่อเดิมของหมู่บ้านและชื่อผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้น ปัจจุบันมี นายทวีต มลิพันธ์ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

๒) ลักษณะด้านภูมิประเทศ

บ้านธาตุทอง ตั้งอยู่จังหวัดศรีสะเกษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรือที่เรียกว่า อีสานใต้ ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม สภาพภูมิอากาศ มี ๓ ฤดูกาล คือ ฤดูฝน ฤดูแล้ง ฤดูหนาว จำนวนครัวเรือน ๑๔๗ ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด ๕๙๕ คน แบ่งเป็น ชาย ๒๙๓ คน และหญิง ๓๐๒ คน อาชีพหลัก คือ ทำนา อาชีพเสริม คือ ทำไร่ ทำสวน ปลูกมันสำปะหลัง ค้าขาย และรับจ้าง รายได้เฉลี่ยของประชากร ๕๒,๐๘๔ บาท/คน/ปี (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี ๒๕๕๘)

ผู้มีความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ในชุมชน

๑. นายสวัน จันประโคน ปราชญ์ด้านการจักสาน

๒. นายเอ็น บุญทอง ปราชญ์ด้านยาสมุนไพรแผนโบราณ

ข้อมูลสภาพทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และบริการขั้นพื้นฐานของชุมชน

๑. โรงเรียน จำนวน ๑ แห่ง

๒. วัด จำนวน ๑ แห่ง

๓. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน ๑ แห่ง

ประเพณีที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ ประเพณีแซนโฎนตา ประเพณีก่อเจดีย์ข้าวเปลือก ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีออกพรรษา ประเพณีฮาวปลิงจองใต้

ข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

๓) การมีไฟฟ้าใช้ของครัวเรือน

มีไฟฟ้าใช้ จำนวน ๑๔๗ ครัวเรือน

ไม่มีไฟฟ้าใช้ จำนวน - ครัวเรือน

โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน ๑ แห่ง

แหล่งน้ำสาธารณะ จำนวน ๒ แห่ง

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ จำนวน ๒ แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น จำนวน ๓ แห่ง

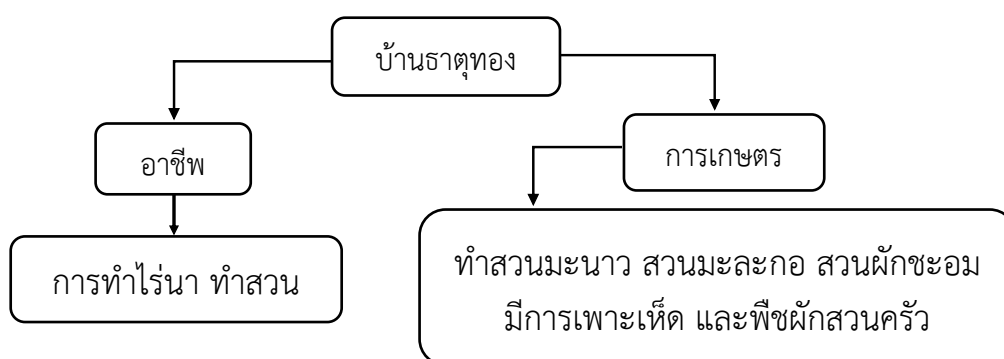
บ่อบาดาล จำนวน ๒ แห่ง

บ่อน้ำตื้น จำนวน ๓ แห่ง

ถังเก็บน้ำฝน (คลส.) จำนวน ๑ แห่ง^{๗๐}

๔) ด้านการเกษตร

ชาวบ้านในชุมชนบ้านธาตุทองนั้นได้มีการทำไร่ นา ทำสวนมีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง และมีการทำสวนมะนาว สวนมะละกอ สวนผักชะอม มีการเพาะเห็ด และพืชผักสวนครัวอื่นๆ ส่วนผลิตภัณฑ์ก็มีผ้าไหม กระเป๋าถักจากฝีมือของกลุ่มแม่บ้านเป็นต้น

ภาพแสดงที่ ๓.๑.๕ บ้านธาตุทอง

สรุปได้ว่า บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสุมาลย์ มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีสวนป่าครัวชุมชน ผลิตภัณฑ์ OTOP เด่น มีผลิตภัณฑ์ที่มีผ้าไหม กระเป๋าถักจากฝีมือของกลุ่มแม่บ้านมีโรงสีชุมชน เป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ และปลูกผักสวนครัวทุกครัวเรือน

๓.๒.๖ บ้านร่งระ ตำบลตูม อำเภอปรางค์กู่

๑) ประวัติของหมู่บ้าน

บ้านร่งระตั้งในที่ราบสูง ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ชื่อนายกอน นาคนวล ในปี พ.ศ ๒๔๕๐ เรียกขานว่าบ้านร่งระ ซึ่งเรียกชื่อตามอุปกรณ์วิดน้ำชนิดหนึ่ง ที่ชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นอุปกรณ์จับปลา

^{๗๐} ทวีต มลิพันธ์ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVp3opTAHstso3CM&hl=en_US&ll=14.597870212297503%2C103.72066857607422&z=11, [๕ เมษายน ๒๕๖๐].

บริเวณหนองน้ำ ใกล้หมู่บ้าน เรียกเป็นภาษาส่วยว่า “ หรงหระ” ตามภาษาถิ่น ต่อมาตั้งชื่อกับทางราชการว่า บ้านร่งระ ชาวบ้านร่งระเป็นชาวบ้านที่อพยพโยกย้ายมาจากหมู่บ้านขึ้นาค เนื่องจากปัญหาในการทำอยู่ทำกิน เริ่มผัดเคือง เนื่องจากบ้านเก่ามีประชากรเพิ่มขึ้น โดยเริ่มแรกโยกย้ายมาบุกเบิกแผ่นดินใหม่จำนวน ๗ ครัวเรือน ประกอบด้วย โดยการนำของนายคอน นาคนวน

โดยเริ่มแรก ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาศัยทรัพยากรธรรมชาติในการทำอยู่ ทำกินโดยมีวิถีชีวิตผูกพันกับ ป่า ซึ่งเป็นบริเวณสำคัญ เป็นแหล่งอาหารของชุมชนทั้งชุมชน อาชีพที่สำคัญของหมู่บ้านร่งระในอดีต

๑. ทำนา

๒. ปลุกพืช เช่น ข้าวโพด, อ้อย, ถั่วฝักยาว

๓. งานหัตถกรรมเครื่องจักสาน ใช้ในครัวเรือน เหลือใช้ก็ขายภายในชุมชน

๔. ทอผ้าจากผลิตผลทางธรรมชาติ เช่น เสื่อ กก ผ้าไหม เป็นต้น

๒) ด้านลักษณะโครงสร้างประชากร

หมู่บ้านร่งระ เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก มีจำนวน ๘๔ หลังคาเรือน มีประชากร ทั้งหมด ๓๓๕ คน ชาย ๑๔๑ คน หญิง ๑๙๔ คน ดังตารางดังต่อไปนี้ลักษณะประชากร / แบ่งตามช่วงอายุและเพศ

๓) ลักษณะประชากร

จำนวนประชากร ๓๓๕ คน เพศ ชาย ๑๔๑ หญิง ๑๙๔^{๗๑}

๔) ด้านทรัพยากรในชุมชน

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอันเป็นบริเวณที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนมีดังต่อไปนี้

๑.ป่าทำเลียงสัตว์ สาธารณประโยชน์ ตั้งอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของหมู่บ้าน ซึ่งมีเนื้อที่โดยประมาณ ๒๐๐ ไร่ ชุมชนหมู่บ้านใช้เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะในฤดูกาลทำนา นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งอาหาร และเชื้อเพลิงของชุมชน โดยเฉพาะในฤดูฝน จะมีเห็ดชนิดต่าง ๆ และหน่อไม้ขึ้นเป็นจำนวนมาก

๒.ทรัพยากรด้านแหล่งน้ำที่ชุมชนใช้ประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ข้อมูลจาก กชช ๒ ค) นอกจากนี้น้ำบ้านร่งระยังมีลำห้วยไหลผ่านและมีการใช้ประโยชน์

๕) รายได้

จากที่กล่าวในหัวข้อที่ผ่านมา พบว่า อาชีพหลักของชุมชน คือการทำนาอาชีพเสริมได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ และการไปรับจ้างขายแรงงานต่างถิ่น ซึ่งจากข้อมูล (จปฐ.) พบว่าในแต่ละครัวเรือนมีรายได้ต่อปี เฉลี่ยครัวเรือนละ ๒๔,๖๗๙ บาท

ชุมชนบ้านร่งระ ชุมชนชาวกูย ชุมชนเล็ก ๆ ที่มีที่มีกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ตลอดปี และมีผู้คนแวะเวียนมาเยี่ยมยามแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อยู่มิได้ขาด ถ้ามองว่าชุมชนแห่งนี้มีอะไรดีกันเล่า ถึงมี

^{๗๑} หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVp3opTAHstsso3CM&hl=en_US&ll=14.882004130378839%2C104.03322370881347&z=14 , [๖ เมษายน ๒๕๖๐].

ผู้คนและหน่วยงานของรัฐ เอกชน แวะเวียนมาเยี่ยมยามมิได้ขาด ในช่วง ๒-๓ ปีมานี้ คำตอบที่ชัดเจน คงจะไม่มีให้ หากแต่จะเชิญชวน ให้ท่านมา ยลบ้านรณะ ด้วยสายตาของท่านเอง แล้วท่านรับรู้ถึงความดีงาม ถึงคุณค่าที่ชุมชนแห่งนี้ร่วมกันปฏิบัติสืบต่อกันมา จนถึงปัจจุบัน และจะร่วมกันขับเคลื่อนสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ในทุก ๆ มิติ ในอนาคตและสืบทอดสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน

หมู่บ้านรณะ ได้ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้ ร่วมกันในการพัฒนาครัวเรือนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และขยายผลสู่ครัวเรือนอื่น ๆ โดยมีหลักการดำรงชีวิต ที่เน้นการลดรายจ่าย สร้างรายได้ และให้แต่ละครัวเรือนมีการออมเงินกับกลุ่มองค์กรทางการเงินในชุมชน นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมการจัดตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนบ้านรณะเพื่อช่วยเหลือกันเองในชุมชน โดยปัจจุบันมีกลุ่มองค์กรในชุมชน ทั้งที่ภาครัฐสนับสนุน และที่ชุมชนดำเนินการเอง มากกว่า ๑๐ องค์กร เช่น ร้านค้าชุมชน ธนาคารข้าว กองทุนเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น เรียกได้ว่า ชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาแหล่งเงินทุนในชุมชนเพื่อระดมทุนกู้ยืม ใช้จ่ายกันเอง ในชุมชน ลดการพึ่งพาภายนอกได้เป็นอย่างดี

เมื่อการดำเนินกิจกรรมโดยชุมชนเอง มีความชัดเจน งานชุมชนเป็นรูปธรรมขึ้น หน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่จึงได้เข้ามาสนับสนุนตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปรางค์กู่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาปรางค์กู่ ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ ๕๓ และองค์การบริหารส่วนตำบลตูม ทั้งนี้ในปี ๒๕๕๔ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาปรางค์กู่ ได้สนับสนุนให้ชุมชนบ้านรณะ ยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธกส.บ้านรณะ ดำเนินการฝึกอบรม ในปี ๒๕๕๔ อบรมเกษตรกรท่อนอก ระบบ หลักสูตรการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการ ทั้งสิ้น ๑๗ รุ่น เป้าหมาย ๑,๐๐๐ กว่าราย ในปี ๒๕๕๕ อบรมพักหนี้เกษตรกร หลักสูตรการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการจำนวน ๒๑ รุ่น เป้าหมาย จำนวน ๑,๕๐๐ กว่าราย โดยชุมชนได้ร่วมกันจัดหลักสูตรในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ตามรายละเอียดดังนี้

๑.วิชา หลักเศรษฐกิจพอเพียงและการปรับกระบวนการทัศน์ ประกอบด้วยกิจกรรมชุมชนดังนี้- กิจกรรมเกษตรทฤษฎีใหม่ -การผลิตปุ๋ยหมักใช้เอง /ปุ๋ยชีวภาพ แนวคิดกระบวนการทัศน์การพัฒนา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการแสดงละครชีวิตพอเพียง

๒.การวางแผนธุรกิจและการจัดการข้อมูล ประกอบด้วย กิจกรรมร้านค้าชุมชน การเชื่อมโยงระบบกลุ่มองค์กรทางการเงินชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต / ธนาคารข้าว โรงสีชุมชน บทเรียนความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ธุรกิจท้องถิ่น สวนเห็ดดอกกลาดวน / ตลาดชุมชนบ้านหนองเชียงทูน

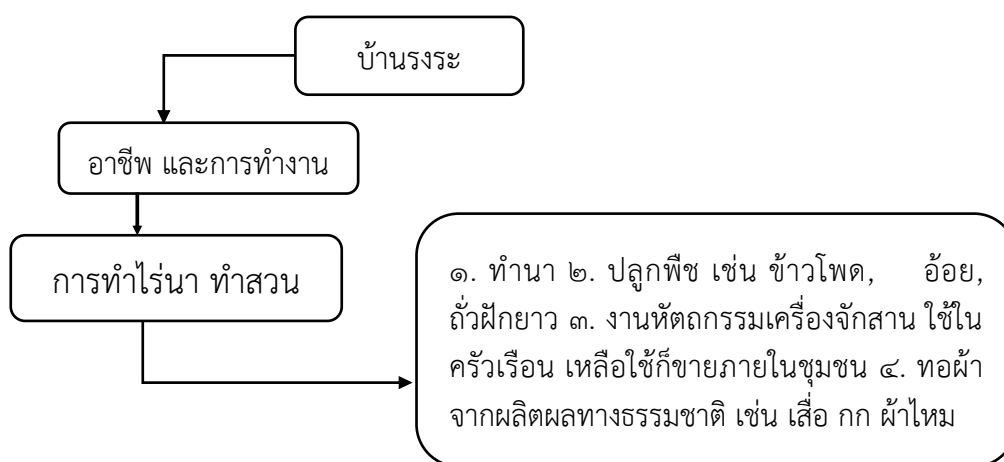
๓.การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต กิจกรรมที่นำเสนอประกอบด้วย การเลี้ยงหมูหลุม ปุ๋ยชีวภาพ (ขี้หมู) สารหมักขี้หมูปุ๋ยบำรุงใบ

๔.การจัดทำแผนชีวิต ครัวเรือนที่ประสบผลสำเร็จในการพลิกฟื้นจากผู้ประสบปัญหาสู่ครัวเรือนต้นแบบพึ่งตนเอง การผลิตน้ำส้มควันไม้ การปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ การเลี้ยงหม่อนไหม

๕.การจัดการกลุ่ม เครือข่าย ชุมชน การตลาด การผลิตข้าวกล้องงอก การแปรรูปน้ำข้าวกล้องงอก

๖.การจัดทำบัญชีครัวเรือน แผนชุมชน-ประสบการณ์การทำบัญชีรายรับรายจ่าย ระดับครัวเรือนและ ภาพรวมของชุมชน การทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูล การเชื่อมโยงบัญชีครัวเรือน สู่ แผนชีวิต แผนชุมชน

๗.การเสริมสร้างสุขภาวะ-สมุนไพรใกล้ตัวประโยชน์ สรรพคุณ ประโยชน์-การทำกัวชา

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๖ บ้านร่งระ

สรุปได้ว่า บ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอบางคนที ชาวบ้านมีอาชีพหลักของชุมชน คือการทำนา อาชีพเสริมได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ และการไปรับจ้างขายแรงงานต่างถิ่น มีการจัดการกลุ่มเครือข่าย ชุมชน การตลาด การผลิตข้าวกล้องงอก การแปรรูปน้ำข้าวกล้องงอก มีการวางแผนธุรกิจ และการจัดการข้อมูล ประกอบด้วย กิจกรรมร้านค้าชุมชน การเชื่อมโยงระบบกลุ่มองค์กรทาง การเงินชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต /ธนาคารข้าว โรงสีชุมชน บทเรียน ความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ธุรกิจท้องถิ่น สวนเห็ดดอกถั่วถนอม /ตลาดชุมชนบ้านหนองเชียงทูน /การผลิตปุ๋ยหมักใช้เอง /ปุ๋ยชีวภาพ และอื่น

๓.๓.๗ บ้านละทาย กันทรารมย์

๑) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

เป็นตำบลเก่าแก่ ตั้งมาเมื่อปี ๒๓๒๓ สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ปัจจุบันตำบลละทาย ขึ้นกับอำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ มีหมู่บ้านในการปกครอง จำนวน ๙ หมู่บ้าน

๒) พื้นที่

ตำบลละทายมีเนื้อที่ทั้งหมด ๒๑ ตร.กม. มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์

๓) อาชีพ

อาชีพหลัก ทำนา ปลุกพริก หอมแดง

อาชีพเสริม รับจ้าง ค้าขาย

สาธารณสุขโรค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. ๑,๒๘๔ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ของ

พื้นที่

๔) สินค้าที่น่าสนใจ

๑. ข้าวกล้องหอมนิล
๒. น้ำพริกเผา เป็นน้ำพริกเผาบรรจุกระปุก หลายขนาด อร่อย สะอาด ถูกหลักอนามัย
๓. พริกปลอดสารพิษ
๔. ผลิตภัณฑ์ กระเป่าผ้า
๕. ผลิตภัณฑ์ เสื้อเตย^{๗๒}

บ้านละทายมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยใช้แนวทาง ๖ ด้าน ของกรมการพัฒนาชุมชน มีการส่งเสริมให้ครัวเรือนบ้านละทายนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยส่งเสริมครัวเรือนนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ มากกว่าร้อยละ ๕๐ ของครัวเรือนทั้งหมด ผลการดำเนินกิจกรรมตามวิถีแห่งความพอเพียงคนในครอบครัวเรือนมีอาชีพเสริมจากกลุ่มกิจกรรมในชุมชน มีรายได้เพิ่มขึ้น ได้บริโภคอาหารที่ผลิตเองได้ ปลอดภัยจากสารเคมี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน คนในครอบครัวมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านละทาย มีการผลิตและการบริโภค/อุปโภคในครัวเรือน ลดรายจ่าย เหลือขายแลกเปลี่ยนรายได้ มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามความเหมาะสมของชุมชน มีการสนับสนุนให้หมู่บ้านมีกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่อยู่ในท้องถิ่นและใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มคุณค่า หรือมูลค่า มีการจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ให้คนในและนอกหมู่บ้านได้ค้นคว้าหาความรู้ เรียนรู้องค์ความรู้และใช้ความรู้ในการดำรงชีวิต มีกิจกรรมการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี และวิทยาการใหม่ๆ ให้แก่คนในชุมชนและนอกชุมชน ๑) การใช้พลังงานทดแทนด้วยโซลาร์เซลล์ ๒) การเพาะเห็ดในโอ่งและท่อซีเมนต์ ๓) การผลิตก๊าซชีวภาพ และ ๔) การทำเกษตรสีเขียวตามแนวทางเกษตรอินทรีย์

๕) แผนงานกิจกรรมของกลุ่มละทายพอเพียง หมู่ที่ ๘ ที่จะดำเนินการ

๑. ด้านการพัฒนาอาชีพและรายได้ ของคนในชุมชน
๒. โครงการอัดก้อนเห็ด นางฟ้า สร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน
๓. ด้านสวัสดิการต่างๆ ได้แก่ ทุนการศึกษา ทุนเพื่อการศึกษาอบรม ทุนสวัสดิการ สงเคราะห์สมาชิก ทุนประสภักดิ์ปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือประชาชนในการดำรงชีพตั้งแต่แรกเกิด จนเสียชีวิตเป็นต้น
๔. ด้านการพัฒนากรรมการ/สมาชิก ได้แก่ การฝึกอบรม การสัมมนา และการศึกษาดูงาน

๖) ด้านการประกอบอาชีพของชุมชน

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี ๒๕๕๙ จำนวนประชากรจำแนกประเภทตามประเภทอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ๘๖ คน รองลงมาคือ รับราชการ

^{๗๒} หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVp3opTAHstss03CM&hl=en_US&ll=15.173008734052347%2C104.58405019999998&z=13, [๖ เมษายน ๒๕๖๐].

เจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน ๔๙ คน รับจ้างทั่วไป จำนวน ๓๓ คน นอกจากนี้เป็นการประกอบอาชีพอื่น เช่นการทำธุรกิจส่วนตัวและกำลังศึกษาอยู่เป็นต้น

๓) ปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

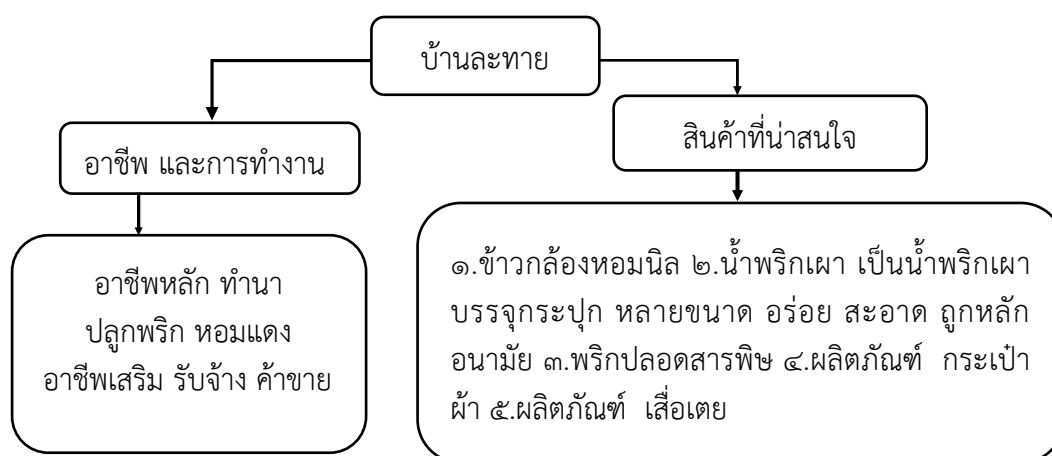
ในหมู่บ้านเป็นแหล่งรวมปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอด องค์ความรู้จากบรรพบุรุษ และจากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ท่านผู้รู้เหล่านี้พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำในการดำรงชีวิต และพัฒนาหมู่บ้าน พอจะจำแนกได้ดังนี้

๑.ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสาน/เครื่องจักสาน นางจินตนา เจริญนาม นายปานเพ็ง อ่อนเนตร

๒.ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะพื้นบ้านเพลงพื้นบ้านลำต่อกลอน นาย สมบูรณ์ สารภาพ

๓.ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอกชดแห ทอดปลา นายสมบัติ โปรวะ

๔.ปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการทำเกษตร ปลอดภัย นายศักดิ์ดา พละศักดิ์ และ นายดาเรศ พละศักดิ์

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๗ บ้านละทาย

สรุปได้ว่า บ้านละทาย ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือทำนา ปลูกพริก ปลูกหอมแดง อาชีพเสริม รับจ้าง ค้าขาย และสาธารณสุขโรค แล้วหมู่บ้านละทายยังมีสินค้าที่น่าสนใจได้แก่ ข้าวกล้องหอมนิล น้ำพริกเผา เป็นน้ำพริกเผาบรรจุกระปุก หลายขนาด อร่อย สะอาด ถูกหลักอนามัย พริกปลอดสารพิษ ผลิตภัณฑ์ กระเป๋ ผ้า ผลิตภัณฑ์ เสื้อเตย และในหมู่บ้านเป็นแหล่งรวมปราชญ์ชาวบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับการถ่ายทอด องค์ความรู้จากบรรพบุรุษ และจากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ท่านผู้รู้เหล่านี้พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำในการดำรงชีวิต และพัฒนาหมู่บ้าน

๓.๓.๘ บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ

บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เข้มแข็ง ชีววิถี และกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ผู้นำชุมชนที่เป็นวิทยากรได้ ๕ คน ต้อนรับคณะศึกษาดูงานได้ ๑๕๐ คน/วัน จัดอาหารและเครื่องดื่มได้

๑) ประวัติของหมู่บ้าน

บ้านหนองกอง หมู่ที่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ มีอายุประมาณเกือบ ๒๐๐ ปี มีจำนวน ๑๑๕ ครัวเรือน ประชากร ๕๒๒ คน แยกเป็นชาย ๒๖๐ คน เป็นหญิง ๒๖๒ คน

พื้นที่รวม ๑,๓๒๐ ไร่ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การ ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ทำนาเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพเสริม คือ ทำปุ๋ยอินทรีย์ ปลูกพืชผักสวนครัว ทอผ้าไหม กลุ่มอาชีพต่างๆ ค้าขาย รับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย ๗๐,๒๙๓ บาทต่อคนต่อปี (จปฐ.ปี ๒๕๕๘)^{๗๓}

๒) สภาพทางสังคม

ยึดขนบธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติร่วมกัน อยู่แบบเครือญาติ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

๓) สภาพทางเศรษฐกิจ

(๑) อาชีพหลัก ทำนา (๒) อาชีพเสริม ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ช่างก่อสร้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น

๔) เศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองกองมีการสืบสานประเพณีทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ เพื่อผลผลิตที่ปลอดภัย ผลิตข้าวอินทรีย์สู่ครัวโลก

พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมีอยู่ ๔ ไร่ แบ่งออกเป็น โรงปุ๋ย ๑ งาน ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ๑ หลัง ขนาด ๑ งาน โรงเรือน ๑ หลัง แปลงปลูกผักเพื่อการสาธิตหลายประเภท บ่อปลาเพื่อใช้น้ำในการรดผัก และมีแปลงนาข้าวเพื่อการสาธิตขนาด ๑ งาน

๕) กิจกรรมภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

มีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น การประกอบอาชีพ การลดการใช้สารเคมี โดยใช้จุลินทรีย์ EM มีกิจการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ด้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงมีการเลี้ยงสัตว์ มีน้ำหมัก EM สารไล่แมลง การประหยัดพลังงานจากเตาถ่าน มีรูปสมุนไพรร้อยๆ ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพจากมูลสัตว์

๖) กิจกรรมภายนอกศูนย์เรียนรู้

แหล่งเรียนรู้มีจำนวน ๔ จุด ได้แก่

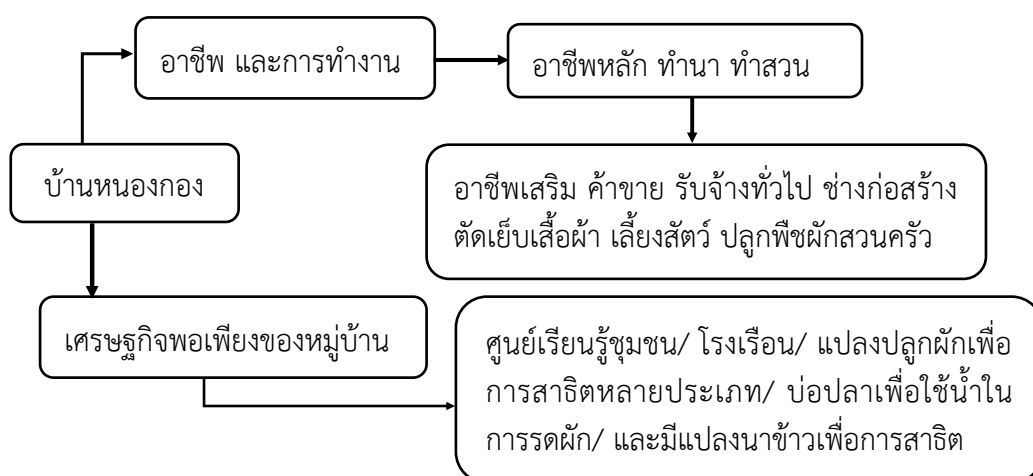
จุดที่เรียนรู้ ๑ เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์ธรรมชาติ การเพาะเห็ดฟาง และมีการประหยัดพลังงานโดยมีการนำมูลสัตว์มาผลิตเป็นก๊าซธรรมชาติเพื่อใช้ในครัวเรือน

จุดที่เรียนรู้ ๒ เป็นจุดเรียนรู้ด้านปศุสัตว์ คือจะเป็นที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ทุกชนิด และยังผลิตอาหารเสริมเพื่อลดรายจ่ายด้านอาหารสัตว์

^{๗๓} ชาติชาย บุญผุย, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVp3opTAHstss03CM&hl=en_US&ll=15.20238860000005%2C104.0932702999997&z=13, [๖ เมษายน ๒๕๖๐].

จุดเรียนรู้ที่ ๓ เป็นจุดเรียนรู้ด้านประมง คือจะให้ความรู้คำแนะนำและคำปรึกษาในเรื่องของการเลี้ยงสัตว์น้ำทุกชนิดในหมู่บ้าน ได้แก่บ่อพลาสติก บ่อธรรมชาติ ได้แก่ ปลาตุก ปลานิล กบ และอื่นๆ

จุดเรียนรู้ที่ ๔ เป็นจุดเรียนรู้ด้านการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ประหยัดและอดออม ได้แก่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพต่างๆที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนบ้านหนองกองเป็นอย่างมาก เช่นน้ำยาอเนกประสงค์ ฐปสมุนไพร่ไล่ยุง ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และผักปลอดสารพิษ

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๘ บ้านหนองกอง

สรุปได้ว่า บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโคต อำเภโพนศรีสุวรรณ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เข้มแข็ง ชีววิถี และกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เช่น ทำนา ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ช่างก่อสร้าง ตัดเย็บเสื้อผ้า เลี้ยงสัตว์ ปลุกพืชผักสวนครัว ภายในหมู่บ้านหนองกองมีการสืบสานประเพณีทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ เพื่อผลผลิตที่ปลอดภัย ผลิตข้าวอินทรีย์สู่ครัวโลก พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดมีอยู่ ๔ ไร่ แบ่งออกเป็น โรงปุ๋ย ๑ งาน ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ๑ หลัง ขนาด ๑ งาน โรงเรือน ๑ หลัง แปลงปลูกผักเพื่อการสาธิตหลายประเภท บ่อปลาเพื่อใช้น้ำในการรดผัก และมีแปลงนาข้าวเพื่อการสาธิตขนาด ๑ งาน

๓.๓.๙ บ้านโนนคู้ หมู่ที่ ๗ ตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน

๑) ประวัติของหมู่บ้าน

เดิมที่บ้านโนนคู้ ชื่อว่า โนนคุณ อำเภอชุนัน ในสมัยนั้น นายหมุน บุชบา เป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้มีการประชุมลูกบ้านว่าชื่อหมู่บ้าน ควร จะมีการเปลี่ยนใหม่ เนื่องจากสภาพบ้านที่อยู่มีความอุดมสมบูรณ์สัตว์ป่ามากมายป่าไม้เขียวชะอม และหมู่บ้านตั้งอยู่ในที่สูงแหล่งน้ำมีหลายแห่ง และมีต้นประดู่มากในสมัยนั้น จึงเปลี่ยนชื่อใหม่ เป็นบ้านโนนคู้ จนถึงปัจจุบัน

บ้านโนนคู้ หมู่ที่ ๗ ตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน กิจกรรมการเพาะเห็ด ปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นวิทยากรได้ ๒ คน รับคณะศึกษาดูงานได้ ๕๐ คน จัดอาหารและเครื่องดื่มได้

๒) การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของบ้านโนนคู้ คือ การทำนา ปลูกหอม ปลูกพริก ทุกหลังคาเรือน และการทอผ้าจะเป็นช่วงเวลาว่าง ทอไว้ใช้เป็นส่วนใหญ่มีเหลือขายบ้าง

๓) สภาพทางเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพ มีอาชีพหลักคือ การประกอบอาชีพเกษตร ได้แก่การทำนา อาชีพเสริม การปลูกผัก ปลูกพริก ปลูกหอม ปลูกกระเทียม เก็บของป่าตามฤดูกาล เช่น เห็ด ไข่มดแดง เป็นต้น และรับจ้างทั่วไป

ตารางแสดงรายได้-รายจ่าย รวมและเฉลี่ยต่อครัวเรือน/คน ในหมู่บ้าน (ข้อมูล จปฐ. ปี ๒๕๕๖) รายได้จากการประกอบอาชีพของประชากร จำนวนรายได้เฉลี่ย (บาท)

๑.รายได้เฉลี่ยครัวเรือน ๔๔,๗๙๒

๒.รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ๓๒,๓๗๕

๓) ผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชน

- เห็ดนางฟ้า - นางรม

- น้ำยาล้างจาน

- เครื่องจักสาน

กลุ่มกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

ชื่อกลุ่ม/องค์กร ปีที่ก่อตั้ง สมาชิก (คน/คร.) เงินทุน (บาท)

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ๒๕๕๖ ๔๑ ๑๒,๖๐๐

กลุ่มโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน ๒๕๕๔ ๓๘ ๒๘๐,๕๘๗

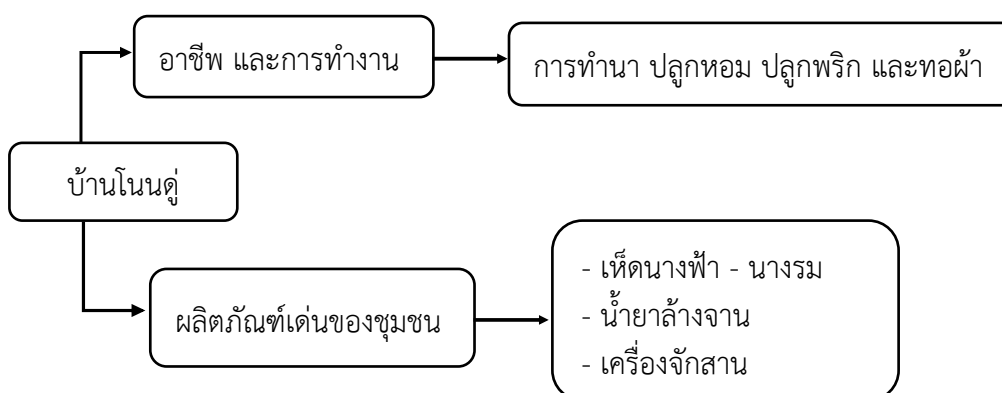
กองทุนหมู่บ้าน ๒๕๕๔ ๑๐๐ ๒,๒๐๐,๐๐๐

กลุ่มเลี้ยงปลา ๒๕๕๖ ๑๑ ๑,๕๐๐

กลุ่มทำน้ำยาล้างจาน ๒๕๕๖ ๑๘ ๒,๔๐๐

กลุ่มเพาะเห็ด ๒๕๕๖ ๒๒ ๘,๐๐๐

ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญของชุมชนบ้านโนนตู เป็นบ้านขนาดเล็ก มีครัวเรือนทั้งสิ้น ๓๘ ครัวเรือน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตแบบสังคมชนบท มีวิถีชีวิตแบบเกษตร การอยู่ร่วมกันในสังคม มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นคุ้ม ประชากรส่วนใหญ่ มีจิตใจเอื้ออารี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน^{๗๔}

^{๗๔} ภาชี จำนวนค์, หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVp3opTAHstss03CM&hl=en_US&ll=14.957918099999993%2C104.26938949999999&z=13, [๖ เมษายน ๒๕๖๐].

ภาพแสดงที่ ๓.๓.๙ บ้านโนนคู้

สรุปได้ว่า บ้านโนนคู้ หมู่ที่ ๗ ตำบลควนใหญ่ อำเภอลำทะเมนชัย การทำนา ปลูกหอม ปลูกพริก ทุกหลังคาเรือน เก็บของป่าตามฤดูกาล เช่น เห็ด ไข่มดแดง และการทอดผ้าจะเป็นช่วงเวลาว่าง ทอไว้ใช้เป็นส่วนใหญ่มีเหลือขายบ้าง และผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชน -เห็ดนางฟ้า -นางรม -น้ำยาล้างจาน -เครื่องจักสาน และมีกลุ่มกองทุนต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

๓.๓.๑๐ บ้านหนองคูน้อย บึงบูรพ์

๑) ประวัติความของหมู่บ้าน

เดิมบ้านหนองคูเมื่อแรกเริ่มตั้งหมู่บ้านมีหนึ่งชุมชน ต่อมาได้แยกออกมาตั้งชุมชนใหม่ เรียกว่า บ้านหนองคูน้อย ดังคำบอกเล่าของ คุณยายพูน ชินพันธ์ ว่า “ขุนพรหมโคตรซึ่งเป็นทวดของคุณยาย ได้แยกตัวมาตั้งบ้านใหม่ เรียกว่าบ้านหนองคูน้อย” จึงเกิดเป็นบ้านหนองคูใหญ่ หมู่ที่ ๙ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ และบ้านหนองคูน้อยหมู่ที่ ๘ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ

-เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ มีประกาศตั้งกิ่งอำเภอบึงบูรพ์ ในระหว่างปี พุทธศักราช ๒๕๒๓ กิ่งอำเภอบึงบูรพ์ซึ่งมีตำบลเปี้ยะเพียงตำบลเดียวได้แบ่งเขตตำบลเพิ่มขึ้นอีก เป็น ตำบลบึงบูรพ์ อำเภอบึงบูรพ์จึงมีสองตำบล คือตำบลเปี้ยะและตำบลบึงบูรพ์ บ้านหนองคูใหญ่และบ้านหนองคูน้อยอยู่ในเขตตำบลเปี้ยะ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๗ กิ่งอำเภอบึงบูรพ์ได้ยกฐานะเป็นอำเภอบึงบูรพ์ บ้านหนองคูใหญ่ หมู่ที่ ๙ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์เปลี่ยนเป็นบ้านหนองคูใหญ่ หมู่ที่ ๗ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ บ้านหนองคูน้อยหมู่ที่ ๘ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ เปลี่ยนเป็น บ้านหนองคูน้อยหมู่ที่ ๘ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ

-เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๑ บ้านหนองคูใหญ่ หมู่ที่ ๗ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ แบ่งออกเป็น ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคูใหญ่ หมู่ที่ ๗ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ และ บ้านหนองคูใต้ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ

-เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๓ บ้านหนองคูน้อย หมู่ที่ ๘ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ แบ่งออกเป็น ๒ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองคูน้อย หมู่ที่ ๘ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ และ บ้านหนองคูใหม่ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลเปี้ยะ อำเภอบึงบูรพ์ จ.ศรีสะเกษ^{๗๕}

๒) การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา และประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย เลี้ยงโค, เลี้ยงสุกร, ปลูกพริก, ปลูกมันสำปะหลัง และรับจ้างทั่วไป

๓) ด้านส่งเสริมอาชีพเศรษฐกิจ

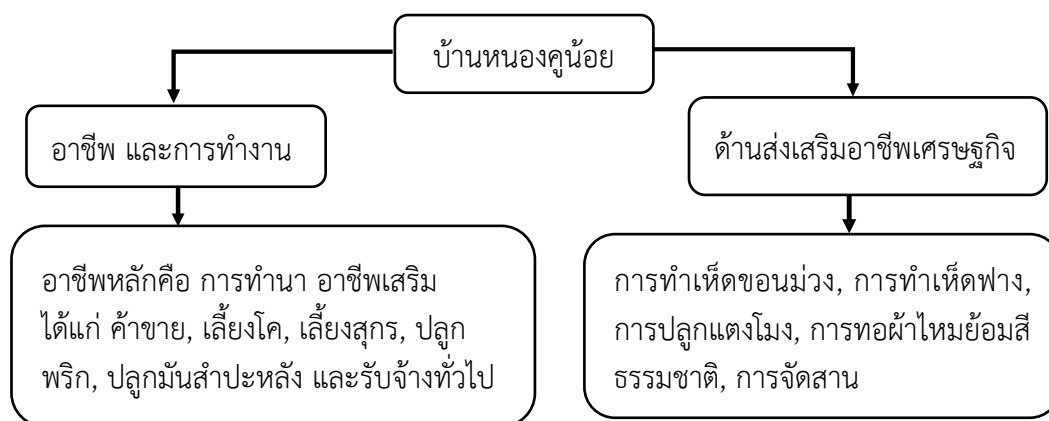
^{๗๕} หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1DYhVghDiDyVp3opTAHstss03CM&hl=en_US&ll=15.31429683547774%2C104.02841444788817&z=13, [๖ เมษายน ๒๕๖๐].

บ้านหนองคูน้อยได้ดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยหมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบในปี ๒๕๕๔ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พออยู่-พอกิน กิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้

- ๑) การทำเห็ดขอนม่วง
- ๒) การทำเห็ดฟาง
- ๓) การปลูกแตงโม
- ๔) การทอผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ
- ๕) การจัดสวน

๔) กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม

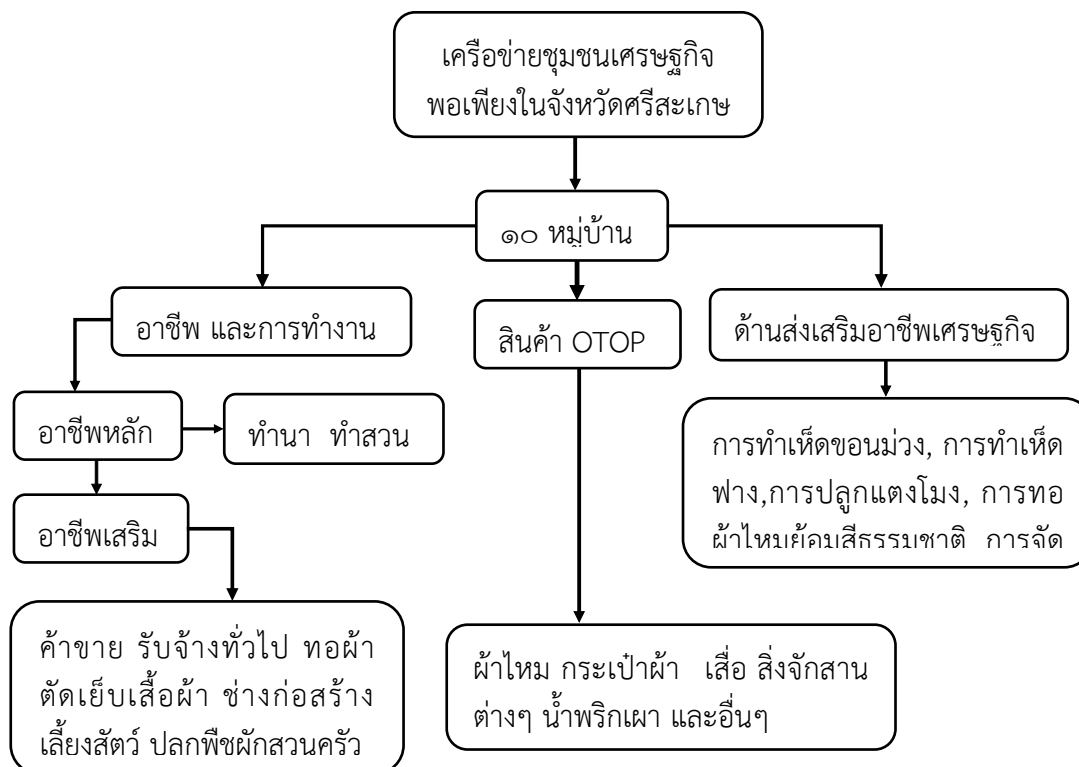
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมบ้านหนองคูน้อย หมู่ที่ ๘ ตำบลเป้าะ อำเภอบึงบอระเพ็ด จังหวัดศรีสะเกษ เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๗ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีสมาชิกจำนวน ๓๘ คน มีเงินทุนหมุนเวียน จำนวน ๒๔๐,๐๐๐ บาท ประธานกลุ่มนางสมบัติ ดวงไชยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมบ้านหนองคูน้อย มีสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ของบ้านหนองคูแต่เดิม เริ่มจากการปลูกต้นหม่อนเพื่อใช้เป็นอาหารของตัวไหม และเลี้ยงตัวไหมในกระดัง (ภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่ลักษณะวงกลม) เพื่อผลิตเส้นไหมเอง และไหมที่ได้เรียกว่า “ไหมบ้าน” มีลักษณะเส้นไม่เรียบเป็นตะปุ่มตะป่ำ ใช้สำหรับทอผ้าซิ่น ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า โดยการทอมือ การวาดลวดลาย สีสันบนผ้าได้รับอิทธิพลมาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ค่านิยมในสังคมที่มีการสืบทอดกันมาจากกลุ่มชุมชนต้นกำเนิด

ภาพแสดงที่ ๓.๑.๑๐ บ้านหนองคูน้อย

สรุปได้ว่า บ้านหนองคูน้อย บึงบอระเพ็ด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร คือ การทำนา และประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย เลี้ยงโค, เลี้ยงสุกร, ปลูกพริก, ปลูกมันสำปะหลัง และรับจ้างทั่วไป บ้านหนองคูน้อยยังได้ดำเนินงานตามโครงการหมู่บ้านพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยหมู่บ้านได้รับเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบในปี ๒๕๕๔ เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พออยู่-พอกิน กิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านได้ดำเนินกิจกรรม ดังนี้ ๑) การทำเห็ดขอนม่วง ๒) การทำเห็ดฟาง ๓) การปลูกแตงโม ๔) การทอผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ ๕) การจัดสวน

จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่การวิจัยทั้งหมด สามารถสรุปรวมเพื่อให้เห็นภาพกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพแสดง กิจกรรมของเครือข่ายชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษ

๓.๔ สรุป

เครือข่าย เป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มองค์กรประเภทเดียวกันองค์กรต่างประเภทกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีหลายระดับ องค์กรหน่วยงานต่างๆ ที่มีฐานที่ตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกันและด้วยปรัชญาการอยู่ร่วมกันโดยเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนทุกหน่วยเสมอกัน จึงสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคีสมาชิกในแนวราบที่อาศัยความเข้าใจและความจริงใจ มีความเอื้ออาทรเป็นการทำงานแบบเพื่อนไม่ใช้การบังคับบัญชา และปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งได้คือ ๑) การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ๒) การมีส่วนร่วมของสมาชิก ๓) การมีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน ๔) การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ๕) การมีทีมงานที่ดี

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่มุ่งให้ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตที่พอดี พออยู่พอกิน พอใช้ ไม่ให้เดือดร้อนทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยที่จะต้องสร้างพื้นฐานแก่ตัวเองให้ดีเสียก่อน ไม่มุ่งหวังความเจริญแต่เพียงอย่างเดียว ตั้งอยู่ในทางสายกลางมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต อดทนขยันหมั่นเพียรประกอบอาชีพสุจริต รู้จักใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักการประมาณ ตนเองและดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล อาศัยตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มในชุมชน และดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกใน ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองในระดับต่าง ๆ

การเสริมสร้างความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดศรีสะเกษนั้นเครือข่ายชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษที่ทำการศึกษาคือ ๑๐ ชุมชนมีดังนี้ ๑.บ้านโนนแดง หมู่ที่ ๕ ตำบลคอนกาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ๒.บ้านหนองเทา หมู่ที่ ๕ ตำบลตะดอบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ๓.บ้านโนนไชยงาม อำเภอน้ำเกลี้ยง ๔.บ้านนาขนวน กันทรลักษ์ ๕.บ้านธาตุทอง หมู่ ๘ ตำบลละลม อำเภอกุสิงห์ ๖.บ้านร่งระ ตำบลตูม อำเภอปรางค์กู่ ๗.บ้านละทาย กันทรารมย์ ๘.บ้านหนองกอง หมู่ ๓ ตำบลโดด อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ ๙.บ้านโนนดู่ หมู่ที่ ๗ ตำบลวนใหญ่ อำเภอวังหิน และ ๑๐.บ้านหนองคูน้อย บึงบูรพ์ ทั้ง ๑๐ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง นั้นประชาชนมีวิถีชีวิตที่เหมือนกันคือมีการดำเนินตามเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยพ่อ มีการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อไว้กินเอง มีโครงการต่างๆมากมายที่ประชาชนพึ่งพาตนเองได้และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ อีกทั้ง ๑๐ หมู่บ้านนี้นอกจากจะมีการปลูกพืชผักสวนครัวแล้วยังมีการผลิตของใช้หรือเครื่องใช้ต่างๆ โดยไม่ต้องเปลืองค่าใช้จ่าย และยังสามารถเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ มีการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน และยังเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้องแบบของจังหวัดศรีสะเกษ เป็นต้น